

COMHAIRLE CONTAE DHÚN LAOGHAIRE-RÁTH AN DÚIN

PLEAN GNÍOMHAITHE AR SON ATHRÚ AERÁIDE

2019-2024

D'ullmhaigh ghníomhaireacht fuinnimh Bhaile Átha Cliath, Codema, *an Plean Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide* seo, i gcomhar leis an gCoiste Beartais Straitéisigh um Athrú Aeráide agus Fuinneamh agus Baill Thofa Chomhairle Contae Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin.

Ullmhaíodh an Plean Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide agus aird, chomh maith, ar *Straitéis i dtreo Pleananna Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide d'Údaráis Áitiúla Bhaile Átha Cliath*, a foilsíodh in 2017.

Measúnacht Straitéiseach Timpeallachta (MST) agus Tástáil i leith Measúnú Oiriúnachta (TMO)

Ullmhaíodh an Plean Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide i gcomhréir le ceanglais na Rialachán um Pleanáil agus Forbairt (Measúnacht Straitéiseach Timpeallachta), 2004 agus Airteagal 6 den Treoir maidir le Gnáthóga 92/43/CEE. Chinntigh an próiseas MST agus TOMO, ar tugadh faoi i gcomhthráth le hullmhú an Phlean Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide, go ndearnadh comhtháthú agus breithniú iomlán ar shaincheisteanna comhshaoil i gcaitheamh phróiseas ullmhaithe an phlean gníomhaíochta. Moladh roinnt de na gníomhartha lena maolú trí na próisis mheasúnaithe seo, agus déanfar iad a chuimsiú isteach sa phlean seo. Féach, le do thoil, Caibidil 8 de thuarascáil chomhshaoil an MST chun teacht ar fhaisnéis ar na bearta seo.

Tá Tuarascáil Chomhshaoil agus Ráiteas Scagtha an MST, a thacaíonn leis an Tuarascáil TMO agus an Tuarascáil ar an Tionchar ar Natura ar fáil mar cháipéisí aonair, agus tá siad le léamh i gcomhar leis an bPlean Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide.

CLÁR ÁBHAR

ACHOIMRE FEIDHMIÚCHÁIN	4
RÉAMHRÁ	8
GNÍOMHÚ AR SON NA HAERÁIDE – OIRIÚNÚ AGUS MAOLÚ	12
AN COMHTHÉACS DOMHANDA	13
PRÓISEAS AN PHLEAN GNÍOMHAÍOCHTA	18
GARSPRIOC 1: TOSÚ	20
GARSPRIOC 2: TAIGHDE	21
FEASACHT PHOIBLÍ	22
BONNLÍNE OIRIÚNAITHE	26
BONNLÍNE MHAOLAITHE	48
GARSPRIOC 3: PLEAN	53
GNÍOMHARTHA A BHAILIÚ AG TÁSCAIRÍ A FHORBAIRT	53
LIMISTÉIR GHNÍMH	55
FUINNEAMH AGUS FOIRGNIMH	56
IOMPAR	66
ATHLÉIMNEACHT TUILTE	74
RÉITIGH DHÚLRABHUNAITHE	80
BAINISTÍOCHT ACMHAINNÍ	88
GARSPRIOC 4: CUR I bhFEIDHM	94
GARSPRIOC 5: MONATÓIREACHT AGUS ATRIAL	95
AGUISÍNÍ	96

BROLLACH

TEACHTAIREACHT ÓN GCATHAOIRLEACH OSSIAN SMYTH

Tugtar aghaidh go gníomhach i bPlean Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide Chomhairle Contae Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin chun an pobal a chur ar an eolas agus a ghníomhú trí réimse cláir agus comhpháirtíochtaí nuálacha agus, nuair is féidir, éascóidh sí réitigh faoi stiúir an phobail ón mbun aníos.

Tá a bPleananna Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide á bhforbairt go comhoibritheach trí Codema, Gníomhaireacht Fuinnimh Baile Átha Cliath ag ceithre Údarás Áitiúla áitiúla Bhaile Átha Cliath (ÚAanna BÁC) - Comhairle Contae Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin, Comhairle Cathrach Bhaile Átha Cliath, Comhairle Contae Fhine Gall agus Comhairle Contae Bhaile Átha Cliath Theas.

Leagtar amach i bPlean Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin gníomhartha agus spriocanna ar leith. Cuimsítear sna spriocanna a leagaimid amach ár n-astaíochtaí díreacha féin mar údarás áitiúil; beidh sé mar chuspóir againn, áfach, chun tionchar a imirt ar na hastaíochtaí sa Chontae níos fairsinge trí cheannaireacht a thabhairt le dea-shampla agus oibriú le pobail, gnólaigh agus an rialtas náisiúnta.

Tabharfaidh m'údarás áitiúil ceannaireacht le dea-shampla; agus tabharfaidh sé bearta uailmhianacha laghdaithe astaíochtaí isteach inár n-oibriúcháin féin, ar nós ár bhflí feithiclí a leictiú agus ár stoc tithíochta sóisialta a athinsliú.

Déanfaidh foireann thiomnaithe gníomhaithe ar son na haeráide monatóireacht leanúnach ar na gníomhartha sa phlean seo a bheidh ag oibriú ar fud gach Rannóige sa Chomhairle. Táimid ag tnúth le hoibriú le hOifig Réigiúnach Cathrach Bhaile Átha Cliath um Gníomhú ar Son na hAeráide nuabhunaithe, a chinnteoidh go ndéantar an plean foriomlán a nuashonrú go hiomlán gach cúig bliana leis an mbeartas, teicneolaíocht agus tionchar a bhaineann leis an aeráid a chuimsiú ann.

TEACHTAIREACHT ÓN BPRÍOMHFHEIDHMEANNACH, PHILOMENA POOLE

Tá athrú aeráide ar cheann de na dúshláin dhomhanda is mó atá romhainn an céad seo. Ní raibh sé riamh chomh riachtanach agus ní raibh freagracht chomh mór sin riamh ar chomhlachtaí poiblí agus atá anois chun ceannaireacht a sholáthar chun tionchar an athraithe aeráide a chomhrac. Is é an t-am i láthair an t-am is gá dúinn dul i mbun gnímh agus ár n-uailmhian a thaispeáint trí fhíorghníomh chun an domhan a chaomhnú faoi mar is eol dúinn é don ghlúin a bheidh ann inár ndiaidh – ár leanaí féin, ár ngarleanaí agus leanaí ár ngarleanaí. Ní bhainfidh an méid seo amach ach trí oibriú le chéile agus a chinntiú go rannchuidimid féin lenár lorg carbóin a laghdú.

Thug Comhairle Contae Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin tús áite d'athrú aeráide ar ár gclár. Leagtar amach inár bPlean Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide conas a bheartaíonn an Chomhairle seo chun astaíochtaí carbóin a laghdú go mór faoin mbliain 2030.

Tá an sprioc á baint amach cheana féin ag CCDLRD chun a ídiú fuinnimh a laghdú 33% faoin mbliain 2020. Léiríonn tionscnaimh i gclár oibre na Comhairle, ar nós ár gclár tithíochta, ina soláthraímid tionscadail eiseamláireacha, cosúil leis na tithe ag Plás Sheoirse agus Teach Bhaile an Róistigh chun Tógáil nach mór Neodrach ó Thaobh Fuinnimh a chur chun cinn, pointí luchtaithe leictirigh a thabhairt isteach, ár soilsiú poiblí a athsholáthar le soilse LED, tosú le feithiclí leictreacha a chur in ionad ár bhflí, díriú ar dheireadh a chur le cupáin aonúsáide inár saoraidí féin, agus cláir leanúnacha feasachta comhshaoil, go bhfuil an Chomhairle tiomanta don dúshlán seo. Tá €150,000 breise geallta againn i mbuiséad 2019 chun tacaíocht bhreise a thabhairt don phlean gníomhaíochta seo.

Táim ag tnúth le gach ceann de na cúig cholún a bhaint amach i gcomhar le hÚdaráis eile Bhaile Átha Cliath. Comhthionscnaimh atá sa phlean seo i measc gach cinn de na ceithre Chomhairle i mBaile Átha Cliath Comhairlí mar gheall go lorgaimid, i dteannta a chéile

ACHOIMRE FEIDHMIÚCHÁIN

Tá na ceithre údarás áitiúla i mBaile Átha Cliath ag oibriú as lámh a chéile den chéad uair chun Pleananna Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide a fhorbairt mar fhreagairt chomhoibritheach don tionchar a imríonn athrú aeráide, agus a leanfaidh sé ag imirt, ar Réigiún Bhaile Átha Cliath agus a shaoránaigh. Cé go mbaineann gach plean go huathúil lena limistéar feidhme, glacann siad an cur chuige céanna i dtaobh oiriúnú d'athrú aeráide agus athrú aeráide a mhaolú, agus tá gach ceann díobh tiomanta do cheannaireacht a thabhairt le dea-shampla chun dul i ngleic leis an tsaincheist dhomhanda seo.

Tá sa Phlean Gníomhaíochta d'Athrú Aeráide seo réimse gníomhartha i measc cúig phríomhlimistéar - Fuinneamh agus Foirgnimh, Iompar, Athléimneacht do Thuile, Réitigh Dhúlra bhunaithe agus Bainistíocht Acmhainní - a théann i ngleic, i dteannta a chéile, leis na ceithre sprioc sa phlean seo:

- Feabhsú 33% ar éifeachtúlacht fuinnimh na Comhairle faoin mbliain 2020
- Laghdú 40% ar astaíochtaí gás ceaptha teasa na Comhairle faoin mbliain 2030
- Réigiún atá seasmhach ó thaobh na haeráide de a dhéanamh de Bhaile Átha Cliath, tríd an tionchar a imríonn athrú aeráide amach anseo seo a laghdú
- Saoránaigh a ghníomhú agus a chur ar an eolas ar athrú aeráide go gníomhach

Chun go mbaineann Comhairle Contae Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin na spriocanna seo amach, leagtar amach sa Phlean Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide an tionchar reatha a imríonn athrú aeráide agus gás leibhéil astaíochtaí ceaptha teasa sa Chontae, trí bhonnlínte oiriúnaithe agus maolaithe a fhorbairt. Scrúdaítear ann, chomh maith, an tionchar a d'fhéadfadh athrú aeráide a imirt ar an réigiún agus leagtar amach ansin an chéad leagan de ghníomhartha a úsáidfear chun foinse agus éifeachtaí an tionchair seo a laghdú.

Shainnadh an bhonnlíne oiriúnaithe go bhfuil tionchar á imirt cheana féin ag éifeachtaí an athraithe aeráide ar Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin ar ráta suntasach agus is rídhóchúil go dtiocfaidh méadú air i dtaobh minicíochta agus déine. Is cosúil go bhfuil leibhéal farraige Chuan Bhaile Átha Cliath Measartha ag ardú níos tapúla ná mar a rinneadh a thuair i dtosach agus tá ardú dhá uair ní b'airde tagtha air ná an meán domhanda le 20 bliain anuas. Tá méadú tagtha, chomh maith, ar an líon laethanta inar thit báisteach throm agus ar thuile mhór sa phríomhchathair le 10 mbliana anuas. Tugadh teochtaí as cuimse faoi deara i nDún Laoghaire-Ráth an Dúin, chomh maith, a dhéanaí le 2018, agus d'éisigh Met Éireann a chéad rabhadh Stádais Dhearg riamh i dtaobh sneachta i bhFeabhra, agus lean ceann de na samhraidh ba theo a cuireadh i gcuntas riamh anall i rith Mheithimh agus Iúil. Tugann na teagmhais adhamsire go léir seo chun solais go soiléir an gá atá leis an tionchar a imríonn athrú aeráide ar an timpeallacht, an gilleagar agus saoránaigh Bhaile Átha Cliath a laghdú.

Déanann an bhonnlíne mhaolaithe na hastaíochtaí gás ceaptha teasa a ríomh do ghníomhaíochtaí féin na Comhairle agus don cheantar iomlán Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin trína chéile (miondealú san áireamh ar na hearnálacha cónaithe, iompair agus tráchtála). Dheimhnigh sé gur tháirg Comhairle Contae Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin 11,280 tonna de CO₂ in 2017 agus gur laghdaigh sí a cuid astaíochtaí 24% le 10 mbliana anuas. Anuas air sin, d'fheabhsaigh an Chomhairle a héifeachtúlacht fuinnimh 28.2% agus tá an chuma air faoi láthair go mbainfidh sí a sprioc éifeachtúlachta fuinnimh 33% faoin mbliain 2020.

Bailíodh na gníomhartha sa phlean seo chun an bhearna a dhúnadh atá idir an bhonnlíne reatha agus na spriocanna a luaitear, agus déanfar iad a nuashonrú go rialta agus a chur le hardán Athraithe Aeráide Bhaile Átha Cliath (www.dublinclimatechange.ie). Is iomaí comhthairbhe a chruthaíonn na gníomhartha seo, ar nós sláinte fheabhsaithe trí aer níos glaine agus taisteal gníomhach, timpeallacht níos fearr trí ghnáthóga a chosaint, agus geilleagar níos láidre mar gheall ar mhargaí nua agus deiseanna poist.

Nuair a chuirtear san áireamh, áfach, gurb ionann foirgnimh, oibríochtaí agus tithíocht shóisialta na Comhairle agus beagán de bhreis ar 2% de na hastaíochtaí iomlána i nDún Laoghaire-Ráth an Dúin, tugann sé an gá chun solais chun dul i ngleic leis an 98% eile d'astaíochtaí a tháirgtear ar fud an Chontae. Agus an dúshlán seo á aithint, oibreoidh Comhairle Contae Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin le príomhpháirtithe leasmhara chun tionchar a imirt ar agus tacú le tionscnaimh laghdaithe carbóin ar fud earnálacha iompair, tráchtála agus cónaithe an Chontae.

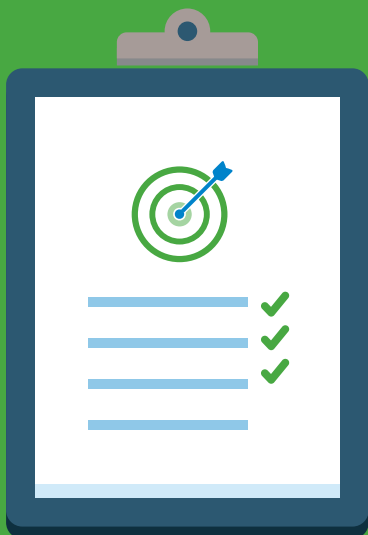
Anuas air sin, mar gheall go mbaineann páirt lárnach ag feachtas phoiblí maidir le hoiriúnú d'athrú aeráide agus é a mhaolú, geallann Comhairle Contae Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin, tríd an bplean seo, chun dul i ngleic leis an mbearna reatha eolais agus spreagfaidh sé saoránaigh chun gníomhú i leith athrú aeráide trí réimse gníomhartha feachtas agus athraithe iompraíochta.

D'fhorbair gníomhaireacht fuinnimh Bhaile Átha Cliath, Codema, an Plean Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide seo thar ceann Chomhairle Contae Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin, i ndiaidh próiseas forleathan taighde, anailís bheartais, cruinnithe aghaidh ar aghaidh agus ceardlann leis an bhfoireann agus grúpaí oibre réigiúnacha. Leanann sé foilsiú *Straitéis i dtreo Pleananna Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide d'Údarás Áitiúla Bhaile Átha Cliath*, a foilsíodh in Eanáir 2017.

Déanfaidh foireann thiomnaithe gníomhaithe ar son na haeráide monatóireacht leanúnach ar na gníomhartha sa phlean seo a bheidh ag oibriú ar fud gach Rannóige sa Chomhairle. Cabhróidh Oifig Réigiúnach Cathrach Bhaile Átha Cliath um Ghníomhú ar Son na hAeráide nuabhunaithe leo, a chinnteoidh go ndéantar an plean foriomlán a nuashonrú go hiomlán gach cúig bliana leis an mbeartas, teicneolaíocht agus tionchar a bhaineann leis an aeráid a chuimsiú ann. Oibreoidh an oifig nua le Codema, mar chomhpháirtí tacaíochta agus taighde theicniúil, lena chinntiú go leanann dea-chleachtas náisiúnta agus idirnáisiúnta le heolas a chur ar fáil do na pleananna.

EOLAS FAOIN bPLEAN

Leagtar amach i bPlean Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide Chomhairle Contae Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin conas a fheabhsóidh an Chomhairle éifeachtúlacht fuinnimh agus conas a laghdóidh sí astaíochtaí gás ceaptha teasa ina foirgnimh agus ina hoibríochtaí féin, agus réigiún á dhéanamh de Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin i gcomhthráth ina bhfuil saoránaigh níos eolaí agus atá níos athléimní don aeráid. Bainfear seo amach trí réimse gníomhartha leanúnacha agus beartaithe i gcúig phríomhlimistéar, a ndéanfar monatóireacht, meastóireacht agus nuashonrú leanúnach orthu a fhad le 2030 agus ina dhiaidh sin.

PRÍOMHSPRIOCANNA

Feabhsú

33%

ar **éifeachtúlacht fuinnimh** na Comhairle faoin mbliain 2020

Réigiún atá seasmhach ó thaobh na haeráide

de a dhéanamh de Bhaile Átha Cliath, tríd an tionchar a imríonn athrú aeráide amach anseo seo a laghdú

Laghdú

40%

ar **astaíochtaí gás ceaptha teasa** na Comhairle faoin mbliain 2030

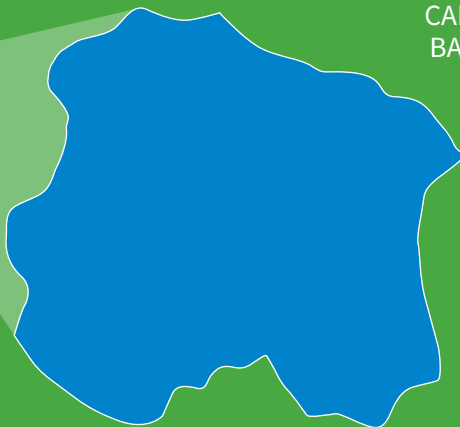

Saoránaigh a ghníomhú agus a chur ar an eolas ar athrú aeráide go gníomhach

LÉARGAS GINEARÁLTA AR DHÚN LAOGHAIRE-RÁTH AN DÚIN

ACHOIMRE FEIDHMIÚCHÁIN

PRÍOMHAIBHNEACHA
AN DOTHRA
CARRAIG MHAIGHIN
BAILE UÍ LACHNÁIN
SEANGÁNACH

**PRÍOMHLIMISTÉIR
RIOSCA:**

TUILE

ARDÚ AR LEIBHÉAL NA
FARRAIGE

TEAGMHAIS ADHAIMSIRE
ar nós stoirmeacha,
tréimhsí fuara, tonnta teasa

DAONRA
218,018

78,601
LÍON NA DTEAGHLACH

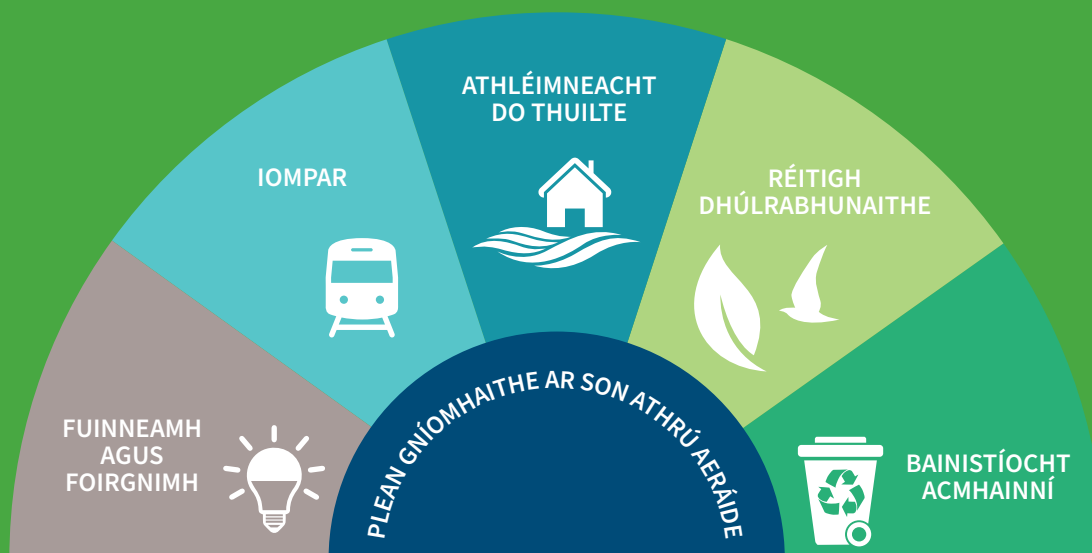

IMEALLBHORD
52 km
CILIMÉADAR

LIMISTÉIR GHNÍMH

Eagraíodh na gníomhartha sa phlean seo faoi na limistéir ghníomhaíochta a thaispeántar thíos, a léiríonn sainchúram Chomhairle Contae Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin.

RÉAMHRÁ

Tá athrú aeráide ar cheann de na dúshlán bheartais phoiblí atá le díriú ar ag rialtais inniu.

IS IAD CEITHRE PHRÍOMHSPRIOC AN PHLEAN SEO:

Tá athrú aeráide ar cheann de na dúshláin dhomhanda bheartais phoiblí is mó atá roimh rialtais inniu. Tá iarmhairtí forleathana geilleagracha, sóisialta agus comhshaoil á dtabhairt faoi deara cheana féin ag a thionchar. Forbraíodh comhaontuithe idirnáisiúnta, Comhaontú 21 Chomhdháil na bPáirtithe (CNP) i bPáras ina measc arbh é ba dhéanaí a comhaontaíodh, chun rialtais náisiúnta a aontú i dtiomantas chun na cúiseanna daonna a bhíonn le hathrú aeráide a laghdú.

D'fhoilsigh Rialtas na hÉireann an *tAcht um Ghníomhú Aeráide agus Forbairt Ísealcharbóin, 2015*^[1], an *Plean Maolaithe Náisiúnta*^[2], an *Creat Oiriúnaithe Náisiúnta*^[3] agus *Tionscadal Éireann 2040 (an Creat Pleanála Náisiúnta)*^[4] agus an *Plean Forbartha Náisiúnta*. Leagtar amach iontu seo conas a bhainfidh Éire a gealltanais idirnáisiúnta agus Eorpacha amach, agus Éire a aistriú chuig sochaí ísealcharbóin. Chun tacaíocht a sholáthar d'údaráis áitiúla agus a bPleananna Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide (PGAAanna) á bhforbairt, d'fhorbair an Roinn Cumarsáide, Gníomhaithe ar son na hAeráide agus Comhshaoil (an RCGAC) *Treoirlínte maidir le Straitéis Oiriúnaithe a Fhorbairt d'Údaráis Áitiúla 2018*^[5]. Anuas air sin, bhunaigh an rialtas ceithre Oifig Réigiúnacha um Ghníomhú ar son na hAeráide (ORGAanna), a bhfuil gach ceann faoi stiúir údarás áitiúil.

Tá a bPleananna Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide á bhforbairt go comhoibritheach trí Codema, Gníomhaireacht Fuinnimh Baile Átha Cliath ag ceithre Údarás Áitiúla Bhaile Átha Cliath (ÚÁanna BÁC) - Comhairle Cathrach Bhaile Átha Cliath, Comhairle Contae Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin, Comhairle Contae Fhine Gall agus Comhairle Contae Bhaile Átha Cliath Theas. Tá na pleananna seo á bhforbairt ar threallús Choistí Beartais Straitéisigh (CBSanna) na gComhairlí.

Tá an chuma air go mbainfidh Comhairle Contae Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin (CCDLRD) a sprioc earnála poiblí amach ina gcuirfear feabhas 33% ar éifeachtúlacht fuinnimh faoin mbliain 2020; is ionann seo agus meanfheabhas thart ar 3% sa bhliain ar fhoirgnimh agus oibríochtaí féin na Comhairle. Síntheoirí iad na ÚÁanna BÁC go léir le tionscnamh Aeráide agus Fuinnimh Chonradh Méaraí an AE, ar gealltanais deonach é a thug baill chun Pleananna Gníomhaíochta Fuinnimh agus Athraithe Aeráide Inbhuanaithe a fhorbairt agus gáis cheaptha teasa (GCTanna) a réigiún a laghdú 40% faoin mbliain 2030. Cuirfidh CCDLRD an sprioc seo i bhfeidhm ar a hoibríochtaí féin ach imreoidh sí tionchar, chomh maith, ar laghdú ar GCTanna i nDún Laoghaire-Ráth an Dúin, trí cheannaireacht a thabhairt le dea-shampla agus oibriú le príomhpháirtithe leasmhara agus cinnteoirí.

Cabhróidh CCDLRD, chomh maith leis sin, le réigiún atá seasmhach ó thaobh na haeráide de a dhéanamh de Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin agus cosnóidh sé a phríomhbhonneagar tríd an tionchar a imríonn imeachtaí reatha agus amach anseo a bhaineann le hathrú aeráide a laghdú trí oibriú i ndlúthchomhar le ÚÁanna eile i mBaile Átha Cliath, ORGA Bhaile Átha Cliath, údaráis réigiúnacha agus comhlachtaí náisiúnta.

Is gá a gealltanais seo chun cúiseanna agus tionchar an athraithe aeráide a laghdú a chomhtháthú isteach sa chinnteoireacht do phleanáil, beartais agus próisis oibríochtúla laistigh den údarás áitiúil. Is féidir é seo a bhaint amach tríd an oiliúint agus na huirliisí a sholáthar don fhoireann a theastaíonn chun roghanna feasacha a dhéanamh.

Ar deireadh, mar gheall go mbaineann ríthábhacht le saoránaigh chun réitigh a fháil ar athrú aeráide, déanfaidh CCDLRD an pobal a chur ar an eolas agus a ghníomhú go gníomhach trí réimse cláir agus comhpháirtíochtaí nuálacha agus, nuair is féidir, éascóidh sí réitigh faoi stiúir an phobail ón mbun aníos.

NA CÚIG PHRÍOMHLIMISTÉAR GNÍMH DEN PHLEAN SEO

DEISEANNA CHUN CONTAE ÍSEALCHARBÓIN ATÁ SEASMHACH Ó THAOBH NA HAERÁIDE DE A DHÉANAMH DE DHÚN LAOGHAIRE-RÁTH AN DÚIN

GEILLEAGRACH

- 1 Trí oiriúnú d'athrú aeráide anois, is féidir linn a chinntiú go ndéantar gach plean amach anseo seasmhach ó thaobh na haeráide de agus go n-uasmhéadaítear gach deis ghaolmhar
- 2 Trí bheith mar cheannairí aeráide, meallaimid infheistíocht dhíreach eachtrach ó chuideachtaí a bhfuil clár corparáideach glas acu
- 3 Trí réitigh áitiúla a úsáid chun athrú aeráide a mhaolú agus oiriúnú dó, is féidir linn uasoiliúint a chur ar ár n-oibrithe agus fostaíocht a ghiniúint
- 4 Trí réitigh nuálacha a chur i bhfeidhm, is féidir linn deontais a bhaineann leis an aeráid ón AE a fháil agus fíneálacha amach anseo a laghdú
- 5 Trí fhoinsí dúchasacha inbhuanaithe a úsáid dár riachtanais fuinnimh, is féidir linn ár mbrath ar mhargaí breoslaí iasachta iontaise a laghdú

COMHSHAOIL

- 1 Trí réitigh dhúlrbhunaithe a úsáid chun oiriúnú do rioscaí athraithe aeráide, is féidir linn bonneagar glas na Cathrach a mhéadú
- 2 Trí fheabhas a chur ar ár ngréasáin iompair phoiblí agus rothaíochta, laghdáimid úsáid gluaisteán príobháideach, GCTanna agus truailliú
- 3 Trí athléimneacht a mhéadú, is féidir linn ár bhflóra agus fána dúchasach a mhéadú
- 4 Trí gníomhartha maolaithe agus oiriúnaithe a chur i bhfeidhm anois, laghdáimid an tionchar féideartha ar an gcomhshaol amach anseo
- 5 Trí úsáid a bhaint as réitigh dhúlrbhunaithe le, nó in ionad, crua-in-nealtóireacht, is féidir linn costais ghaolmhara an ghníomhaithe ar son na haeráide a laghdú

SÓISIALTA

- 1 Trí fheabhas a chur ar éifeachtúlacht fuinnimh ár stoic thithíochta sóisialta, is féidir linn billí fónais tionóntaí a laghdú agus bochtaineacht bhreosla a laghdú
- 2 Trí rothaíocht agus siúl a spreagadh, is féidir linn feabhas a chur ar shláinte ár saoránach
- 3 Trí chosaint in aghaidh rioscaí aeráide, is féidir linn an tionchar ar shaoránaigh, a réadmhaoin agus ár seirbhísí a laghdú
- 4 Trí shaoránaigh a chur ar an eolas ar thionchar an athraithe aeráide agus réitigh fhéideartha ina gceantair, is féidir linn gréasáin de chomharsanachtaí atá seasmhach ó thaobh na haeráide de a chruthú
- 5 Trí réitigh dhúlrbhunaithe a mhéadú, is féidir linn áit níos sláintiúla agus níos inmhiannaithe le cónaí agus le hoibriú inti a dhéanamh den Chontae

GNÍOMHÚ AR SON NA HAERÁIDE – OIRIÚNÚ AGUS MAOLÚ

Díríonn an plean seo ar an dá chur chuige a theastaíonn chun dul i ngleic le hathrú aeráide. Is éard atá i gceist leis an gcéad chur chuige, maolú, ná gníomhartha a laghdóidh astaíochtaí GCT reatha agus amach anseo a laghdú; áirítear le samplaí díobh seo laghduithe ar úsáid fuinnimh, aistriú chuig foinsí fuinnimh in-athnuaite agus linnte carbóin. Is éard atá i gceist leis an dara cur chuige, oiriúnú, ná gníomhartha a laghdóidh an tionchar atá á imirt cheana féin anois mar gheall ar ár n-aeráid athraitheach agus iad siúd a thuarar a tharlóidh amach anseo. Áirítear leo seo cosaint ar thuile, tionchar

laghdaithe ag leibhéil na farraige atá ag ardú, athléimneacht mhéadaithe an bhonneagair, agus pleanáil freagartha éigeandála. Tá an cur chuige idirnasctha agus ba cheart iad a phleanáil le chéile.

Tá gníomhartha maolaithe agus oiriúnaithe sa phlean seo bunaithe ar an gcás reatha faoi mar a shainítear sna bonnlínte, sna tuartha riosca amach anseo agus i sainchúram Údaráis Áitiúla Bhaile Átha Cliath.

MAOLÚ

Taisteal Gníomhach
(Siúl agus Rothaíocht)

Iompar Poiblí

Éifeachtúlacht Fuinnimh

Fuinneamh In-Athnuaite

Laghdaigh, Athúsáid, Athchúrsáil

Bainistíocht Úsáide
Talún/Ghníomhach Talún

Athchóiriú agus Cosaint an Dúlra

Crainn a Chur agus a Chaomhnú

Oideachas Poiblí

OIRIÚNÚ

Dearadh Uirbeach atá Seasmhach
ó thaobh na hAeráide de

Freagairt Éigeandála

Speicis Ionracha a Bhaint

Bainistíocht an Chósta

Fíor 1 Samplaí de roinnt Réitigh Mhaolaithe agus Oiriúnaithe agus a nAistrithe

AN COMHTHÉACS DOMHANDA

Tá tús áite á thabhairt ag rialtais fud fad na cruinne de réir a chéile d'fhreagairt d'athrú aeráide. Déanann a thionchar bagairt ar shlite maireachtála, an timpeallacht, slándáil, agus borradh geilleagrach. Léirítear tiomantas rialtas náisiúnta chun gníomhú i leith athrú aeráide sa chomhaontú nach ndearnadh a leithéid riamh roimhe seo a rinne 195 stát chun Comhaontú Pháras COP21 a shíniú. Leagadh an bhéim i dTuarascáil Speisialta an Phainéil Idir-Rialtasaigh ar an Athrú Aeráide 2018 (an PIRAA) a foilsíodh le déanaí ar an ngá atá le Comhaontú Pháras a chomhlíonadh agus a sháru agus laghdúithe bríocha ar astaíochtaí a bhaint amach roimh 2030.

Theastódh aistrithe mear agus forleathana ó bhealaí a chuireann cosc ar théamh domhanda anuas go dtí 1.5 °C... i bhfuinneamh, talamh, uirbeach agus bonneagar (iompar agus foirgnimh ina measc) agus córais thionsclaíocha... Níor tugadh a leithéid de na haistrithe córais seo faoi deara roimhe seo i dtaobh scála, ach seans gur tugadh aistrithe ar an luas céanna faoi deara cheana féin, agus baineann laghdúithe doimhne ar astaíochtaí i ngach earnáil, punann fhairsing roghanna maolaithe agus scálú aníos suntasach ar infheistíochtaí sna roghanna siúd...

- Tuarascáil Speisialta an PIRAA 2018 ^[6]

RIOSCAÍ AGUS TUARHA DOMHANDA

Léirigh an Eagraíocht Mheitreolaíochta Dhomhanda (an EMD) gurbh é 2017 an bhliain ^[7] ba mheasa a bhfuil cuntas uirthi i dtaobh teagmhais aeráide as cuimse. Is ar chathracha cósta a imríonn na stoirmeacha seo an tionchar is mó agus bíonn costais fhorleathana athshlánaithe le híoc acu dá réir sin. Ní hiad stoirmeacha atá ag neartú an t-aon chineál d'adhamsir; cruthaíonn triomaigh, báisteach mhéadaithe, agus aimsir sheaca agus sneachta rioscaí, chomh maith, do cheantair uirbeacha agus thuaithe.

Ina Thuarascáil Speisialta 2018, luann an PIRAA:

'Tuartar go dtiocfaidh méadú ar rioscaí a bhaineann leis an aeráid i leith sláinte, slite maireachtála, slándáil bhia, soláthar uisce, slándáil dhaonna, agus borradh geilleagrach agus tá téamh domhanda le méadú 1.5 °C agus tá méadú breise 2°C le teacht air.

- Tuarascáil Speisialta an PIRAA 2018 ^[6]

Leagtar béim i Spriocanna Forbartha Inbhuanaithe Chlár Forbartha na Náisiún Aontaithe (CFNA) ^[8] ar an tábhacht a bhaineann le hathrú aeráide do shochaí chothrom agus chóir. Is féidir le gach ceann de na 17 sprioc a bheith bainteach le tionchar agus deiseanna an athraithe aeráide, agus baineann Sprioc 7 *Fuinneamh Glan Inacmhainne* agus Sprioc 13 Gníomhú ar son na hAeráide go mór le hábhar.

“Is í an fhís atá againn d'Éirinn sa bhliain 2030 ná tír: a bhfuil dul chun maith á dhéanamh aici chun aistriú a bhaint amach chuig geilleagar iomaíoch, ísealcharbóin atá inbhuanaithe ó thaobh an chomhshaoil de faoin mbliain 2050, agus dul i ngleic i gcomhthráth le saincheist na bochtaineachta fuinnimh, a dtacaíonn infheistíocht i bhfuinneamh in-athnuaite agus iompar inbhuanaithe leis, anuas ar fheabhsúcháin ar éifeachtúlacht fuinnimh na timpeallachta tógtha.

- Na Spriocanna Forbartha Inbhuanaithe, Plean Náisiúnta um Chur i bhFeidhm 2018-2020 ^[9]

Agus sinn ag dul i ngleic leis an tionchar seo ar athrú aeráide, teastaíonn uainn na rioscaí a thuiscint. I dTuarascáil 2017 an Fhóirim Eacnamaíoch Dhomhanda ar Riosca Domhanda ^[10], bhain ceithre cinn de na cúig riosca domhanda ba mhó le hathrú aeráide - teagmhais adhamsire, géarchéimeanna uisce, tubaistí nádúrtha móra agus teip ar mhaolú agus oiriúnú d'athrú aeráide. Leagann seo béim air nach díreach saincheist comhshaoil é athrú aeráide, ach gur saincheist shóisialta agus gheilleagrach í, chomh maith, a bhfuil freagairtí comhtháite agus comhoibritheacha ag teastáil uaidh.

TARLÓIDH TONNTA TEASA
NÍOS MINICE AGUS
MAIRFIDH SIAD NÍOS FAIDE

BEIDH RIOSCAÍ MÉADAITHE
I DTAOBH **TRIOMACH** I
gCEANTAIR UIRBEACHA
AGUS THUAITHE

TARLÓIDH SPÉIRLINGÍ,
TÍOFÚIN AGUS CIOCLÓIN
NÍOS MINICE

LEANFAIDH AN TAIGÉAN AG TÉAMH
AGUS AG AIGÉADÚ, AGUS LEANFAIDH
LEIBHÉIL NA FARRAIGE
DHOMHANDA AG ARDÚ

AN COMHTHÉACS NÁISIÚNTA - ÉIRE

D'aithin an AE na rioscaí a bhaineann le hathrú aeráide agus, dá éis sin, leagadh spriocanna náisiúnta amach d'Éirinn faoi threoracha éagsúla AE a rinneadh a thrasú mar ionstraimí reachtúla. Teastaíonn uathu seo go mbaintear spriocanna áirithe amach d'éifeachtúlacht fuinnimh, fuinneamh in-athnuaite agus laghdúithe ar GCT faoin mbliain 2020, is é sin:

- Laghdú 20% ar astaíochtaí gás ceaptha teasa nach mbaineann leis an scéim trádála astaíochtaí (STA) maidir le leibhéil 2005
- Sciar ídiú fuinnimh an AE a ardú a tháirgeann acmhainní in-athnuaite aníos go dtí 20% (arna choigeartú anuas go dtí 16% d'Éirinn)
- Feabhsú 20% ar éifeachtúlacht fuinnimh an AE
- Ar aon dul leis an bPlean Gníomhaíochta Náisiúnta um Éifeachtúlacht Fuinnimh (an PGNÉF), tá ÚÁanna BÁC tiomanta d'fheabhsú 33% a bhaint amach ar éifeachtúlacht fuinnimh dá n-oibríochtaí féin

Leagadh spriocanna nua amach do laghdú ar astaíochtaí don bhliain 2030, agus is ionann iad go fóill agus thart ar 20% d'Éirinn. Forbraíodh an Plean Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide agus aird ar na comhaontuithe, treoracha, reachtaíocht agus rialacháin idirnáisiúnta, Eorpacha, agus náisiúnta seo. Áirítear leo seo an *tAcht um Ghníomhú Aeráide agus Forbairt Ísealcharbóin, 2015*, an *Plean Maolaithe Náisiúnta* (an PMN), an *Creat Oiriúnaithe Náisiúnta* (an CON), agus an *Creat Pleanála Náisiúnta* (an CPN). Pleananna trasearnála iad na pleananna seo agus baineann comhoibriú leo idir comhlachtaí iolracha náisiúnta, réigiúnacha agus áitiúla; léirítear an caidreamh seo i bhFíor 2.

Faoin gCreat Oiriúnaithe Náisiúnta, is gá pleananna oiriúnaithe earnála a ullmhú agus a chur faoi bhráid an Rialtais lena bhfaomhadh faoin 30 Meán Fómhair 2019. Ullmhófar pleananna oiriúnaithe do na hearnálacha seo a leanas:

- Bia Mara - an Roinn Talmhaíochta, Bia agus Mara
- Talmhaíocht - an Roinn Talmhaíochta, Bia agus Mara
- Foraoiseacht - an Roinn Talmhaíochta, Bia agus Mara
- Bithéagsúlacht - an Roinn Cultúir, Oidhreacht agus Gaeltachta
- Oidhreacht Thógtha agus Seandálaíochta - an Roinn Cultúir, Oidhreacht agus Gaeltachta
- Bonneagar Iompair - an Roinn Iompair, Turasóireacht agus Spóirt
- Líonraí Leictreachais agus Gáis - an Roinn Cumarsáide, Gníomhaithe ar son na hAeráide agus Comhshaoil
- Líonraí Cumarsáide - an Roinn Cumarsáide, Gníomhaithe ar son na hAeráide agus Comhshaoil
- Bainistíocht Riosca i gcás Tuilte - Oifig na nOibreacha Poiblí
- Cáilíocht an Uisce - an Roinn Tithíochta, Pleanála agus Rialtais Áitiúil
- Bonneagar Seirbhísí Uisce - an Roinn Tithíochta, Pleanála agus Rialtais Áitiúil
- Sláinte - an Roinn Sláinte

Beidh cur i bhfeidhm, monatóireacht agus nuashonruithe amach anseo ar an bPlean Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide ar aon dul le agus tabharfaidh sé aird ar phleananna oiriúnaithe earnála faofa agus oibreoidh an Chomhairle i gcomhar le hearnálacha chun na pleananna earnála a bhaint amach agus a sholáthar. Tabharfar aird, chomh maith, sna pleananna maidir leis an tuarascáil 'Athrú Aeráide: comhdhearcadh traspháirtí faoi ghníomhú ar son na haeráide' de chuid an Oireachtais (Márta 2019) agus an Plean Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide 2019 chun Cliseadh na hAeráide a Chomhrac.

NA NÁISIÚIN AONTAITHE

SAMPLAÍ DE BHEARTAIS GHAOLMHARA

- Comhaontú Pháras (COP 21)
- Spriocanna Forbartha Inbhuanaithe na NA
- Prótacal Kyoto

AN TAONTAS EORPACH

- Creat Aeráide agus Fuinnimh
- Straitéis Oiriúnaithe an AE
- Conradh Méaraí um an Aeráid agus Fuinneamh an AE
- Treoracha Gaolmhara

AN RIALTAS LÁIR

AN ROINN
TALMHAÍOCHTA, BIA
AGUS MARA

AN
GHNÍOMHAIREACHT
UM CHAOMHNÚ
COMHSHAOIL

AN ROINN
CUMARSAÍDE,
GNÍOMHAITHE AR
SON NA HAERÁIDE
AGUS COMHSHAOIL

AN ROINN
CAITEACHAIS
PHOIBLÍ AGUS
ATHCHOIRITHE

AN ROINN
TITHÍOCHTA,
PLEANÁLA AGUS
RIALTAIS ÁITIÚIL

OIFIG NA
NOIBREACHA
POIBLÍ

AN ROINN IOMPAIR,
TUARASÓIREACHTA
AGUS SPÓIRT

AN TÚDARÁS
NÁISIÚNTA
IOMPAIR

- An tAcht um Ghníomhú Aeráide agus Forbairt Ísealcharbóin, 2015
- Creat Oiriúnaithe Náisiúnta
- Plean Maolaithe Náisiúnta
- Creat Pleanála Náisiúnta
- Pleananna earnála ábhartha
- An Plean um Ghníomhú ar son na hAeráide 2019 chun Cliseadh na hAeráide a Chomhrac

RÉIGIÚN
DRAMHAÍOLA AN
OIRTHIR AGUS LÁR
TÍRE

TIONÓL
RÉIGIÚNACH AN
OIRTHIR AGUS
LÁR TÍRE

- Straitéis Gheilleagrach agus Spásúlachta Réigiúnach
- Plean Bainistíochta Dramhaíola Réigiúnach

OIFIG RÉIGIÚNACH CATHRACH BHAILE ÁTHA CLIATH UM GHNÍOMHÚ AR SON NA HAERÁIDE

Comhairle Cathrach
Bhaile Átha Cliath
Dublin City Council

dlr
Comhairle Contae
County Council

Comhairle Contae
Fhine Gall
Fingal County
Council

Comhairle Contae
Alba Cliath Theas
South Dublin County Council

Codema
Dublin Energy Agency

- Straitéis Chorporáideach
- Pleananna Forbartha
- Pleananna Soláthair Seirbhíse Bliantúla
- Pleananna Áitiúla Eacnamaíochta agus Pobail
- Pleananna Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide

Fíor 2 Comhthéacs Institiúide agus Beartais

AN COMHTHÉACS RÉIGIÚNACH

Aithnítear go domhanda gurb iad rialtais áitiúla an leibhéal rialtais is mó is oiriúnaí chun dul i ngleic le hathrú aeráide, mar gheall ar an ról atá acu i ngníomhaíochtaí laethúla daoine. D'aithin rialtas na hÉireann é seo, agus tá údarais áitiúla ag oibriú go gníomhach i gcomhairle leis an Roinn Cumarsáide, Gníomhaithe ar son na hAeráide agus Comhshaoil (an RCGAC) chun cur chuige réigiúnach a fhorbairt i leith gníomhú ar son na haeráide trí cheithre Oifig Réigiúnacha um Ghníomhú ar son na hAeráide (ORGAanna) a bhunú. Déanann an cur chuige a bheartaítear údarais áitiúla a ghrúpáil bunaithe ar shaintréithe tíreolaíochta atá ag gach ceann chun gur féidir leo dul i ngleic leis na bagairtí agus an tionchar a chruthaíonn athrú aeráide leanúnach laistigh dá réigiún. Díreoidh ORGA Bhaile Átha Cliath ar rioscaí a bhaineann go sonrach le ceantair uirbeacha.

RÓL AGUS SAINCHÚRAM CHOMHAIRLE CONTAE DHÚN LAOGHAIRE-RÁTH AN DÚIN

Mar gheall ar fhorálacha san *Acht um Ghníomhú Aeráide agus Forbairt Ísealcharbóin, 2015*, caithfidh údarais áitiúla aird a thabhairt ar an *gCreat Oiriúnaithe Náisiúnta* agus an *Plean Maolaithe Náisiúnta* nuair a bhíonn seirbhísí agus oibríochtaí á soláthar, agus pleananna oiriúnaithe a tháirgeadh i gcomhréir le treoir a sholáthraítear sna *Treoirlínte maidir le Straitéis Oiriúnaithe Údarais Áitiúil a Fhorbairt 2018*. Anuas air sin, iarrtar orthu glacadh le ról ceannaireachta laistigh dá bpobail áitiúla chun athrú cuí iompraíochta a spreagadh. I gcomparáid le go leor tíortha eile, áfach, tá údarais áitiúla in Éirinn teoranta i dtaobh a soláthair seirbhíse agus a gcumais dhírigh dhlíthiúil, agus is minic go ndéantar príomhchinntí ar leibhéal náisiúnta seachas ar leibhéal áitiúil. Dá ainneoin sin, tá ról tábhachtach comhordaithe ag údarais pleanála áitiúla trí bheartais agus cuspóirí plean forbartha a chruthú, agus trí thionchar a imirt, ach go háirithe, ar fhorbairt san earnáil phríobháideach tríd an bpróiseas bainistíochta forbartha. Go héifeachtach, cabhraíonn an próiseas seo le dul i ngleic le riachtanais mhaolaithe agus oiriúnaithe mar gheall go gcuirtear beartais agus cuspóirí i bhfeidhm i bhforbairtí nua de bhun ceadanna. Is féidir le pleananna forbartha contae, pleananna ceantair áitiúil agus scéimeanna pleanála Crios Forbartha Straitéisí (CFS) dul i ngleic le saincheisteanna maidir le hathrú aeráide ar leibhéal áitiúil.

Bailíodh na gníomhartha sa phlean seo bunaithe ar an sainchúram seo. Díríonn CCDLRD ar na ceantair a dhéanamh díonach ar an aeráid a bhfuil freagracht dhíreach air astu. I limistéir lasmuigh dá shainchúram, oibreoidh CCDLRD chun tacú leis na pleananna oiriúnaithe agus maolaithe earnála a chur i bhfeidhm a fhorbraíonn, ach gan bheith teoranta dóibh siúd a fhorbraíonn, an Roinn Tithíochta, Pleanála agus

Rialtais Áitiúil (RTPRÁ), an Roinn Iompair, Turasóireachta agus Spóirt (an RITS), Oifig na nOibreacha Poiblí (OOP), an Roinn Talmhaíochta, Bia agus Mara (an RTBM), agus an Roinn Cumarsáide, Gníomhaithe ar son na hAeráide agus Comhshaoil (an RCGAC), agus tacófar, leis sin, leis an gcur chuige uile-rialtais i leith gníomhú ar son na haeráide. Agus a ról a aithint mar cheannaire aeráide, tá CCDLRD tiomanta do cheannaireacht a thabhairt le dea-shampla; tá baint lárnach ag an bplean seo a chur i bhfeidhm agus a mhonatóiriú trí ORGA Bhaile Átha Cliath leis seo a dhéanamh.

AN OIFIG RÉIGIÚNACH UM GHNÍOMHÚ AR SON NA HAERÁIDE (ORGA)

Tá Oifig Réigiúnach Cathrach Bhaile Átha Cliath um Ghníomhú ar Son na hAeráide atá nuabhunaithe ar cheann de cheithre oifig réigiúnacha um athrú aeráide a bunaíodh mar fhreagairt do Ghníomh 8 den *Chreat Oiriúnaithe Náisiúnta (an CON) 2018 – Pleanáil d'Éirinn atá Seasmhach ó Thaobh na hAeráide de*. Faoi CON, tá pleananna oiriúnaithe earnála le forbairt agus le cur i bhfeidhm a dhéanfaidh difear d'obair UÁanna BÁC. Mar dhea, déanfaidh ORGA Bhaile Átha Cliath idirchaidreamh leis na ranna rialtais faoi seach chun gníomhartha a ailíniú faoina dtugann UÁanna BÁC le pleananna oiriúnaithe earnála.

Is é ról ORGA Cathrach Bhaile Átha Cliath chun an méid seo a leanas a dhéanamh:

- Cabhrú leis na húdarais áitiúla laistigh den réigiún chun a bPlean Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide a ullmhú
- Tionscnaimh oideachais agus feachtas a fhorbairt don phobal, scoileanna, eagraíochtaí neamhrialtasacha agus gníomhaireachtaí eile a thugann faoin gclár um athrú aeráide a thabhairt chun cinn agus cur leis an bPlé Náisiúnta ar Ghníomhú ar son na hAeráide (an PNGA) ar bhonn áitiúil agus réigiúnach
- Nasc a dhéanamh le hinstiúidí trí leibhéal chun ionad sármhaitheasa a fhorbairt do rioscaí ar leith – i gcás an Réigiúin Chathrach, déanfar seo i dtaobh éifeachtaí aeráide uirbí
- Idirchaidreamh agus idirghníomhú a dhéanamh le gníomhaireacht fuinnimh Bhaile Átha Cliath, Codema

Foinse an ghrianghraif: Fáilte Ireland / Brendan Lyon

RÉAMHÁ

PRÓISEAS AN PHLEAN GNÍOMHAÍOCHTA

PRÓISEAS AN PHLEAN GNÍOMHAÍOCHTA

Bunaíodh an mhodheolaíocht a úsáideadh don phlean seo ar Chur Chuige Cúig Gharsprios na Comhairle Idirnáisiúnta um Thionscnaimh Comhshaoil Áitiúla (an CITCÁ) ^[11], a forbraíodh mar threoir chun cabhrú le baill den CITCÁ chun a bPleananna Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide a fhorbairt. Próiseas ‘pleanáil, seiceáil, gníomhaigh’ é a dearadh go sonrach chun PGAAanna a fhorbairt. Rinneadh na Garspriosanna a oiriúnú ní ba mhó chun freastal ar riachtanais ar leith Údaráis Áitiúla Bhaile Átha Cliath (Fíor 3) agus bhí siad ar aon dul leis an bpróiseas faoi mar a ndéantar cur síos air sna *Treoirleint maidir Straitéis Oiriúnaithe Údaráis Áitiúla a Fhorbairt 2018*. Ba cheart a thabhairt faoi deara go gcuimsítear sa phróiseas reatha Garspriosanna 1 go 3 chun an plean seo a chur le chéile, agus baineann Garspriosanna 4 agus 5 le cur i bhfeidhm agus monatóireacht an phlean; déantar forbairt bhreise air seo i leaganacha ina dhiaidh seo.

Fíor 3 Cur Chuige Cúig Gharsprios an CITCÁ, arna oiriúnú do Chomhthéacs Bhaile Átha Cliath

MEASÚNACHT STRAITÉISEACH TIMPEALLACHTA AGUS TÁSTÁIL I LEITH MEASÚNÚ OIRIÚNACHTA

Próiseas reachtúil is ea Measúnacht Straitéiseach Timpeallachta (MST) ina ndéantar meastóireacht chórasach ar an tionchar dóchúil suntasach comhshaoil a imríonn an Plean Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide a chur i bhfeidhm sula ndearnadh cinneadh chun glacadh leis. Baineann MST le measúnacht timpeallachta a dhéanamh ar phleananna agus gníomhartha straitéiseacha a imríonn tionchar ar an gcreat do thionscadail agus a leagann amach iad. Ceanglaítear sa Treoir maidir le Gnáthóga ón AE (92/43/CEE) (an Treoir maidir le Gnáthóga), faoi mar a trasúidh í isteach i ndlí na hÉireann trí the Rialacháin na gComhphobal Eorpach (Éin agus Gnáthóga Nádurtha), 2011 (I.R. 477 de 2011) go ndéantar measúnacht ar cé acu an dóchúil nó nach dóchúil go mbeidh éifeachtaí suntasacha ag plean a chur i bhfeidhm ar aon suíomh(anna) Natura 2000.

Rinneadh an PGAA a scagadh lena dheimhniú an imríonn sé aon tionchar suntasach ar shuíomh Natura 2000. Dheimhniú an scagthástáil seo gur theastaigh Tástáil i leith Measúnú Oiriúnachta (TMO) Chéim 2. Ba cheart a thabhairt faoi deara, cé gur próiseas ar leith ó MST ó thaobh cúrsaí reachtúla é TMO, próiseas comhthreomhar é, i bhfírinne agus, mar dhea, chuir torthaí TMO leis an bpróiseas MST a dtugtar cuntas air thuas agus chuir sé eolas ar fáil dó. D'oibrigh na próisis MST agus TMO le chéile chun tionchar a imirt ar ullmhú do phlean agus leagtar béim sa phróiseas MST nuair a thagann íogaireacht comhshaoil ar leith chun solais. Déantar moltaí ann, chomh maith, maidir le conas a d'fhéadfaí gníomhartha beartaithe a fheabhsú chun a bhfeidhmíocht comhshaoil a mhéadú.

Rinneadh athruithe a bheartaítear ar an PGAA trí Thuarascáil an Phríomhfhéidhmeannaigh a scagadh do MST agus TMO lena dheimhniú dtiocfadh nó nach dtiocfadh éifeachtaí suntasacha comhshaoil nó éifeachtaí suntasacha ar shuíomhanna Eorpacha chun solais.

Shainaithin an dá phróiseas bearta breise maolaithe don PGAA agus déantar soláthar san MST, chomh maith, do chóras monatóireachta, atá san áireamh laistigh den PGAA seo. Cloífeadh le agus cuirfeadh gach beart maolaithe a shainaithníodh don PGAA trí na próisis MST agus TMO i gcaitheamh an phlean.

GARSPRIOC 1: TOSAIGH

TIONCHAR AGUS RIOSCAÍ ATHRAITHE AERÁIDE A SHAINAITHINT

Tá tionchar á imirt ag aeráid athraitheach ar fholláine chomhshaoil, shóisialta agus gheilleagrach an réigiúin; baineann na rioscaí a thagann roimh Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin lena shaintréithe geografacha agus déimeagrafacha. Tugann tuartha amach anseo i dtaobh athrú aeráide le fios go mbeidh rioscaí méadaitheacha roimh an gContae a bhaineann le teochtaí atá ag dul in airde, ardú ar leibhéal na farraige, tuile agus méadú ar mhinicíocht agus déine theagmhais adhaimsire.

Teastaíonn measúnú bonnlíne agus measúnú riosca ar oiriúnú d'athrú aeráide le minicíocht agus déine teagmhais agus treochtaí adhaimsire a dheimhniú, agus chun béim a leagan cén earnálacha i nDún Laoghaire-Ráth an Dúin is mó is leochailí do rioscaí amach anseo a chruthaíonn aeráid athraitheach.

Is féidir teacht ar anailís níos doimhne faoin tionchar a imríonn agus na rioscaí a chruthaíonn athrú aeráide sa Bhonnlíne Oiriúnaithe (faoi Gharspíoc 2 - Taighde) agus in Aguisín I - Measúnú Riosca ar Athrú Aeráide.

STRAITÉIS ATHRAITHE AERÁIDE A FHORBAIRT

I ndiaidh gur sainaithníodh na rioscaí ardleibhéil seo, rinne Codema agus Údarás Áitiúla Bhaile Átha Cliath *Straitéis i dtreo Pleananna Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide d'Údarás Áitiúla Bhaile Átha Cliath*, a fhoilsíú, agus áiríodh próiseas comhairliúcháin phoiblí leis, chomh maith. D'aithin seo an gá atá le gach ceann de na ceithre ÚA in BÁC chun gníomhú i leith rioscaí reatha agus tionchar tuartha rioscaí amach anseo a íoslaghdú trí ghníomhartha maolaithe agus oiriúnaithe. Sainaithníodh limistéir ghníomhartha a bhaineann le sainchúraim na ÚAanna in BÁC chun tosú le sonraí agus gníomhartha a bhailiú, agus leagadh amach iontu conas a d'fhorbrófaí na pleananna.

GARSPRIOC 2: TAIGHDE

CASADH LEIS AN BHFOIREANN AGUS CEARDLANNA A SHOCRÚ

Chun na bonnlínte oiriúnaithe agus maolaithe a fhorbairt, d'fhostaigh Codema foireann CCDLRD trí chruinnithe aghaidh ar aghaidh, agus d'éascaigh sé réamhcheardlann chun tús eolais a thabhairt don fhoireann faoi phróiseas an phlean, rioscaí agus tionchar a fhorbairt, agus sonraí bonnlíne a bhailiú.

Bhí breis agus 60 ball foirne i measc na gceithre ÚA páirteach sna cruinnithe aghaidh ar aghaidh seo agus sa chéad cheardlann. Thug an cheardlann an deis ar fáil don fhoireann chun comhoibriú lena chéile. Iarradh ar an bhfoireann chun tuilleadh sonraí a thabhairt ar an bpríomhleochaileacht i leith athrú aeráide atá ar Réigiún Bhaile Átha Cliath, agus chun tús a chur le gníomhartha a bhailiú a theastaíonn chun dul i ngleic leis na limistéir seo.

SONRAÍ BONNLÍNE A BHAILIÚ

Thug Codema faoi mheasúnú riosca i leith oiriúnú thar ceann CCDLRD, ina sainiúnnítear agus ina ndéantar measúnú ar na rioscaí reatha i leith athrú aeráide atá roimh Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin. Le tacaíocht ó Údarás Fuinnimh Inmharthana na hÉireann (an SEAI), d'fhorbair Codema bonnlíne fuinnimh agus astaíochtaí, chomh maith, a léiríonn an leibhéal reatha astaíochtaí agus éifeachtúlachta fuinnimh d'oibríochtaí féin CCDLRD agus astaíochtaí do Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin ina iomláine. Úsáideadh taighde ar mheonta agus feasacht daoine chun eolas a chur ar fáil do ghníomhartha rannpháirteachais le páirtithe leasmhara de chuid an phlean. Taispeántar sa mhír seo a leanas na bonnlínte seo.

FEASACHT PHOIBLÍ

FEASACHT PHOIBLÍ

Ar cheann de na dúshláin is mó atá roimh dhul i ngleic le hathrú aeráide tá glacadh poiblí leis na rioscaí agus an t-éileamh gaolmhar ar réitigh chun na rioscaí seo a laghdú trí bheartas agus seirbhísí. Tá dhá shaghas réitigh ann - réitigh ón mbarr anuas, ar nós beartas agus rialacháin rialtais, agus réitigh ón mbun aníos, atá faoi stiúir éilimh i measc saoránach ar athrú. Chun bealach rathúil a bhaint amach chun riosca aeráide a laghdú, beidh orainn dul i ngleic leis an dá leibhéal de réiteach.

Rinne tuarascáil speisialta Eurobaraiméadar in 2018 ^[12] suirbhé ar gach ballstát i measc grúpaí éagsúla sóisialta agus déimeagrafacha agus rinne sé meonta poiblí i leith athrú aeráide a chur i gcuntas. Dheimhnigh an suirbhé seo gur mheas 94% d'fhreagróirí Éireannacha gur ghníomhaíocht dhaonna ba chúis iomlán nó pháirteach le hathrú aeráide, agus chomhaontaigh 86% díobh gurb athrú aeráide is cúis le teagmhais adhaimsire (ar nós tonnta teasa agus fíor-fhuachta, tuilte agus stoirmeacha troma báistí) go pointe áirithe. I dtaobh an tionchair a imríonn athrú aeráide, mheas 64% d'fhreagróirí Éireannacha go mbeadh ganntanais mhéadaithe uisce agus bhia ann faoin mbliain 2050. Anuas air sin, chomhaontaigh 97% gur cheart bearta chun éifeachtúlacht fuinnimh a chur chun cinn a chur i bhfeidhm mar réiteach ar athrú aeráide, agus chomhaontaigh 90% gur cheart fóirdheontais do bhreoslaí iontaise a laghdú. Anuas air sin, chomhaontaigh 89% d'fhreagróirí Éireannacha gur féidir le dul i ngleic le hathrú aeráide deiseanna a chruthú do phoist agus an geilleagar a bhorradh, agus tugann seo chun solais go bhfuil fonn ar dhaoine chun tabhairt faoi athrú agus tá comhdhearcadh ann faoi thromchúise an tionchair amach anseo.

I gcaitheamh dhá dheireadh seachtaine ag deireadh 2017, phléigh Tionól na Saoránach *Conas is féidir leis an stát ceannaire a dhéanamh d'Éirinn i dtaobh dul i ngleic le hathrú aeráide* ^[13]. Rinne réimse saineolaithe i limistéir ar nós eolaíocht an athraithe aeráide agus beartas idirnáisiúnta cuir i láthair don Tionól. Fuarthas breis agus 1,200 aighneacht ón bpobal i gcoitinne, grúpaí abhcóideachta, gairmithe agus acadóirí. Ag deireadh an phróisis, chaith an Tionól vóta ar 13 mholadh, agus rinne an tromlach comhaontú ar gach ceann díobh. Éilíonn na moltaí

gníomh ón mbarr anuas ón rialtas, chun gníomhartha ón mbun aníos i measc saoránaigh Éireannacha a spreagadh agus a éascú. Trí thús áite a thabhairt d'iompar poiblí seachas gréasáin bhóithre, cánacha carbóin níos airde, forálacha d'fhorbairtí fuinnimh atá faoi úinéireacht an phobail agus praghsanna ionfhotha i dtaobh fuinneamh baile a tháirgeadh, bheadh na coinníollacha i bhfeidhm lena cheadú réitigh ón mbun aníos a fhás. Leag an Tionól an bhéim, chomh maith, gur gá do chomhlachtaí poiblí glacadh le ról ceannaireachta trína saoráidí féin a dhéanamh díonach ar an aeráid, úsáid fuinnimh a laghdú agus réitigh ísealcharbóin a chur i bhfeidhm ina seirbhísí. Anuas air sin, measadh go raibh príomhbhonneagar bunriachtanach chun athléimneacht an stáit a mhéadú i leith drochthionchar aeráide.

Tá aird ag an PGAA seo ar an ról is gá do ÚAanna BÁC a ghlacadh chun feasacht agus rannpháirtíocht saoránach a mhéadú maidir le réitigh aeráide agus an suíomh uathúil atá ag rialtas áitiúil maidir le hidirghníomhú lena shaoránaigh. Tá príomhbhonneagar a chosaint, réitigh ón mbun aníos a éascú agus rialacháin a chur i bhfeidhm, sa chás gur féidir, ag croílár an phlean seo agus neartófar iad i leaganacha amach anseo.

Aithníonn an Chomhairle ról an phobail ghnó maidir le dul i ngleic le hathrú aeráide. Nuair a bheidh an PGAA á chur i bhfeidhm agus á nuashonrú amach anseo, leanfaidh an Chomhairle le hidirchaidreamh a dhéanamh leis an bpobal gnó agus le comhlachtaí ábhartha ar nós an Chumainn Tráchtála, na hOifige Fiontair Áitiúla, etc. Is féidir a áireamh leis seo líonraí reatha a neartú agus naisc nua le hathrú aeráide a chruthú, le gach páirtí leasmhar sa phobal gnó a spreagadh chun tabhairt faoi ghníomh i leith athrú aeráide agus feabhas a chur ar thionscadail agus tionscnaimh reatha. D'fhéadfaí a áireamh le limistéir spéise bearta éifeachtúlachta fuinnimh, deiseanna le haghaidh fuinneamh in-athnuaite, oiriúnú don aeráid agus bearta athléimneachta, rochtain ar fhoinsí cistithe, etc. Tá scóip ann, chomh maith, chun fiosrú breise a dhéanamh ar chomhpháirtíochtaí i measc earnálacha chun éascú a dhéanamh ar thionscadail um ghníomhú ar son na haeráide a sholáthar.

Nuair a bheidh an PGAA á chur i bhfeidhm agus á nuashonrú amach anseo, ba cheart líonraí reatha a neartú agus naisc nua le hathrú aeráide a chruthú a uasmhéadú chun gach saoránach, pobal agus páirtí leasmhar eile a spreagadh chun teacht níos mó a bheith acu ar fhaisnéis agus comhairle. D'fhéadfaí a áireamh le limistéir spéise bearta ábhartha maidir le héifeachtúlacht fuinnimh, gníomhartha fuinnimh in-athnuaite, bearta oiriúnaithe don aeráid agus athléimneachta a shainaithint agus a chur i bhfeidhm, rochtain ar fhoinsí cistithe, ar nós scéimeanna deontais an SEAI, an Chiste um Ghníomhú ar son na hAeráide, etc.

Ba cheart don Oifig Réigiúnach um Ghníomhú ar son na hAeráide, an Ghníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil agus páirtithe leasmhara ábhartha eile tacú le hiarrachtaí údaráis áitiúil i rannpháirtíocht saoránach agus phobail. Tá sé mar chuid de shainchúram an ORGA chun an Plé Náisiúnta ar Ghníomhú ar son na hAeráide (an PNGA) a ghníomhú agus tacú leis ar bhonn áitiúil agus réigiúnach, agus chun tionscnaimh oideachais agus feasachta a fhorbairt don phobal, gairmithe, scoileanna, eagraíochtaí neamhrialtasacha agus gníomhaireachtaí eile a thugann faoin gclár um athrú aeráide a thabhairt chun cinn.

Aithníonn an Chomhairle an tábhacht a bhaineann le rannpháirteachas poiblí agus le páirtithe leasmhara chun dul i ngleic le hathrú aeráide. Le roinnt míonna anuas, tugadh faoi réimse tionscnaimh shaoránach agus phobail idir leibhéal náisiúnta agus leibhéal áitiúil. Bhunaigh an Roinn Cumarsáide, Gníomhaithe ar son na hAeráide agus Comhshaoil an Plé Náisiúnta ar Ghníomhú ar son na hAeráide chun rannpháirtíocht saoránach a chur chun cinn i ngníomhú ar son na haeráide ar fud na hÉireann. Tá an plé á chomhordú ag an GCC, agus is iad cuspóirí an Phlé ar Ghníomhú ar son na hAeráide chun an méid seo a leanas a dhéanamh:

- Feasacht, rannpháirtíocht agus spreagadh a chruthú chun gníomhú (go háitiúil, go réigiúnach agus go náisiúnta) maidir leis na dúshláin a chruthaíonn athrú aeráide;
- Struchtúir agus sreafaí faisnéise a chruthú chun daoine a éascú chun bailiú thart ar a chéile agus plé agus scagadh a dhéanamh ar fhreagairtí cuí do na dúshláin seo agus an comhdhearcadh a uasmhéadú ina leith, agus le gníomh cuí a chumasú;
- Líonraí cuí a bhunú, ar bhonn fadtéarmach, inar féidir le daoine casadh ar chéile go tréimhsiúil chun breithniú a dhéanamh ar ionchur fianaisebhunaithe ar ghnéithe geilleagracha, sóisialta, iompraíochta, comhshaoil agus poiblí de bheartas aeráide agus fuinnimh; agus
- Ionchur rialta a sholáthar, tríd an PNGA, ar bheartú tosaíochta agus cur i bhfeidhm beartas aeráide agus fuinnimh, ar féidir tuairisciú agus monatóireacht a dhéanamh air ar leibhéal áitiúil/réigiúnach/náisiúnta.

Go dtí seo, tugadh faoi dhá cheardlann réigiúnacha den PNGA i mBaile Átha Luain (Meitheamh 2018) agus Trá Lí (Samhain 2018). Amach ón PNGA, tugadh faoi réimse tionscnaimh áitiúla agus phobail, chomh maith, fud fad na tíre, Ambasadóirí Aeráide, Scoileanna Glasa, EcoMerit, ECO-UNESCO, etc.

Aithnítear gur gá móiminteam a chothú agus a fhorbairt maidir le rannpháirtíocht níos fairsinge saoránach in athrú aeráide, i measc na n-aoisghrúpaí go léir. Tá taithí nach beag ag údaráis áitiúla i dtaobh saoránaigh a fhostú trína bhfeidhmeanna reatha, pleanáil úsáid talún, tithíocht, fostaíocht, iompar agus éifeachtúlacht agus feasacht comhshaoil. Fostaítear údaráis áitiúla, chomh maith, i struchtúir agus cur chuige reatha rannpháirtíochta poiblí ón mbun aníos, dírithe ar an bpobal áitiúil agus dírithe ar thoradh. Áirítear leo seo na Líonraí Rannpháirtíochta Poiblí, Coistí Forbartha Pobail Áitiúil (CFPÁ), Bailte Slachtmhara, Pobail Fuinnimh Inbhuanaithe, etc.

Ghlac saoránaigh níos óige páirt sa chlár athraithe aeráide, chomh maith, trí pháirt a ghlacadh san fheachtas #FridaysForFuture, slógaí ina measc lasmuigh de thithe an rialtais. Tá de chuspóir ag an gComhairle naisc bhreise a fhorbairt le saoránaigh níos óige maidir le feabhas a chur ar fheasacht ar athrú aeráide agus tionscnaimh oideachais a fhorbairt i gcomhar le scoileanna, agus eagraíochtaí óige, ar nós Chomhairle na nÓg agus Foróige.

Meastar, tríd an PGAA a chur i bhfeidhm agus a nuashonrú amach anseo, líonraí reatha a neartú agus naisc nua le hathrú aeráide a chruthú, go ndéanfaidh seo gach saoránach, pobal agus páirtí leasmhar eile a chur ar an eolas agus a spreagadh de réir a chéile chun teacht níos mó a bheith acu ar fhaisnéis agus comhairle. D'fhéadfaí a áireamh le limistéir spéise bearta ábhartha maidir le héifeachtúlacht fuinnimh, gníomhartha fuinnimh in-athnuaite, bearta oiriúnaithe don aeráid agus athléimneachta a shainaithint agus a chur i bhfeidhm, rochtain ar fhoinsí cistithe, ar nós scéimeanna deontais an SEAI, an Chiste um Ghníomhú ar son na hAeráide, etc.

Ba cheart don Oifig Réigiúnach um Ghníomhú ar son na hAeráide, an Ghníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil agus páirtithe leasmhara ábhartha eile tacú le hiarrachtaí údaráis áitiúil i rannpháirtíocht saoránach agus phobail. Tá sé mar chuid de shainchúram an ORGA chun an Plé Náisiúnta ar Ghníomhú ar son na hAeráide a ghníomhú agus tacú leis ar bhonn áitiúil agus réigiúnach, agus chun tionscnaimh oideachais agus feasachta a fhorbairt don phobal, gairmithe, scoileanna, eagraíochtaí neamhrialtasacha agus gníomhaireachtaí eile a thugann faoin gclár um athrú aeráide a thabhairt chun cinn.

IMEACHTAÍ RANPHÁIRTÍOCHTA POIBLÍ #COUNCILS4CLIMATEACTION

Le go mbeidh sé ar siúl an tráth céanna le tréimhse chomhairliúcháin phoiblí Dhréachtphleananna Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide Údaráis Áitiúla Bhaile Átha Cliath 2019-2024, d'oibrigh Codema leis na ceithre Chomhairle agus le hOifig Réigiúnach um Ghníomhú ar son na hAeráide (ORGA) Bhaile Átha Cliath chun roinnt imeachtaí rannpháirtíochta poiblí a chur ar siúl i ngach limistéar údaráis áitiúil.

Bhí an tréimhse chomhairliúcháin phoiblí ar siúl ón 11 Feabhra go dtí an 25 Márta 2019. Ar an gcéad lá den chomhairliúchán poiblí, sheol Codema an láithreán gréasáin www.dublinclimatechange.ie, a ghníomhaigh mar an t-ardán lárnach ar líne a óstálann an fhaisnéis go léir faoi na pleananna, na sonraí go léir faoi conas aighneacht a dhéanamh, feidhm scagaire d'úsáideoirí chun gur féidir na gníomhartha a fheiceáil sna pleananna gan stró de réir limistéar téamach agus/ nó de réir limistéar údaráis áitiúil, limistéar cás-staidéir do thionscadail ar éirigh le hiad a chríochnú, etc.

Chuir Comhairle Contae Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin a himeacht faisnéise poiblí #Councils4ClimateAction ar siúl an 21 Feabhra 2019 i Músaem Muirí na hÉireann ó 3 go 7pm. Rinne Codema agus foireann um ghníomhú ar son na haeráide de chuid na Comhairle é a eagrú, agus bhí réimse seastáin faisnéise poiblí san fheachtas seo, a chomhfheagraíonn do

chúig limistéar gnímh an Phlean Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide, chun go bhféadfadh saoránaigh idirchaidreamh a dhéanamh le foireann na Comhairle maidir leis an obair atá á déanamh acu nó a bheartaíonn siad a dhéanamh sna limistéir seo a leanas: Fuinneamh agus Foirgnimh, Iompar, Athléimneacht Tuilte, Réitigh Dhúlra bhunaithe agus Bainistíocht Acmhainní. Bhí baint ag roinnt páirtithe leasmhara seachtracha, chomh maith, san imeacht seo, ar nós comhairle ar dheontais agus uasghráduithe baile ón SEAI (Fuinneamh agus Foirgnimh), faisnéis ar scéimeanna GoCar agus BleeperBike agus turais trialach i ngluaisteán leictreach le Renault (Iompar) agus comhairle ó chlár Máistir-Mhúiríneoirí an GCC ar do chur amú bia a laghdú (Bainistíocht Acmhainní).

Ina theannta sin, chuir Comhairle Contae Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin imeacht breise faisnéise ar siúl i rith na tréimhse chomhairliúcháin phoiblí, chomh maith, a cuireadh ar bun sa Halla Paróiste, Eaglais na Croise Naofa, Dún Droma an 13 Feabhra 2019.

Bhí freastal maith ar an dá imeacht i measc cónaitheoirí agus grúpaí pobail áitiúla, bhaill thofa na Comhairle agus grúpaí gnó agus fuair Comhairle Contae Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin 136 aighneacht bhailí i rith an phróisis chomhairliúcháin phoiblí.

BONNLÍNE OIRIÚNAITHE

BONNLÍNE OIRIÚNAITHE

Rinne gníomhaireacht fuinnimh Bhaile Átha Cliath, Codema, an bhonnlíne oiriúnaithe seo a tháirgeadh ar aon dul leis na treoirlínte a chuimsítear sna *Treoirlínte maidir le Straitéis Oiriúnaithe a Fhorbairt d'Údaráis Áitiúla 2018* agus sa *Chreat Oiriúnaithe Náisiúnta*. Rinneadh athbhreithniú piaraí ar an bPlean Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide i leith na riachtanas sna *Treoirlínte maidir le Straitéis Oiriúnaithe a Fhorbairt d'Údaráis Áitiúla 2018*.

Is é cuspóir na bonnlíne seo chun tarlú imeachtaí aeráide roimhe seo, a minicíocht, na limistéir ar leith i nDún Laoghaire-Ráth an Dúin is mó is leochailí agus na rioscaí a bhaineann leis na himeachtaí siúd a dhoiciméadú. Tugtar chun solais sa bhonnlíne oiriúnaithe seo an gá atá le planáil éigeandála a nuashonrú go leanúnach ar aon dul le teagmhais adhaimsire.

Ón mbonnlíne oiriúnaithe, is féidir linn measúnú a dhéanamh ar na rioscaí reatha agus amach anseo a dhéanfaidh difear do cheantar Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin. Déantar na rioscaí seo a mheasúnú agus téitear i ngleic leo trí ghníomhartha a chur i bhfeidhm chun Contae níos athléimní a thógáil atá daingean, seiftiúil agus atá in ann oiriúnú mar fhreagairt d'athruithe ar an aeráid i dtráthanna géarchéime. Meascán de réitigh liatha agus ghlasa, a dhéanann iarracht chun réitigh ar a ndearnadh innealtóireacht a chothromú le hathléimneacht dhúlra bhunaithe. Is féidir teacht ar liosta níos críochnaithí de na gníomhartha go léir, gníomhartha oiriúnaithe ina measc, i ngach ceann de na limistéir ghníomhaíochta a chuimsítear sa Plean Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide seo.

CÚLRA AGUS MODHEOLAÍOCHT

Ta daonra iomlán 4,761,865 duine in Éirinn a gcónaíonn thart ar 1.9 milliún duine díobh laistigh de chúig chiliméadar den chósta; laistigh den líon seo, cónaíonn 40,000 níos lú ná 100 méadar amach ón bhfarraige ^[14]. Tá roinnt dúshláin aeráide roimh Éirinn, ar nós tuile cósta, ardú leibhéal na farraige, creimeadh cósta, tuile bháistiúil, teagmhais adhaimsire agus teochtaí as cuimse. Mar gheall gur ceantair uirbeach é Réigiún Bhaile Átha Cliath, tá dúshláin agus rioscaí éagsúla ina leith i gcomparáid le ceantair níos tuaithe, faoi mar a mhínítear níos faide ar aghaidh sa cháipéis.

Tá achar 125 ciliméadar cearnach i réigiún Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin, agus tá 17 gciliméadar d'imeallbhord ann, lena n-áirítear trána, riasca agus aillte, agus sé phríomhabhainn (an Dothra, Carraig Mhaighin, Baile Uí Lachnáin, Gráinseach an Déin, Dún Carúin Maretimo agus Seangánach).

Ceantair thógtha atá i gceist le thart ar dhá thrian den Chontae, ar nós bailte agus sráidbhailte beaga, a chomhdhéanann timpeallacht uirbeach ^[15]. De réir an Daonáirimh is déanaí (2016) ^[14], tá daonra 218,018, agus 78,601 teaghlach, i gceantar Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin, agus tá súil leis go dtiocfaidh ardú ar na figiúirí seo amach anseo. Tugtar chun solais i nDaonáireamh 2016 go dtiocfaidh méadú beagán de bhreis ar 400,000 ar dhaonra Mhórchéantar Bhaile Átha Cliath (MCBÁC) faoin mbliain 2031, agus gurbh ionann an méadú seo agus dhá thrian den bhorradh tuartha ar dhaonra in Éirinn. Méadóidh ardú ar an daonra an tionchar a imríonn athrú aeráide mar gheall ar an mbrú breise a chuirtear ar chórais draenála atá ag oibriú beagnach a mhéid agus is féidir leis cheana féin. Chomh maith leis sin, meastar go dteastóidh 550,000 teach breise ó Éirinn faoin mbliain 2040, (i gcomparáid le ^[14]), agus tiocfaidh laghdú ar dhromchlaí tréscailteacha nó glasa, a chuireann le tuile mar gheall ar rith chun srutha mhéadaithe.

Tá Dún Laoghaire-Ráth an Dúin íogair i leith sraith rioscaí athraithe aeráide mar gheall ar na saintríthe tíreolaíochta agus déimeagrafacha seo, nach ionann iad agus iad siúd a bhíonn i gceist i réigiúin tuaithe, thalamhiata nó réigiúin nach bhfuil ach beagán duine ina gcónaí iontu.

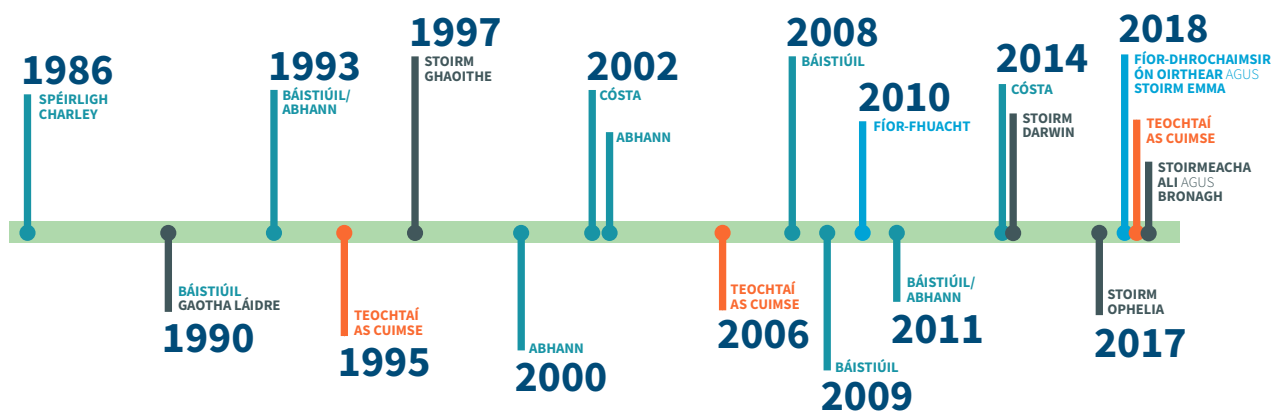
Faoi mar a míníodh sa mhír roimhe seo, leanann an plan seo Cur Chuige Cúig Gharsprios an CITCÁ. Mar chuid den dara garsprios seo (Taighde), bailíodh faisnéis ó réimse ranna chun gníomhartha a bhailiú i ngach limistéar, trí shraith cruinnithe idir Codema agus an fhoireann ó gach roinn inmheánach i gComhairle Contae Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin. Ina theannta sin, cuireadh sraith ceardlanna comhoibritheacha ar siúl leis an bhfoireann i measc ceithre UÁ BÁC go léir. Bailíodh sonraí agus faisnéis bhreise, chomh maith, ó roinnt foinsí náisiúnta, Oifig na nOibreacha Poiblí (OOP), Met Éireann agus an Gníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil (an GCC) ina measc.

BONNLÍNE

Tugtar achoimre i dTábla 1 thíos ar theagmhais aeráide a chuir Met Éireann i gcuntas a thit amach i Réigiún Bhaile Átha Cliath le 32 bliain anuas. Cuireadh na teagmhais seo i gcuntas mar gheall ar a ndéine uathúil agus a bpatrúin neamhghnácha aimsire. Níl éifeacht gheilleagrach amháin ag na héifeachtaí móra seo (féach an cur síos); déanann siad tionchar agus leochaileacht shóisialta agus chomhshaoil a thabhairt chun solais, chomh maith, faoi mar a ndéantar cur síos breise air sna míreanna thíos.

Tábla 1 Teagmhais Mhóra Aeráide i mBaile Átha Cliath (Foinse: Met Éireann agus Flooding.ie)

SAGHAS	DÁTA	CUR SÍOS
Spéirling Charley	Lúnasa 1986	Báistiúil – an tuile ba mheasa i mBaile Átha Cliath le 100 bliain anuas.
Gaotha Báistiúla agus Láidre	Feabhra 1990	Báisteach throm agus tuile dá réir sin, le tréimhsí fada de ghaotha láidre. Thug gach stáisiún aimsire séideáin ghála le fios.
Báistiúil/Abhann	Meitheamh 1993	Thit 100 mm de bháisteach i mBaile Átha Cliath agus Cill Dara (breis agus trí huaire an ghnáthmhéid).
Teochtaí as Cuimse	Meitheamh - Lúnasa 1995	An samhradh ba theo a cuireadh i gcuntas, agus bhí na meánteochtaí aeir breis agus dhá chéim os cionn a ngnáth-theochtaí i bhformhór na n-áiteanna. Bhain na teochtaí thart ar 30°C amach roinnt laethanta agus d'fhan an teocht ab ísle istoiche os cionn 15°C ar feadh go leor seachtainí.
Stoirm ghaoithe	Nollaig 1997	Bhí an aimsir dian in go leor áiteanna i Laighin, go háirithe an deisceart agus an t-oirthear. Cuireadh na séideáin ab airde 150 ciliméadar san uair i gcuntas i gceantar Bhaile Átha Cliath, agus mhair na gaotha ba mheasa ar fórsa stoirme 10 nóiméad.
Abhann	Samhain 2000	Fágadh 250 réadmhaoin i réigiún Bhaile Átha Cliath faoi uisce i ndiaidh gur thit 90.8 mm de bháisteach.
An Cósta	Feabhra 2002	An dara taoide ab airde a cuireadh i gcuntas riamh. Sáraíodh na cosaintí farraige dá bharr. Fágadh 1,250 réadmhaoin i mBaile Átha Cliath faoi uisce, agus rinneadh díobháil ar luach €60 milliún.
Abhann	Samhain 2002	Cosúil le tuile na bliana 2000, thit 80 mm de bháisteach i mBaile Átha Cliath.
Teochtaí as Cuimse	Samhradh 2006	An samhradh ba theo a bhfuil cuntas air ón mbliain 1995.
Báistiúil	Lúnasa - Meán Fómhair 2008	Thit 42.9 mm de bháisteach laistigh de dhá uair an chloig, ar teagmhas é seo a thit amach uair amháin roimhe seo le 100 bliain anuas. I ndiaidh díreach dhá uair an chloig de bháisteach, cuireadh glaonna iomadúla ar Bhriogáid Dóiteáin Bhaile Átha Cliath, Lárlionad Rialaithe Tráchtla Bhaile Átha Cliath agus an Rannán Draenála. Cuireadh isteach go mór ar an líne DART.
Fíor-Fhuacht	Nollaig 2010	Ba í an mhí ab fhuaire ag Aerfort Bhaile Átha Cliath, Aeradróm Mhic Easmainn agus an Muileann gCearr le 50 bliain anuas. Thit an teocht ag Aeradróm Mhic Easmainn go dtí -15.7°C ar Lá Nollag, go dtí an teocht ab ísle a cuireadh i gcuntas riamh i mBaile Átha Cliath.
Báistiúil/Abhann	Deireadh Fómhair 2011	Ba theagmhas é seo nach dtiteann amach ach idir gach 50 agus 100-bliain trasna thromlach Bhaile Átha Cliath.
An Cósta	Eanáir 2014	Cuireadh an taoide ab airde riamh i gcuntas - cuireadh airde 3.014 méadar ODM i gcuntas ag Báisín Alexandra.
Stoirm Darwin	Feabhra 2014	Ba theagmhas é seo nach dtiteann amach ach gach 20 bliain, agus cuireadh séideáin 100-110 ciliméadar san uair i gcuntas i mBaile Átha Cliath. Rinneadh díobháil shuntasach do thithíocht agus foirgnimh eile. Rinneadh díobháil do 8,000 heicteár d'fhoraois. Stádas: Buí
Stoirm Ophelia	Deireadh Fómhair 2017	Ba é seo an chéad stoirm a tháinig aneas. Cuireadh séideáin dhíobhálacha idir 120 agus 150 ciliméadar san uair i gcuntas. Leag an ghaoth 100 crann mór i Réigiún Bhaile Átha Cliath agus rinneadh díobháil shuntasach d'fhoirgnimh ar fud na tíre. Stádas: Dearg
Stoirm Emma agus an Fhíor-Dhrochaimsir ón Oirthear	Feabhra – Márta 2018	D'eisigh Met Éireann a chéad rabhadh Stádais Dhearg atá i gcuntas i dtaobh sneachta. Dúnadh gach scoil sa Chontae, rinneadh difear do go leor gnólachtaí agus bhí srianta ar uisce agus cumhacht nó thit bristeacha amach. Stádas: Dearg
Teochtaí as Cuimse	Samhradh 2018	Bhí an aimsir ní ba thirime agus níos ba theo ná mar ba ghnách ar fud na hÉireann, agus bhí aimsir thriomaigh ann in go leor ceantar, Baile Átha Cliath ina measc. Bhain na teochtaí 28oC amach, agus bhí ní ba mhó gréine ann ná an mheánmhéid agus bhí aimsir thonn teasa ann. Bhí srianta uisce i bhfeidhm don tír ar feadh thromlach an tsamhraidh. Stádas: Buí
Stoirmeacha Ali agus Bronagh	Meán Fómhair 2018	Shéid gaoth shuaiteach le linn Stoirm Ali, agus cuireadh moill ar nó cealaíodh formhór na n-eitiltí chuig agus ó Aerfort Bhaile Átha Cliath dá bharr. Thaistil Stoirm Bronagh trasna oirthear na hÉireann agus thit báisteach throm lena linn. Idir 65 agus 80 ciliméadar san uair a bhí meánluas na gaoithe agus idir 110 agus 130 ciliméadar san uair a bhí na meánséideáin. Stádas: Oráiste

Fíor 4 Amlíne na dTeagmhais Mór Aeráide i nDún Laoghaire-Ráth an Dúin

TEAGMHAIS, TREOCHTAÍ AGUS RIOSCAÍ AERÁIDE

Tá Réigiún Bhaile Átha Cliath leochaileach do rioscaí áirithe mar gheall ar a shaintréithe geografacha agus déimeagrafacha. Mar thimpeallacht uirbeach, cruthaíonn Dún Laoghaire-Ráth an Dúin a mhíocraeráid féin uathúil agus is féidir leis seo tionchar aeráide reatha agus amach anseo a dhéanamh níos measa. Sampla de seo atá san iarmhairt teasoileáin uirbigh, a dhéanann áit níos teo de ná na ceantair leathuirbeacha agus thuaithe timpeall air. Is é is príomhchúis leis seo ná ionsú teasa ó cheantair thógtha i gceantar Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin, teas dramhaíola a ghin gníomhaíochtaí uirbeacha agus easpa brat crann, ar féidir leis teochtaí a laghdú sa cheantar trí scáthú. Tá rioscaí tuile níos airde, chomh maith, i dtimpeallachtaí uirbeacha mar gheall ar an méid dromchlaí neamh-thréscailteacha agus easpa fásra (dromchlaí tréscailteacha); is éard a eascraíonn as seo ná rith chun srutha barrfheabhsaithe, a bhféadfadh tuile a bheith mar chúis leis.

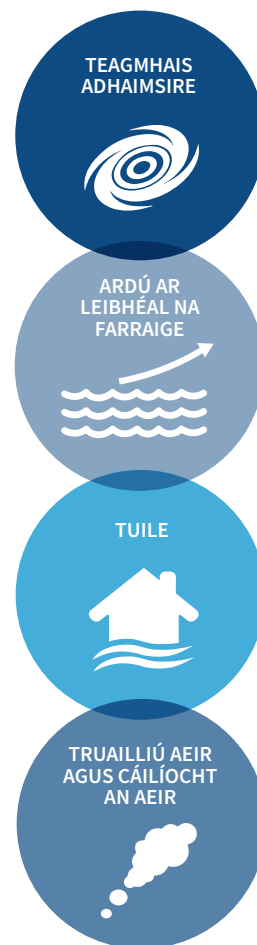
Is féidir rioscaí a chatagóiriú mar seo a leanas:

- 1. Caillteanas geilleagrach,** lena n-áirítear díobháil do bhonneagar agus cur isteach ar ghníomhaíochtaí laethúla
- 2. Caillteanas sóisialta,** díobháil ina measc do shaol daoine, an tsláinte, don phobal agus do shaoráidí sóisialta
- 3. Caillteanas comhshaoil agus oidhreacht,** a chuireann san áireamh íogaireacht na timpeallachta (an timpeallacht nádúrtha, chultúrtha agus stairiúil), gnáthóga agus speicis.

Déantar rioscaí i dtimpeallachtaí uirbeacha agus leathuirbeacha a ghéarú, a chiallaíonn gur gá dúinn measúnú a dhéanamh ar an tionchar a imríonn tionchar ní hamháin adhaimsir agus teagmhais aeráide, ach teochtaí aeráide, chomh maith, ar nós tuile uirbeach, ardú leibhéal na farraige agus teochtaí méadaitheacha. Níor cheart a mheas go bhfuil na teagmhais agus treochtaí seo neamhspleách, mar gheall go n-imríonn siad tionchar ar a chéile. Cuirfidh an méadú mall agus de réir a chéile ar theochtaí agus ardú leibhéal na farraige le minicíocht agus déine mhéadaithe teagmhais adhaimsire agus tuile.

Léirítear i dTábla 2 léargas ginearálta 30 bliain ar athróga éagsúla aeráide (tréimhsí fuara, tonnta teasa, borradh stoirme, creimeadh cósta, etc.), a ghrúpáiltear isteach i dtrí shaghas teagmhais agus treochtaí (teagmhais adhaimsire, ardú leibhéal na farraige agus tuile). Tugtar achoimre sa tábla seo ar éifeachtaí reatha athróga athraithe aeráide, athruithe tuartha sna chéad 30 bliain eile amach romhainn, agus muinín as na tuartha seo.

Is iad na teagmhais agus treochtaí aeráide a bhfuil Dún Laoghaire-Ráth an Dúin thíos leo:

Tábla 2 Tuar ar Athróga Aeráide: Léargas Ginearálta 30 Bliain

TEAGMHAIS AGUS TREOCHTAÍ AERÁIDE	PARAMÉADAR	BREATHNAITHE	MUINÍN	ATHRUITHE TUARTHA
Teagmhais Adhaimsire	Tréimhsí Fuara	Féadfaidh laghdú ar mhinicíocht tréimhsí fuara bheith mar thoradh ar mheánteochtaí aeir atá ag dul i méid	Meánach	Tugann réamh-mheastacháin don bhliain 2050 méadú ar mheánteocht bhliantúil, sa réimse 1-1.6 °C. Beidh teochtaí níos cineálta agus laghdú ar mhinicíocht tréimhsí fuara mar thoradh air seo
	Tonnta Teasa	Tá meánteochtaí aeir ag dul i méid agus féadfaidh méadú ar mhinicíocht agus déine thonnta teasa bheith mar thoradh orthu	Ard	Cuireadh ocht dtonn teasa i gcuntas in Éirinn le 30 bliain anuas (breis agus 5 lá ar theochtaí os cionn 25°C). Tuarann réamh-mheastacháin don bhliain 2050 meánmhéadú 1-1.6°C ar an teocht bhliantúil, a dhéanfaidh an teocht agus fad tonnta teasa a dhianú
	Tréimhsí Tírimhe	Tá frasaíocht ag éirí níos séasúraí agus is dóchúil go mbeidh sí ina cúis le tréimhsí níos tírimhe sa samhradh	Ard	Beidh samhraí tírimhe samhraí ar fud na hÉireann, agus tiocfaidh laghdú a mhéid le 20% sa samhradh ar fhrasaíocht faoi chás ardastaíochtaí. Beidh tréimhsí níos faide gan bháisteach mar thoradh air seo, a dhéanfaidh difear do réigiúin agus earnálacha atá íogair i dtaobh uisce
	Báisteach Throm	Tá méadú de réir a chéile ag teacht ar an líon laethanta ina dtiteann báisteach níos mó ná 0.2 mm agus 10 mm	Meánach	Meastar go leanfaidh méadú ag teacht ar mhinicíocht bháistí troime le himeacht na mblianta, go háirithe san fhómhar agus sa gheimhreadh
	Luasanna Gaoithe	Tá luasanna gaoithe ag méadú beagán sa gheimhreadh agus ag laghdú sa samhradh	Íseal	Ní féidir treochtaí fadtéarmacha a dheimhniú go cruinn; ach meastar go n-athróidh luas na gaoithe beagán, meastar go méadóidh minicíocht stoirmeacha gaoithe sa gheimhreadh agus go laghdóidh sí sa samhradh
Ardú ar Leibhéil na Farraige	Ardú ar Leibhéil na Farraige	Tá na farraigí agus na haigéin timpeall ar Éirinn ag ardú agus leanfaidh an t-ardú sin ag teacht orthu	Ard	Tugann réamh-mheastacháin amach anseo le fios go dtiocfaidh meánardú 3-4 mm in aghaidh na bliana ar fud an domhain, ach cuireadh ardú 6-7mm in aghaidh na bliana i gCuan Bhaile Átha Cliath idir 2000 agus 2016
	Airde Thoinne	Deimhníonn luas agus treo na gaoithe tonnta farraige agus airde toinne. De réir mar a éiríonn luasanna gaoithe agus stoirmeacha gaoithe níos minice, tiocfaidh méadú ar airdí toinne, chomh maith	Meánach	Ní fios athruithe tuartha ar airdí toinne go fóill. Léiríonn airdí suntasach toinne (meánairde an tríú cuid is airde de thonnta) treocht mhéadaitheach 14 cm gach deich mbliana, áfach
	Taoidí	Tá na hardtaoidí ba mhó a cuireadh i gcuntas riamh mar thoradh ar leibhéil na farraige atá ag dul in airde (os cionn 2.9 méadar)	Ard	Leanfaidh leibhéil na farraige ag dul in airde agus beidh leibhéil mhéadaithe de lán mara mar thoradh orthu
	Creimeadh Cósta	Is dóchúla go méadóidh leibhéil farraige atá ag ardú agus borradh stoirme creimeadh cósta	Meánach	Tá 20% d'imeallbhord chósta na hÉireann á chreimeadh faoi láthair, agus is iad na cóstaí thoir agus theas is leochaillí
	Borradh Stoirme	Féadfaidh borradh stoirme tarlú níos minice de réir mar a tharlaíonn teagmhais adhaimsire, ar nós báisteach throm agus ardluasanna gaoithe, níos minice	Íseal	Meastar go dtiocfaidh méadú ar mhinicíocht chioclón dian agus ghaoth láidir san Atlantach thoir thuaidh. Faoin mbliain 2050, is dóchúil go dtiocfaidh méadú ar mhinicíocht airdí borradh stoirme idir 50 agus 100 cm
Tuile	Cósta agus Taoide	De réir mar a thagann méadú ar ardú leibhéil na farraige agus ar airdí toinne, tagann méadú ar mhinicíocht tuile cósta agus taoide, chomh maith	Ard	Tuairtar go dtiocfaidh méadú ar ardú ar leibhéil na farraige agus airdí toinne, agus tiocfaidh méadú ar thuile cósta mar thoradh air sin
	Abhann	Cuireann déine mhéadaithe bháistí, ardsreafaí abhann agus lán mara le méadú ar thuile bháistiúil	Ard	Tugann réamh-mheastacháin le fios go bhfuil méadú ag teacht ar lán mara agus ar dhéine laethanta báistí, agus beidh méadú ar thuile abhann mar thoradh air seo, ar a uain sin
	Báistiúil	Is dóchúil go n-eascróidh méadú ar thuile bháistiúil as déine mhéadaithe bháistí	Meánach	Tuairtar go dtiocfaidh méadú ar an dóchúlacht go dtarlóidh teagmhais tuile agus go dtiocfaidh méadú, chomh maith, ar an líon laethanta trombháistí sa bhliain, agus cruthófar riosca níos mó i dtaobh tuile bháistiúil dá bharr. Cuireann pleanáil úsáide talún leis seo, spásanna tréscailteacha a chlúdach, i.e. gairdíní tosaigh réadmhaoin chónaithe ina measc

Chun tuiscint níos fearr a fháil ar an tionchar a imríonn rioscaí aeráide amach anseo ar Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin, sainithníodh cúig limistéar tionchair, lena n-áirítear gach ceann de na hearnálacha éagsúla sa Chontae. Is iad seo:

Roghnaíodh iad seo chun na limistéir ghnímh a léiriú a úsáideadh ar fud an Phlean Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide seo (Fuinneamh agus Foirgnimh, Iompar, Athléimneacht Tuilte, Réitigh Dhúlra bhunaithe agus Bainistíocht Acmhainní), a léiríonn sainchúram CCDLRD. Rinneadh measúnú ar thionchar rioscaí amach anseo ar na limistéir ar imríodh tionchar orthu trí úsáid a bhaint as maitrísí riosca. Ríomhann maitrísí riosca an riosca foriomlán amach anseo a mbíonn na hearnálacha éagsúla i mBaile i nDún Laoghaire-Ráth an Dúin thíos leis. Tugtar léargas ginearálta sna hathruithe tuartha (Tábla 2) ar riosca amach anseo is dóchúil a bheith roimh Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin sna blianta amach romhainn. D'fhéadfaí riosca amach anseo a shainmhíniú mar tháirge dóchúlachta agus mar iarmhairt:

Riosca Amach Anseo = Iarmhairt x Dóchúlacht

Tá idir iarmhairtí criticiúla agus fánacha i gceist leis na hiarmhairtí a bhíonn ag rioscaí amach anseo (an leibhéal díobhála is cúis le teagmhas nó treocht aeráide):

Is í an dóchúlacht ná a dhóchúla atá sé go dtarlóidh na rioscaí seo amach anseo, agus idir cinnte, dóchúil, féideartha, mídhóchúil agus annamh:

Bronntar réimse rátálacha ar an dóchúlacht agus iarmhairtí idir a haon agus a cúig agus is é a dtoradh an riosca amach anseo, agus is féidir le hardriosca (an riosca is mó is práinní a bhfuiltear le dul i ngleic leis), meánriosca nó ísealriosca:

Iarmhairt		X	Dóchúlacht		=	Riosca Amach Anseo	
Criticiúil	5		Beagnach Cinnte	5		Ardriosca	[15-25]
Mór	4		Dóchúil	4		Meánriosca	[7-14]
Measartha	3		Féideartha	3		Ísealriosca	[1-6]
Beag	2		Mídhóchúil	2			
Fánach	1		Annamh	1			

Is féidir teacht ar mhaitrísí riosca do theagmhais éagsúla aeráide sa mhír 'riosca' de theagmhais adhaimsire, ardú leibhéal na farraige agus tuile. Is féidir teacht ar anailís níos doimhne faoi mhaitrísí riosca agus an modh a ríomhtar iad in Aguisín I. Tabharfar faoi anailís bhreise dhomhain ar na rioscaí seo agus a n-iarmhairtí i leith sheirbhísí agus fheidhmeanna an údaráis áitiúil. Bainfidh leaganacha amach anseo den Phlean Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide tairbhe ón measúnú seo agus is féidir an fhaireis seo a bhailiú trí cheardlanna riosca i leith athrú aeráide a éascú d'Údaráis Áitiúla Bhaile Átha Cliath.

Tugadh méadú faoi deara i nDún Laoghaire-Ráth an Dúin ar theagmhais adhamsire, agus is léir seo ón Amlíne de Theagmhais Mhóra Aeráide (Fíor 4) a léirítear níos luaithe sa chaibidil seo. Cé nach féidir linn a rá gurb athrú aeráide is cúis leis na teagmhais seo go léir, is iad an iarmhairt is soiléire a bhaineann le hathrú aeráide.

Tá a n-éifeachtaí i bhfoirm tréimhsí fada d'fhóir-fhuacht nó d'fhóir-theas, is cúis le sneachta agus tonnta teasa, séideáin spéirlinge mar gheall ar ghaotha foréigneacha, agus báisteach throm is cúis le tuile.

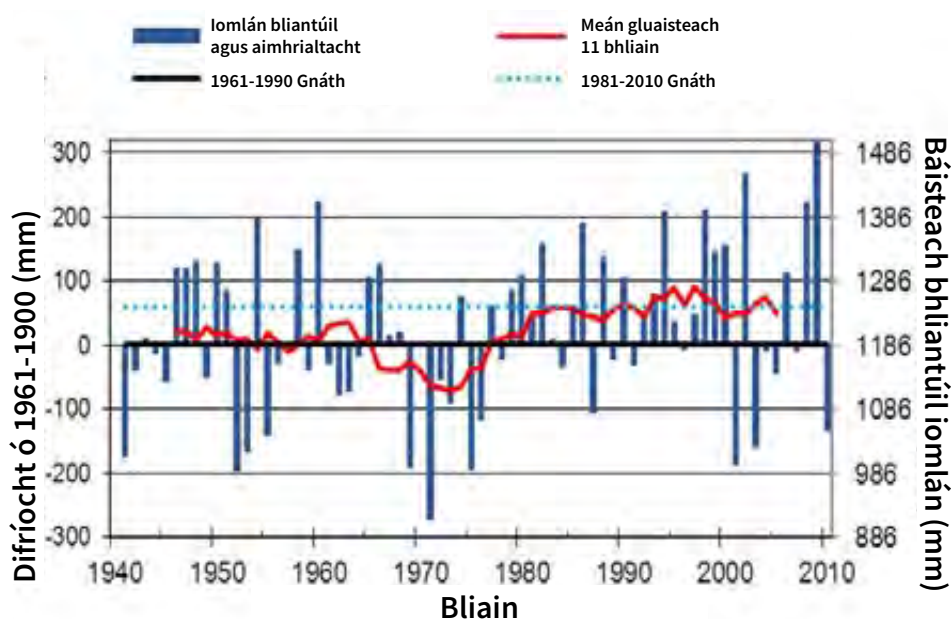
Tá teochtaí ag méadú go domhanda agus tá súil leis go leanfaidh siad ag dul i méid i rith an mhíonna an tsamhraidh, agus tréimhsí an-fhuara a bheith ann i rith an gheimhridh. I dturas an ama, meastar go laghdóidh meánbháisteach i rith thréimhse an tsamhraidh agus an fhómhair, agus go mbeidh báisteach throm ann sa gheimhreadh. Ina theannta sin, meastar go rachaidh minicíocht ghaoithe an-láidir, go háirithe i rith an gheimhridh, i méid.

MEASÚNÚ BONNLÍNE

Thit teagmhais adhamsire amach i Réigiún Bhaile Átha Cliath le 15 bliana anuas; tugtar achoimre ar go leor díobh seo i dTábla 1 thuas sa chaibidil seo.

Thit an tsneachta ba mhó ó bhí geimhreadh 1982 ann i réigiún Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin i bhFeabhra agus Márta 2018, agus thit a airde le 55 cm de shneachta mar thoradh ar an 'Fíor-Dhrochaimsir ón Oirthear', a d'imir tionchar, chomh maith, ar fhormhór na hEorpa. D'eisigh Met Éireann a chéad rabhadh Stádais Dhearg riamh don tsneachta ar fud na tíre, agus cuireadh isteach go mór ar an gContae ar feadh tréimhse fhada dá bharr. Mar thoradh ar an tsneachta throm agus na ráthanna doimhne sneachta a thit go leanúnach, dúndadh scoileanna ar fud na tíre. Lean fóir-fhuacht agus aimsir ar nós síobadh sneachta é seo, mar thoradh ar Stoirm Emma ag teacht ón Atlantach. Cuireadh brú ar go leor gnólachtaí i nDún Laoghaire-Ráth an Dúin chun dúndadh, agus bhí roinnt tithe agus gnólachtaí thíos le bristeacha cumhachta, chomh maith. Cuireadh ardéilimh ar líonra uisce na tíre, agus bhí go leor teaghlach agus gnólachtaí sa cheantar thíos le bristeacha uisce nó le ciorrú uisce sna laethanta i ndiaidh Stoirm Emma^[16].

Tá báisteach Bhaile Átha Cliath ag athrú, chomh maith - tá an líon laethanta inar thit báisteach breis agus 0.2 mm ag dul i méid de réir a chéile, agus tá na laethanta a thiteann báisteach breis agus 10 mm ag dul i méid, chomh maith. Is féidir é seo a fheiceáil i bhFíor 5 thíos. De bhreis air sin, léiríonn sonraí ó Met Éireann gur tháinig méadú 5% sa tréimhse ó 1961 go 2010 ar an meánbháisteach bhliantúil^[17, 18].

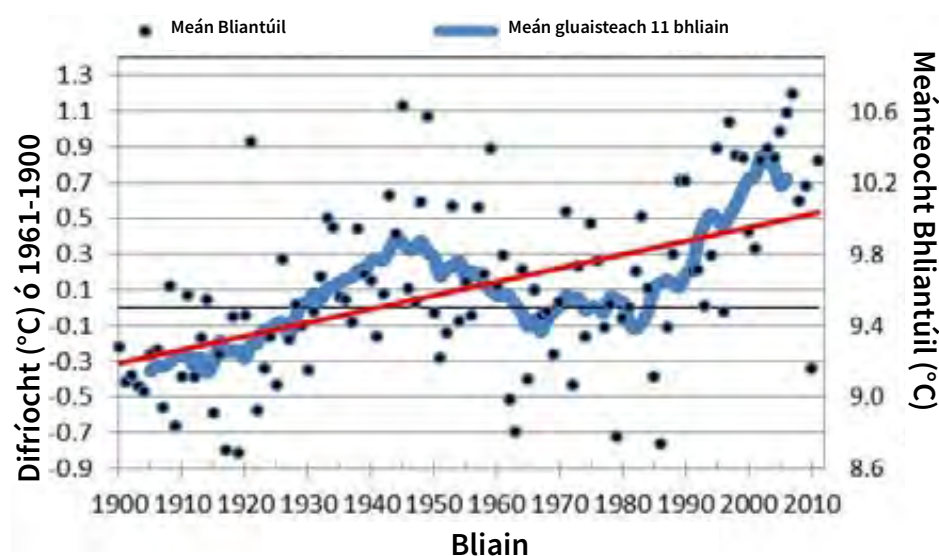

Fíor 5 Báisteach Bhliantúil (1941-2010) (Foinse: An GCC / Dwyer)

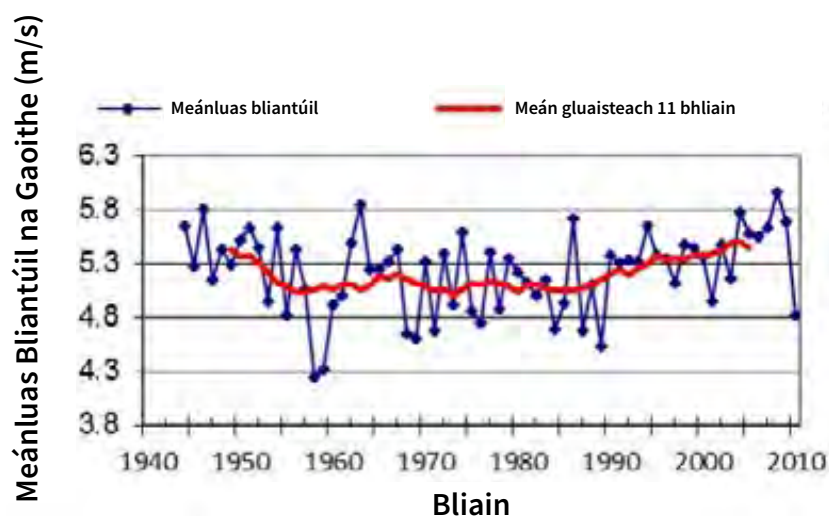
Léirítear i bhFíor 6 thíos gur shainithin Met Éireann cheana féin méadú 0.5°C ar theocht, bunaithe ar shonraí atá ar fáil ó 1961 go 2010, agus tá na harduithe seo ar theocht le leanúint ag dul i méid. Bunaithe ar chásanna idir astaíochtaí meánacha agus ísle agus ardastaíochtaí, “Tugann na tuartha méadú 1-1.6°C le fios ar mheánteochtaí bliantúla, agus tugadh na méaduithe is mó faoi deara in oirthear na tíre.” ^[19].

Cruthóidh seo dúshlán nua do Réigiún Bhaile Átha Cliath i dtaobh na hiarmharta teasoileáin uirbhí agus caillteanas bithéagsúlachta. Anuas ar theocht dromchla, tiocfaidh méadú, chomh maith, ar theocht na farraige, agus imreoidh sé éifeacht dhíobhálach ar an timpeallacht mhuirí.

Tá luas agus treo mar shaintréithe den ghaoth, agus cuireann seo ar ár gcumas láidreacht agus minicíocht chórais aimsire a thomhas fad a bhogann siad trasna na hÉireann. Níl sonraí comhsheasmhacha faoi luas gaoithe ar fáil ach le 15-20 bliain anuas, mar gheall ar athruithe ar threalamh agus teicnící tomhais, mar sin, ní féidir treochtaí fadtéarmacha a dheimhniú go cruinn ^[20].

Fíor 6 Meánteocht Air Dromchla (1900-2011) (Foinse: An GCC / Dwyer)

Fíor 7 Treochtaí Gaoithe Aerfort Bhaile Átha Cliath (1944-2010) (Foinse: An GCC / Dwyer)

RIOSCAÍ TEAGMHAIS ADHAIMSIRE

Tá nasc dlúth idir rioscaí adhaimsire Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin agus saintréithe na gceantar uirbeach. Tá teochtaí Réigiún Bhaile Átha Cliath Bhaile Átha Cliath ag dul i méid cheana féin, agus bíonn sí thíos le hiarmhairtí teasoileáin uirbigh mar gheall ar a saintréithe (e.g. leitheadúlacht foirgnimh choincréite a choimeádann teas) agus easpa fuaraithe agus scáthaithe ó fhásra nádúrtha. Imríonn teochtaí ardaithe tionchar ar cháilíocht aeir an Chontae, a dtagann díghrádú air fad a théann dlús na dtuilleáin i méid. Tugadh teochtaí as cuimse faoi deara le déanaí, in 2018, a chruthaigh aimsir thonn teasa agus thriomaigh, agus cuireadh toirmeasc ar phíobáin uisce a úsáid ar feadh go leor den samhradh dá bharr, mar gheall ar ghanntanais uisce ar fud na tíre.

TEASOILEÁIN UIRBEACHA

Titeann teasoileáin uirbeacha amach mar thoradh ar ardtoilleadh teirmeach foirgneamh. Thug taighde le fios go gcoimeádann ceantair uirbeacha teas ar feadh tréimhsí níos faide ná mar a choimeádann ceantair thuaithe; is minic go mbíonn ceantair uirbeacha idir 5 agus 10 gcéim níos teo ná ceantair thuaithe dá réir sin.

Faoi mar a léirítear in Amlíne na dTeagmhas Mór Aeráide (Fíor 4), tá méadú tagtha ar thréimhsí fada fíor-fhuara in Éirinn, agus cruthaítear rioscaí breise i Réigiún Bhaile Átha Cliath mar gheall ar na teochtaí fíor-fhuara seo. I rith Stoirm Emma, reodh píopaí uisce mar thoradh ar thréimhsí fada fuara agus phléasc siad ina dhiaidh sin fad a thosaigh na teochtaí ag ardú, agus fágadh tithe sa Chontae gan uisce dá bharr.

Cruthaíonn na teagmhais adhaimsire seo rioscaí suntasacha do shócmhainní criticiúla, ar nós bonneagar leictreachais. Rinne séideáin fhíor-láidre ghaoithe i rith Stoirm Ophelia díobháil do líonraí cumhachta, agus fágadh 385,000 teach agus gnólacht gan leictreachas ar fud na hÉireann dá bharr. Chruthaigh na gaotha láidre siúd baol don Chontae, chomh maith, i leith tuile cósta, mar gheall ar bhorradh farraige mar gheall ar ardú leibhéil na farraige agus adhaimsir araon. Mar gheall ar shaintréithe Réigiún Bhaile Átha Cliath, is gnách go mbíonn tuile uirbeach mar thoradh ar theagmhais fhada bháistí troime, agus is é is príomhchúis leis seo ná easpa dromchlaí tréscailteacha. Cruthaíonn tuile baol do sholáthairtí screamhuisce, chomh maith, mar gheall gur féidir iad seo a bheith éilithe mar gheall ar insíothlú uisce tuile.

RIOSCAÍ AMACH ANSEO

Tuarann Met Éireann go mbeidh Éire ina hiomláine thíos le geimhrí níos teo agus níos cineálta, agus go dtiocfaidh méadú 10-15% ar bháisteach, agus go mbeidh samhrai níos tirime ann ^[17,18]. Tugann na tuartha le fios go leanfaidh meánteochtaí ag dul i méid, agus go rachaidh téamh i méid ar fud na séasúr

go léir. B'fhéidir go gcuirfidh aeráid atá ag éirí níos teo brú ar dhaonraí leochaileacha, ar nós leanaí agus daoine breacaosta. Is féidir leis seo tionchar a imirt, chomh maith, ar cháilíocht an uisce agus d'fhéadfadh sé bheith mar chúis le héilliú ag truailleán ar uisce dromchla a bhféadfadh laghdú ar shreafaí uisce a bheith mar chúis leis i rith mhíonna an tsamhraidh agus an gheimhridh atá ag éirí níos teo. Meastar go dtiocfaidh an méadú is mó ar cheantair san oirthear sna blianta amach romhainn.^[18] I dturas an ama, tugann tuartha frasaíochta le fios go dtiocfaidh méadú a mhéid le 20% ar bháisteach throm i rith shéasúir an gheimhridh agus an fhómhair ^[18].

Cé nach féidir treocht fhadtéarmach luas na gaoithe a dheimhniú go cruinn, tuaradh go dtiocfaidh méadú ar luasanna gaoithe láidre i rith thréimhse an gheimhridh ^[18]. D'imreodh seo tionchar mór ar phríomhbhonneagar, ar nós cumarsáide agus iompair, a bhféadfadh na gaotha fíor-láidre cur isteach orthu. Chomh maith leis sin, d'fhéadfadh airdí méadaithe toinne agus caillteanas agus díobháil do ghnáthóga mar gheall ar chreimeadh cósta agus ithreach a bheith mar thoradh ar an an méadú seo ar theagmhais ghaoithe láidre, anuas ar ardú leibhéil na farraige agus stoirmeacha cósta.

GNÍOMHARTHA OIRIÚNAITHE D'ADHAIMSIR

Is é is cuspóir ag gníomhartha oiriúnaithe do theagmhais adhaimsire a chur le chéile ná éifeachtaí na n-imeachtaí seo a laghdú. Téitear i ngleic le roinnt de na gníomhartha oiriúnaithe seo, chomh maith, i míreanna eile (Tuile agus Ardú Leibhéil na Farraige).

Áirítear le roinnt de na gníomhartha ar ghlac Comhairle Contae Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin leo an méid seo a leanas:

- Cumarsáid ar leibhéil náisiúnta agus áitiúil leis an bpobal i gcoitinne, iompar agus gníomhartha cuí a chur chun cinn a bhfuiltear le tabhairt fúthu chun srian a chur ar thionchar i rith teagmhais adhaimsire
- Straitéisí pleanála éigeandála, a dhéantar a ailíniú go leanúnach le teagmhais adhaimsire
- Monatóireacht agus tuar a dhéanamh ar theagmhais adhaimsire, lena n-áirítear foláirimh chruinne agus thráthúla a bhaineann leis an aimsir, measúnú agus monatóireacht ina measc.
- Réitigh dhúlrbhunaithe a úsáid (ar nós SuDs agus crainn a chur) chun an riosca méadaithe a chruthaíonn tonnta teasa agus tuile a laghdú
- Foirgnimh atá éifeachtúil i dtaobh fuinnimh lena chinntiú go bhfuiltear ullamh do theochtaí as cuimse. Tá uasghrádú leanúnach á dhéanamh ag CCDLRD ar a stoc tithíochta sóisialta chun é a dhéanamh níos éifeachtúla trí fhoirgnimh a iarfhéistiú i leith caighdeán Foirgnimh nach mór Neodrach ó thaobh Fuinnimh (nZEB). De bhreis air sin, tá ar gach forbairt nua in Éirinn a bheith tíosach ar fhuinneamh, agus caithfidh siad caighdeán Foirgnimh nach mór Neodrach ó thaobh Fuinnimh (nZEB) a chomhlíonadh i ndiaidh an 31 Nollaig 2020 agus caithfidh comhlachtaí earnála poiblí a bheith comhlíontach faoin 31 Nollaig 2018 i gcás gach foirgnimh nua.

MAITRÍS RIOSCA

Tábla 3 Maitrís Riosca Teagmhais Adhaimsire

LIMISTÉIR THIONCHAIR	CUR SÍOS	PARAIMÉADAR	IARMHAIRT	DÓCHÚLACHT	RIOSCA AMACH ANSEO
Príomhbhonneagar agus an Timpeallacht Thógtha	Cuirfidh méaduithe tuartha ar theocht, luasanna gaoithe, tréimhsí fuara agus báisteach brú ar an timpeallacht thógtha, go háirithe ar phríomhbhonneagar (ar nós líonraí leictreachais agus cumarsáide) agus forbairtí cónaithe (is iad na daonraí is leochailí is mó atá i mbaol)	Tréimhsí Fuara	4	3	12
		Tonnata Teasa	2	4	8
		Tréimhsí Tirime	3	5	15
		Báisteach Throm	4	3	12
		Luasanna Gaoithe	5	2	10
Iompair	Cuirfidh méaduithe ar luasanna gaoithe, tréimhsí fuara agus báisteach brú ar ghreásán iompair, agus d'fhéadfaí cur isteach ar sheirbhísí iompair i rith drochtheagmhas	Tréimhsí Fuara	5	3	15
		Tonnata Teasa	2	4	8
		Tréimhsí Tirime	2	5	10
		Báisteach Throm	3	3	9
		Luasanna Gaoithe	4	2	8
Bithéagsúlacht	Cuirfidh tuartha méaduithe ar theocht, luasanna gaoithe, tréimhsí fuara agus báisteach brú méadaithe ar an mbithéagsúlacht, trí bheith mar chúis le díobháil, caillteanas gnáthóige agus leitheadúlacht speiceas ionrach a mhéadú	Tréimhsí Fuara	5	3	15
		Tonnata Teasa	4	4	16
		Tréimhsí Tirime	4	5	20
		Báisteach Throm	3	3	9
		Luasanna Gaoithe	3	2	6
Bainistíocht Acmhainní	D'fhéadfadh méaduithe tuartha ar theocht, tonnata teasa agus triomaigh an riosca i leith dóiteán a mhéadú i láithreáin líonadh talún agus d'fhéadfaidís leitheadúlacht míolra agus boladh a mhéadú, chomh maith	Tréimhsí Fuara	2	3	6
		Tonnata Teasa	4	4	16
		Tréimhsí Tirime	4	5	20
		Báisteach Throm	5	3	15
		Luasanna Gaoithe	1	2	2
Acmhainní Uisce	Imreoidh méaduithe tuartha ar theocht, tréimhsí fuara agus báisteach tionchar ar shreafaí agus cáilíocht acmhainní uisce. Laghdófar an fháil atá ar acmhainní uisce mar gheall ar mhéaduithe ar theocht agus tréimhsí fuara, agus is féidir le tréimhsí fuara bheith mar chúis le cur isteach ar sheirbhísí uisce	Tréimhsí Fuara	5	3	15
		Tonnata Teasa	4	4	16
		Tréimhsí Tirime	5	5	25
		Báisteach Throm	5	3	15
		Luasanna Gaoithe	1	2	2

ARDÚ AR LEIBHÉAL NA FARRAIGE

Is é is príomhchúis leis an ardú ar leibhéil na farraige in Éirinn ná athrú aeráide, agus tá ardú thart ar 35 mm gach deich mbliana ag teacht ar na farraigí agus na haigéin timpeall ar ár n-oileán ^[21]. Is é príomhchúis ardú leibhéal na farraige an méadú ar theochtaí; fad a thagann méadú ar na teochtaí seo, súnn ár n-aigéin níos mó den teas seo agus tagann fairsingiú orthu. De réir mar a éiríonn na haigéin níos teo, tosaíonn oighearshruthanna agus oighearchaidheanna ag leá agus seo is cúis le hardú leibhéil na farraige.

Imríonn ardú leibhéal na farraige tionchar ar thuile cósta, agus mar gheall gur Contae cósta é Baile Átha Cliath, d'imreodh arduithe ar leibhéal na farraige agus taoidí cósta tionchar mór ar an réigiún a bhonneagar. Déanfaidh ardú buan ar leibhéil na farraige agus an méadú ar mhinicíocht, méid agus déine stoirmeacha cósta castacht tuile, creimeadh cósta agus sil-leagain a dhéanamh níos measa.

Imríonn ardú leibhéal na farraige tionchar mór ar thuile cósta agus inbhearach. Mar gheall ar athruithe ar leibhéil na farraige, tiocfaidh méadú ar mhéid inbhear agus déanfar taoidí a insíothlú dá bharr níos faide suas an abhainn in aibhneacha. Bheadh baol ní ba mhó roimh ardú leibhéal na farraige i gceantair feadh aibhneacha atá i mbail tuile cheana féin mar gheall air seo. Cuireann leibhéil na farraige atá ag ardú bonn níos airde ar fáil do bhorradh stoirme, agus méadaíonn seo a ndéine.

Tá thart ar 20% d'imeallbhard na hÉireann á chreimeadh ^[21]. Tá na cóstaí seo i bhfad níos tugtha do chreimeadh, mar gheall

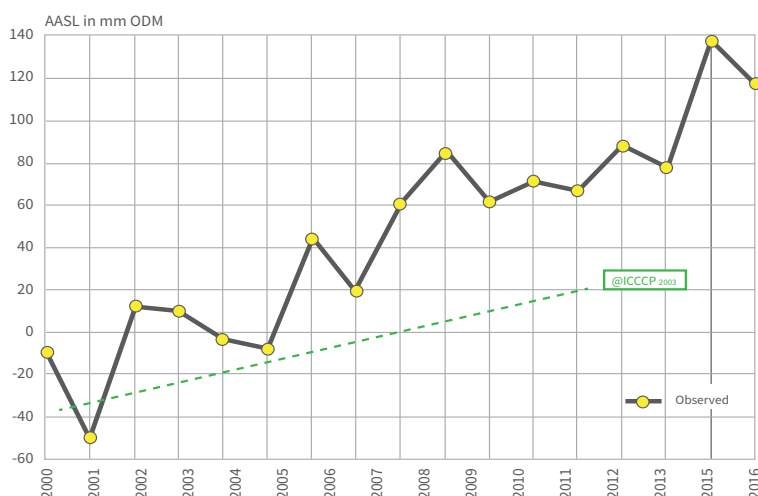
gur gnách gur dríodair neamhdhlúite a bhíonn i gceist leo, faoi mar a bhíonn i gceist feadh chósta an oirthir (Baile Átha Cliath).

MEASÚNÚ BONNLÍNE

Mar cheantar cósta, tiocfaidh ardú ar leibhéil na farraige i nDún Laoghaire-Ráth an Dúin. Is é Meánleibhéal na Farraige (MLF) meán na dtaoidí arda agus ísle go léir i gcaitheamh bliana. Le 15 bliana anuas, tá ardú níos tapúla ag teacht ar an Meánleibhéal Farraige Bliantúil (MLFB) i Réigiún Bhaile Átha Cliath ná mar a turadh i dtosach (Fíor 8).

Tugann sonraí a bhailigh Comhairle Cathrach Bhaile Átha Cliath le fios gurbh é Meándifríocht Bhreathnaithe an Mheáin (MDB) sa MLFB do na trí bliana, 2014, 2015 agus 2016 78 mm, 138 mm agus 114 mm, faoi seach. Cuirtear seo i gcomparáid le luachanna i gcaitheamh na tréimhse idir 2000 agus 2004, a bhí i bhfad ní ba ghiorra do MDB 0 mm.

Cuireadh an taoide ab airde a cuireadh i gcuntas riamh i gCathair Bhaile Átha Cliath an 3 Eanáir 2014, agus bhain sé 3.014 méadar amach ag Cionn Mhálanna. Ba é an dara taoide ab airde a cuireadh i gcuntas an 1 Feabhra 2002, tráth a bhain sé 2.950 méadar amach ag Cionn Mhálanna. Ba iad seo na taoidí ab airde a cuireadh i gcuntas le 400 bliain anuas, agus b'fhéidir níos faide i gcás Chuan Bhaile Átha Cliath.

Figiúr 8 Meánleibhéal Farraige Bliantúil Bhaile Átha Cliath 2000-2016 (Foinse: CCBÁC)

Chun leochaileacht d'ardú leibhéal na farraige a laghdú, moltar sábháilteacht íosta ceithre mhéadar os cionn leibhéal reatha na farraige ar chósta thoir na hÉireann; is ionann seo agus ardú 0.5 méadar ar leibhéal na farraige, borradh stoirme 2.95 méadar, agus imeall sábháilteachta ^[22].

Is tábhachtach a thabhairt faoi deara, cé gur feiniméan é ardú leibhéal na farraige ar tábhachtach é a thuiscint i dtaobh Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin, níl ach gné amháin i gceist a chuireann le saincheistanna tuile sa cheantar. Is tábhachtach, chomh maith, na gnéithe eile a thuiscint a chuireann le tuile, nuair a chuirtear san áireamh le leibhéil ardaithe na farraige iad. Áirítear leis seo meascán de leibhéil fíor-arda taoide, ina bhfuil taoidí réalteolaíochta agus borradh stoirme (luaineacht i leibhéal an uisce mar gheall ar brú atmaisféarach, luas na gaoithe, suaitheadh sealadach ar leibhéal na farraige, etc.) agus tonngníomhú.

RIOSCAÍ IS CÚIS LE HARDÚ AR LEIBHÉAL NA FARRAIGE

Is féidir rioscaí a bhaineann le hardú leibhéal na farraige a chatagóiriú mar rioscaí geilleagracha, sóisialta agus comhshaoil. Áirítear leis na rioscaí a bhaineann le hardú leibhéal na farraige i nDún Laoghaire-Ráth an Dúin:

- **Sil-leagan cósta agus díobháil a dhéanamh do na cosaintí reatha** mar gheall ar airdí méadaithe toinne ag an imeallbhord. Imreoidh seo tionchar mór ar ghnáthóga cósta, agus is iad inbhir agus bogaigh, ach go háirithe, a bheidh leochaileach.
- **Athruithe ar mhoirfeolaíocht an chósta**, is gnách go ndéanann athruithe ar leibhéal na farraige agus méadú ar dhéine stoirmeacha cósta creimeadh cósta agus riosca i leith sil-leagain a dhéanamh níos measa.
- **Brú méadaithe ar chórais sláintiúchá** - is féidir le hardú leibhéal na farraige bheith mar chúis le cur thar maoil mar gheall nach féidir le comhchórais draenála feidhmiú, agus cruthaíonn seo baol méadaithe tuilte ar talamh. Chomh maith leis sin, mar gheall gur minic go mbíonn ionaid chóireála fuíolluisce agus stáisiúin chaidéalaithe séarachais suite i ngar don chósta, cuirtear baol ar leith roimh na saoráidí seo.

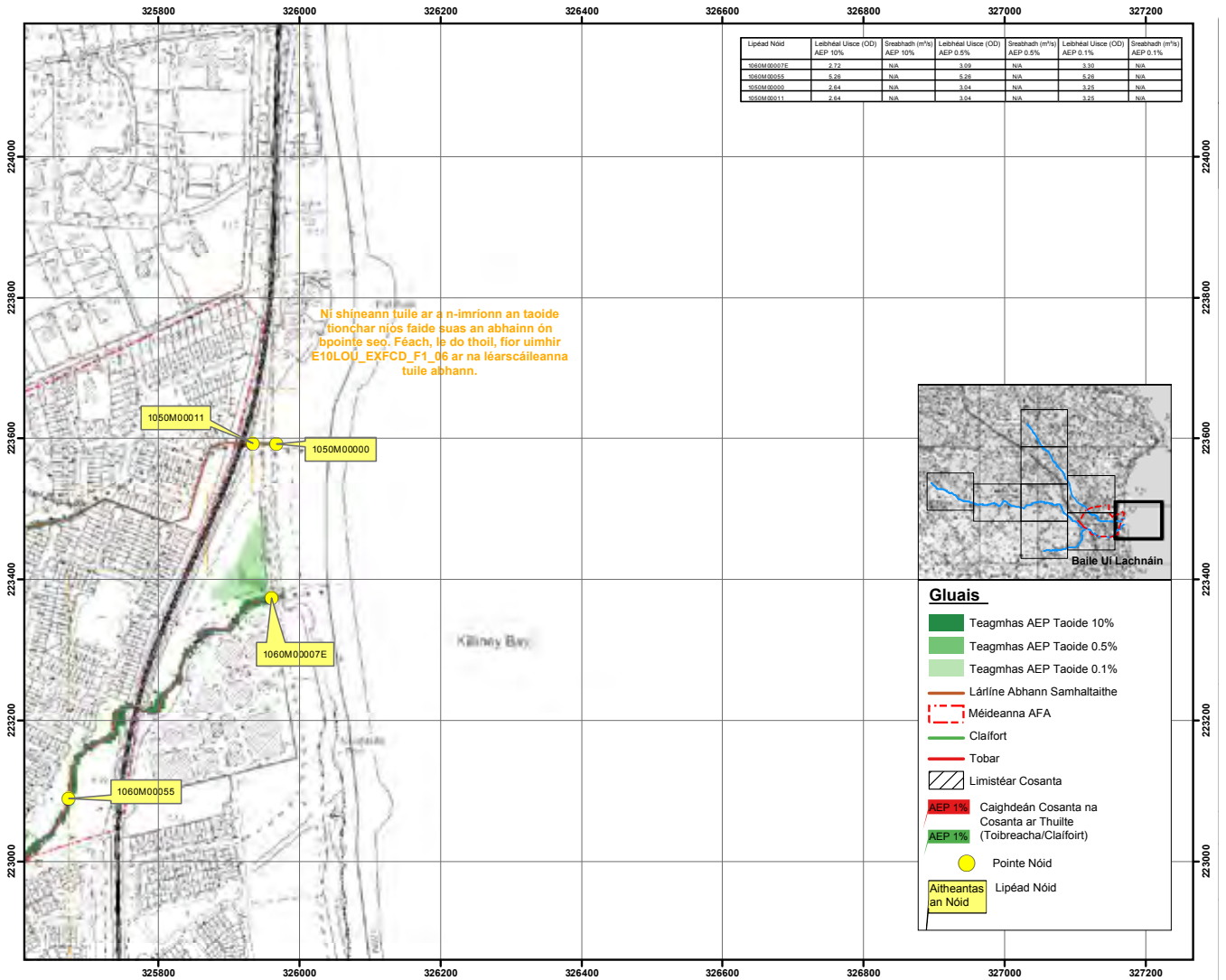
- **Díobháil a dhéanamh do phríomhbhonneagar agus tithíocht** a dhéanann tuile cósta agus ardú leibhéal na farraige. Is éard a bhíonn mar thoradh air seo ná rioscaí geilleagracha agus sóisialta do Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin, go háirithe mar gheall go bhfuil roinnt tithíochta agus bonneagar mór (bóithre, línte DART) feadh an chósta
- **Airdí méadaithe toinne agus lán mara** a dhéanann díobháil níos faide intíre agus in aghaidh an tsrutha.
- Éiceachórais mhuirí, gnáthóga agus speicis chósta a mhilleadh agus a athrú

RIOSCAÍ AMACH ANSEO

Tugann tuartha amach anseo le fios gurb ionann a bheidh ardú leanúnach ar leibhéal na farraige agus 3-4 mm sa bhliain go domhanda ^[21], ach is é 6-7 mm an meánardú ar leibhéal na farraige a cuireadh i gcuntas i gCuan Bhaile Átha Cliath don tréimhse idir 2000 agus 2016. Ciallaíonn seo, sa mhullach ar airdí toinne, taoidí agus minicíocht mhéadaithe stoirmeacha cósta, go mbeidh pobail chósta thíos le leochaileacht mhéadaithe gheilleagrach, shóisialta agus chomhshaoil. Ag an am céanna, imreofar tionchar abhann, chomh maith, mar gheall ar bháisteach throm sa limistéar tionchar síos an abhainn.

Bíonn ardú ar theocht dromchla na farraige mar thoradh ar mhéadú ar theocht, agus bíonn méadú buan ar leibhéal na farraige mar thoradh air sin. Bíonn éifeacht iarmhartach ag ardú ar leibhéil na farraige i dtaobh rioscaí eile, chomh maith, mar gheall go méadaíonn sé déine ghníomhaíocht stoirme agus tonngníomhú. Tugann samhlacha a dhéanann comparáid idir sonraí 1900-1961 le fios go dtiocfaidh méadú ar mhinicíocht airdí borrrtha stoirme idir 50 agus 100 cm don tréimhse idir 2031 agus 2060 ^[18]. Beidh Dún Laoghaire-Ráth an Dúin an-leochaileach dá bharr, agus chaillfí ní ba mhó talún, dhéanfaí díobháil do bhonneagar agus thitfeadh tuile cósta amach dá bharr.

Tá coinne leis go dtiocfaidh laghdú ar an méid báistí (sa samhradh ach go háirithe) mar thoradh ar athrú aeráide, agus beidh Cathair Bhaile Átha Cliath agus cuirfidh sé brú méadaithe ar chórais soláthair uisce.

Fíor 9 Méideanna Tuile Abhann Bhaile Átha Cliath Theas (Foinse: Arna oiriúnú ón Taifead ar Dhéanmhais Chosanta/Oifig na nOibreacha Poiblí)

MAITRÍS RIOSCA

Tábla 4 Maitrís Riosca is Cúis le hArdú ar Leibhéal na Farraige

LIMISTÉIR THIONCHAIR	CUR SÍOS	PARAIMÉADAR	IARMHAIRT	DÓCHÚLACHT	RIOSCA AMACH ANSEO
Príomhbhonneagar agus an Timpeallacht Thógtha	Cruthóidh méaduithe ar leibhéal na farraige agus tonnta a sháraíonn cosaintí an chósta, anuas ar stoirmeacha cósta ag tarlú níos minice baol don timpeallacht thógtha. Áireofar leis seo tithíocht agus príomhbhonneagar, ar gnách go dtógtar iad feadh an chósta	Ardú ar Leibhéal na Farraige	5	5	25
		Airde Thoinne	4	3	12
		Taoidí	4	4	16
		Creimeadh Cósta	3	3	9
		Borradh Stoirme	4	2	8
Iompar	Cruthóidh arduithe tuartha ar leibhéal na farraige, ar airdí toinne agus ar tharlú stoirmeacha cósta riosca méadaithe do sheirbhísí iompair (ar nós bóithre agus an DART) atá feadh an chósta agus i ngar d'aibhneacha taoide	Ardú ar Leibhéal na Farraige	4	5	20
		Airde Thoinne	4	3	12
		Taoidí	3	4	12
		Creimeadh Cósta	3	3	9
		Borradh Stoirme	4	2	8
Bithéagsúlacht	Imreoidh leibhéal na farraige, airdí toinne agus tarlú stoirmeacha cósta atá ag ardú tionchar mór ar ghnáthóga cósta, agus is iad inbhir agus bogaigh, ach go háirithe, a bheidh i mbaol	Ardú ar Leibhéal na Farraige	4	5	20
		Airde Thoinne	4	3	12
		Taoidí	3	4	12
		Creimeadh Cósta	4	3	12
		Borradh Stoirme	4	2	8
Bainistíocht Acmhainní	Cuirfidh méaduithe ar leibhéal na farraige agus taoidí brú ar chórais sláintíochta (is gnách go mbíonn iad seo suite ar íseal-leibhéal) i ngar don chósta	Ardú ar Leibhéal na Farraige	4	5	20
		Airde Thoinne	4	3	12
		Taoidí	4	4	16
		Creimeadh Cósta	2	3	6
		Borradh Stoirme	2	2	4
Acmhainní Uisce	Cuireann leibhéal na farraige, airdí toinne agus taoidí atá ag ardú soláthar uisce agus uiscigh i mbaol.	Ardú ar Leibhéal na Farraige	4	5	20
		Airde Thoinne	3	3	9
		Taoidí	4	4	16
		Creimeadh Cósta	2	3	6
		Borradh Stoirme	3	2	6

GNÍOMHARTHA OIRIÚNAITHE D'ARDÚ AR LEIBHÉAL NA FARRAIGE

Is éard a dtugann na gníomhartha tús áite dó ná na héifeachtaí a bhíonn ag ardú leibhéal na farraige faoi láthair agus amach anseo a laghdú agus dul i ngleic leo. Áirítear leis na réitigh ar ghlac Comhairle Contae Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin leo an méid seo a leanas:

- Réitigh liatha, lena n-áirítear bonneagar, ar nós ballaí mara a chosnaíonn bonneagar atá i ngar ó thuile cósta agus ardú leibhéal na farraige Tá bonneagar atá le hoiúinú deartha i

leith an eolais agus na sonraí is fearr atá ar fáil, agus cuirtear san áireamh ann na leibhéal reatha agus thuartha tuilte

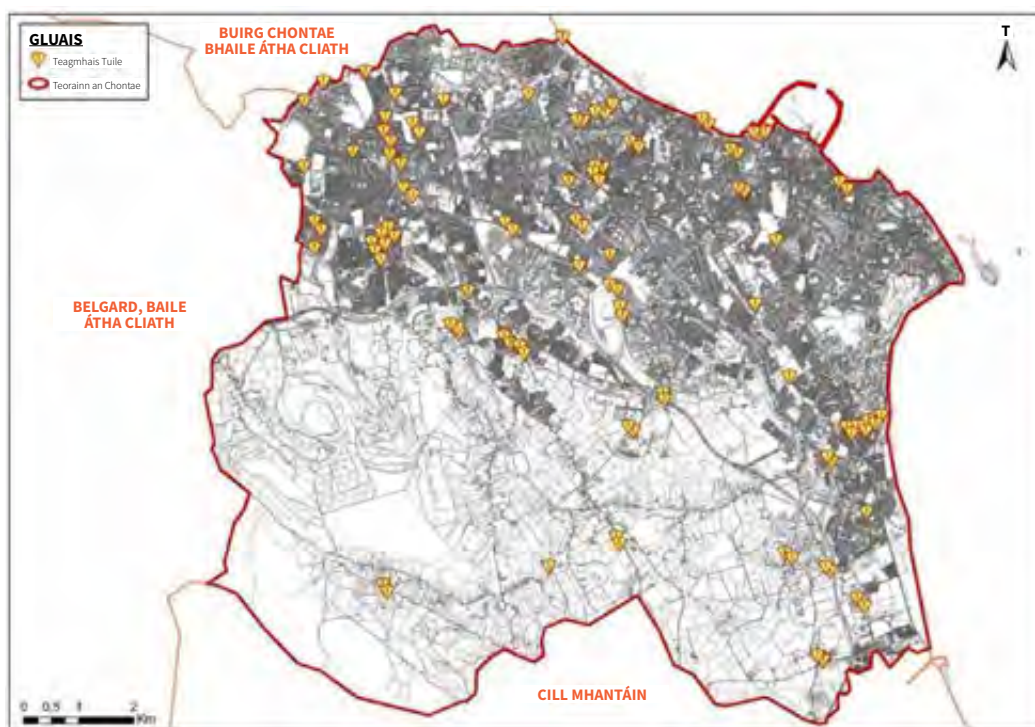
- Éiceachórais bhogaigh a chosaint feadh an chósta, chun cosaint nádúrtha a sholáthar in aghaidh tuile agus creimthe
- Beart rialála, ar nós criosanna forbartha agus maolánacha a chruthú, lena chinntiú nach ndéantar aon fhorbairt i gceantair a bhíonn thíos le tuile cósta mar gheall ar ardú leibhéal na farraige.

Imríonn éifeachtaí an uirbithe agus an athraithe aeráide tionchar agus méadaíonn siad an riosca i leith tuile. Is amhlaidh an cás do Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin, inar tháinig méadú ar cheantair uirbeacha agus mar gheall gur Contae cósta é, chomh maith, ina bhfuil córas casta aibhneacha, séaraigh uisce dromchla, séaraigh bhréana agus sruthchúrsaí uirbeacha.

Féadfaidh roinnt rudaí a bheith mar chúis le tuile, ardú ar leibhéal na farraige, uisce a ritheann chun srutha, báisteach throm, aimsir eisceachtúil, stoirmeacha agus borradh taoide. Bíonn Dún Laoghaire-Ráth an Dúin thíos le roinnt saghsanna de thuile, an méid seo a leanas ina measc:

- **Tuile cósta agus taoide** mar thoradh ar bhorradh stoirme, tonngníomhú is cúis le tuile nuair a sháraíonn uisce cosaintí tuile, nó teagmhais adhamsire eile is cúis le leibhéal na farraige os cionn na ngnáthleibhéal agus a dhéanann uisce sáile a bhrú isteach ar an talamh
- Is é is cúis le **tuile abhann** ná báisteach (a thiteann ar feadh tréimhse nó báisteach an-trom), agus sáraíonn aibhneacha a dtoilleadh dá bharr
- Tarlaíonn **tuile líonra** mar thoradh ar chórais draenála uirbeacha a bheith faoi uisce agus a dtoilleadh a shárú
- Príomhriosca ar fud Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin go léir atá i **dtuile bháistiúil** mar thoradh ar bháisteach dhian agus thobann a scaipeann ar an talamh agus a sháraíonn toilleadh córais draenála áitiúla

Fíor 10 Teagmhais Tuile i nDún Laoghaire-Ráth an Dúin, faoi mar a shainaithin OOP

MEASÚNÚ BONNLÍNE

Faoi mar a dtugtar cuntas air thuas i dTábla 1, is rí-bheag cuntas atá ar theagmhais mhóra tuile idir na blianta 1963 agus 2000. Tugadh teagmhais adhaimsire ní ba mheasa faoi deara idir an bhliain 2000 agus 2002 agus tháinig méadú ar a minicíocht ar ráta suntasach ó 2008 ar aghaidh. Is féidir é seo a thabhairt faoi deara ó Amlíne na dTeagmhais Mór Aeráide i mBaile Átha Cliath (Fíor 4).

Is tábhachtach a thabhairt faoi deara go bhféadfadh nach mbeadh díreach cúis amháin ina húdar le rioscaí tuile agus d'fhéadfadh roinnt tosca a bheith mar chúis leo a mbíonn tuile mhór mar thoradh orthu.

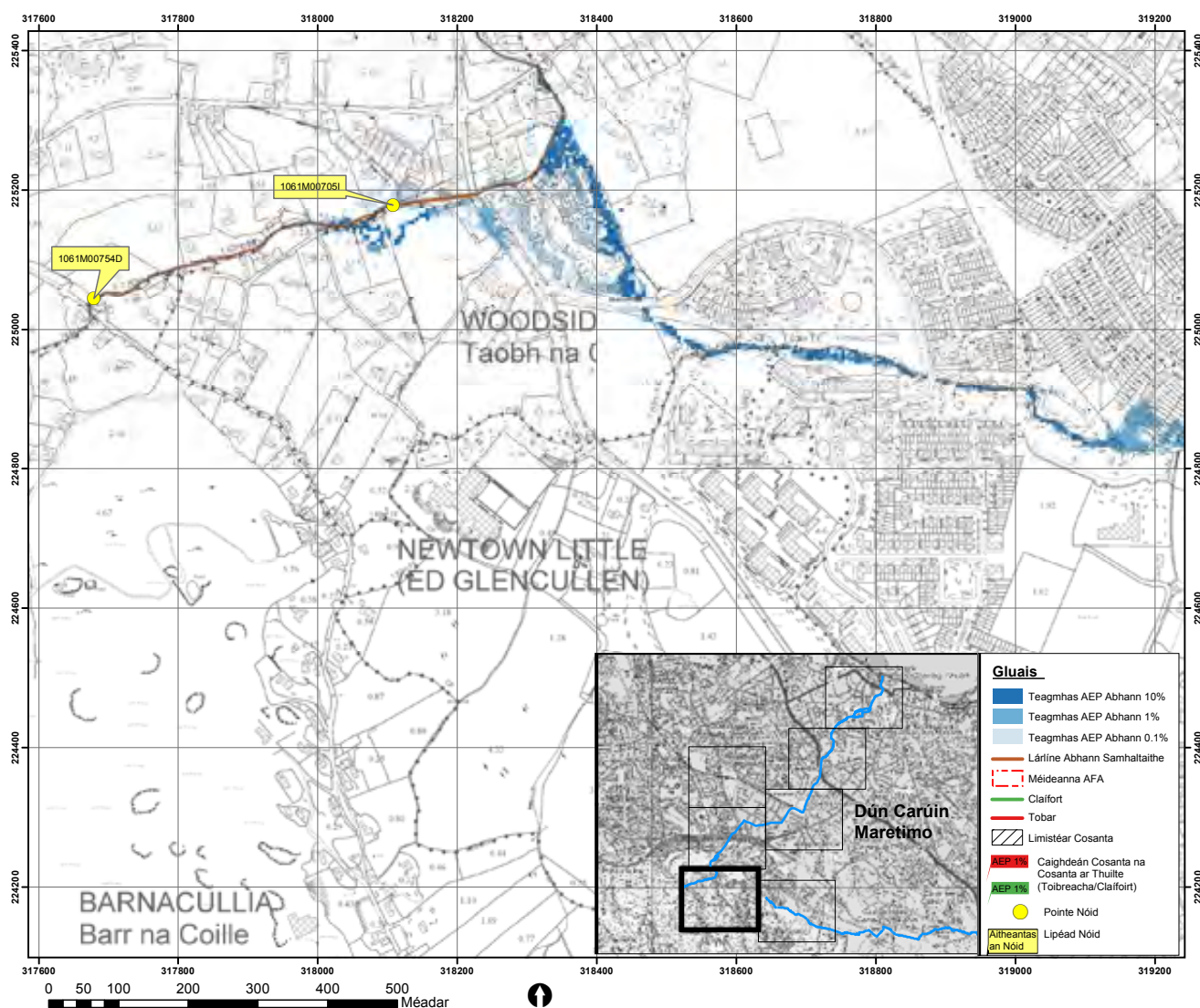
RIOSCAÍ TUILE

Tá riosca suntasach i gcás tuilte roimh Dhún Laoghaire-Ráth

an Dúin ar fud an Chontae, go háirithe feadh an chósta, áit a mbíonn baol tuile taoide roimhe. Bíonn baol tuilte abhann roimhe go hintíre feadh Abhainn an Dothra agus an iomaí fo-abhann atá aige.

Is féidir méid na díobhála a dhéanann tuile mar gheall ar aibhneacha a fheiceáil i bhFíor 11, ina léirítear na rioscaí féideartha tuilte abhann. Léiríonn seo conas a d'imreodh tuile aibhneacha tionchar ar dhaonra mór agus go mbeadh sé ina chúis le díobháil mhór don cheantar máguaird.

Cuireann cearta bruachánacha le rioscaí tuile. Úinéirí bruachánacha iad roinnt úinéirí réadmhaoine nó talún a bhfuil talamh acu atá taobh le sruthchúrsa, nó a ngabhann sruthchúrsa trína dtalamh, agus tá freagrachtaí áirithe dlíthiúla orthu an sruthchúrsa a chothabháil. Oibríonn Comhairle Contae Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin, ar an ábhar sin, chun cónaitheoirí agus úinéirí gnólachta a chur ar an eolas ar a bhfreagrachtaí bruachánacha.

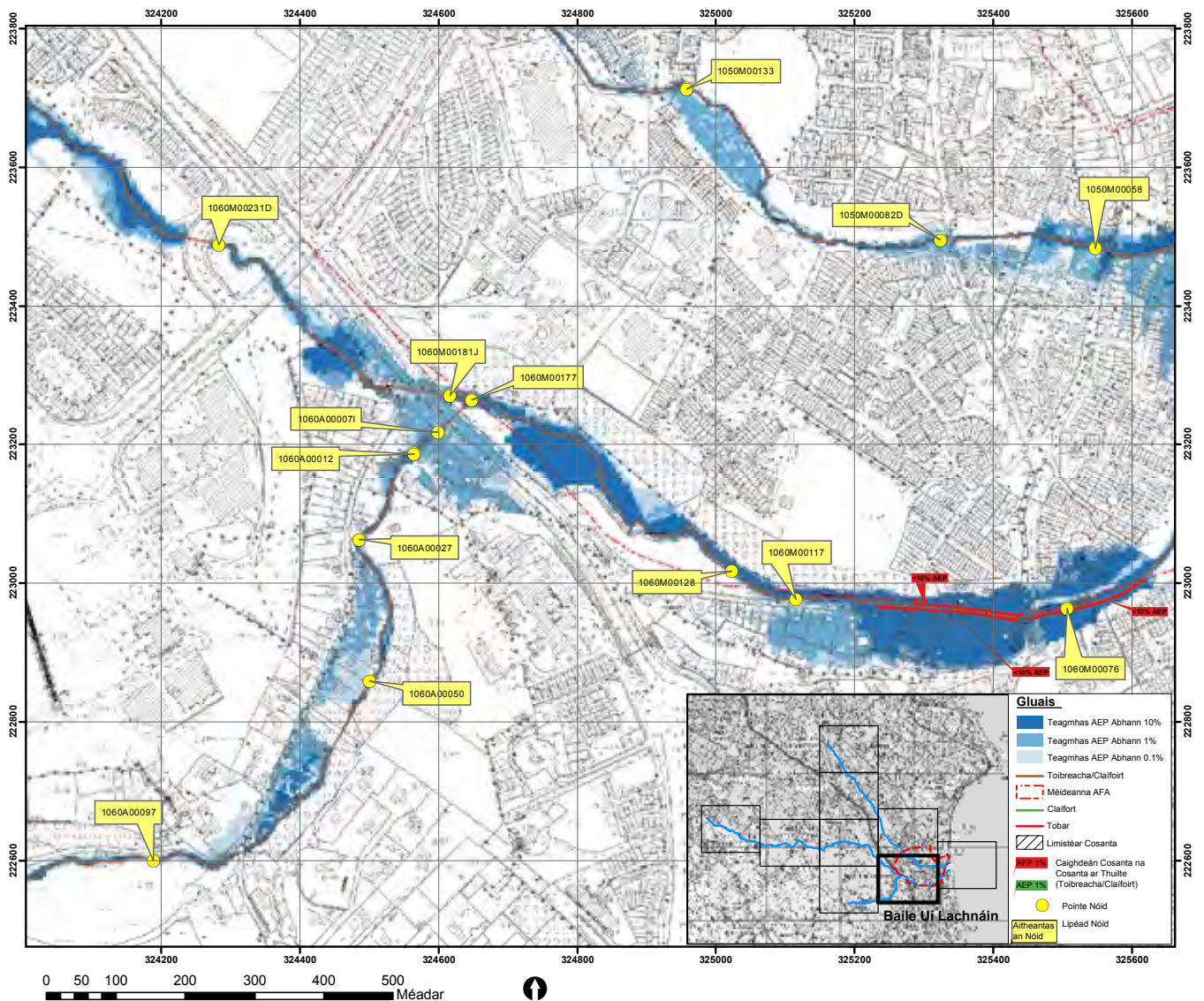
Fíor 11 Riosca i gcás Tuilte Abhann (Foinse: Anna oiriúnú ón Taifead ar Dhéanmhais Chos)

RIOSCAÍ AMACH ANSEO

Tuairtear, i dtaobh athrú aeráide, go rachaidh an dóchúlacht go dtitfidh tuile amach i méid, e.g. d'fhéadfadh teagmhas nár thit amach ach uair amháin i dtréimhse 100-bliain titim amach uair amháin i dtréimhse 25-bliain ina ionad sin. Tuairtear go dtiocfaidh méadú, chomh maith, ar an líon laethanta a thitfidh báisteach throm gach bliain, agus cruthófar baol níos mó i dtaobh tuile bháistiúil agus abhann.

Léirítear i bhFíor 12 thíos staidéar abhann faoinar tugadh i nDún Laoghaire-Ráth an Dúin agus úsáidtear an Dóchúlacht Teagmhais/Sáraithe Bhliantúil (an DTSB); is ionann seo agus an dóchúlacht go dtitfidh teagmhas amach i mbliain, i.e. tá dóchúlacht 1 as 100 ann go dtarlóidh tuile.

Braithfidh rioscaí tuile amach anseo ar phatrúin lonnaithe uirbí, úsáid talún agus caighdeán na gcóras tuair, rabhaidh agus freagartha tuile atá i bhfeidhm. Tá Réigiún Bhaile Átha Cliath an-leochaileach do rioscaí amach anseo, mar gheall ar bhorradh tuartha ar an daonra sna blianta amach romhainn. Imreoidh an riosca méadaithe seo i leith tuile tionchar ar na córais i nDún Laoghaire-Ráth an Dúin atá leochaileach cheana féin, i dtaobh brú méadaithe ar chórais uisce agus séarachais, agus díobháil a dhéanamh do phríomhbhonneagar agus réadmhaoin.

Fíor 12 Léarscáilíú Méideanna Tuile (Foinse: Arna oiriúnú ón Taifead ar Dhéanmhais Chosanta/Oifig na nOibreacha Poiblí)

MAITRÍS RIOSCA

Tábla 5 Maitrís Riosca Tuile

LIMISTÉIR THIONCHAIR	CUR SÍOS	PARAIMÉADAR	IARMHAIRT	DÓCHÚLACHT	RIOSCA AMACH ANSEO
Príomhbhonneagar agus an Timpeallacht Thógtha	Cuirfidh tuile abhann, bháistiúil agus screamhuisce brú breise agus ar an timpeallacht thógtha agus cruthóidh sé riosca breise dó. Beidh gach ceantar sa timpeallacht thógtha thíos leis mar gheall ar an riosca breise seo (gnólachtaí, áiteanna cónaithe, príomhbhonneagar, etc.)	Cósta agus Taoide	5	5	25
		Abhann	5	5	25
		Báistiúil	4	4	16
Iompar	Déanfaidh méaduithe ar thuile abhann agus bháistiúil díobháil do bhóithre, ar féidir le cur isteach ar gach seirbhís iompair bheith mar thoradh air	Cósta agus Taoide	5	5	25
		Abhann	5	5	25
		Báistiúil	4	4	16
Bithéagsúlacht	Is féidir le drochtheagmhais tuile bheith mar chúis le gnáthóga a chailleadh agus díobháil a dhéanamh d'éiceachórais	Cósta agus Taoide	4	5	20
		Abhann	3	5	15
		Báistiúil	2	4	8
Bainistíocht Acmhainní	Méadaíonn tuile ar láithreáin líonadh talún an riosca go ndéanfar uisce dromchla a éilliú	Cósta agus Taoide	4	5	20
		Abhann	3	5	15
		Báistiúil	4	4	16
Acmhainní Uisce	Cuireann méaduithe ar thuile brú breise ar chórais uisce, a bhíonn lonnaithe, de ghnáth, ag an airde is ísle agus a mbíonn baol níos mó rompu i leith tuile, dá bharr.	Cósta agus Taoide	5	5	25
		Abhann	4	5	20
		Báistiúil	4	4	16

GNÍOMHARTHA OIRIÚNAITHE DO THUILE

Is é cuspóir na ngníomhartha oiriúnaithe do thuile chun an éifeacht a laghdú a bhíonn ag teagmhais tuile, agus ba cheart dóibh dul i ngleic le rioscaí tuile reatha agus amach anseo araon. Is iad cuspóirí gníomhartha oiriúnaithe do thuile:

- Geilleagrach** – a chinntiú go mbunaítear caiteachas ar bhainistíocht riosca tuile ar riosca
- Sóisialta** – riosca i leith saoil agus sláinte a laghdú, agus an príomhbhonneagar á chosaint i gcomhthráth agus a chinntiú nach bhfuil riosca méadaithe i leith aon limistéar eile ann
- Comhshaoil** agus oidhreacht – an bithéagsúlacht agus oidhreacht chultúrtha a chosaint, agus a fheabhsú, más féidir

Tá athléimneacht mhéadaithe i leith tuile in Údaráis Áitiúla Bhaile Átha Cliath trí úsáid a bhaint as pleanáil spásúlachta agus tionscadail bhonneagair (lena n-áirítear réitigh dhúlra bhonnaithe). Áirítear le roinnt de na bearta oiriúnaitheacha:

- Bearta athléimneachta tuilte gnó agus pobail** – ar nós córais tuartha agus mhonatóireachta ar thuilte córas chun borradh cósta a thuar

- Bearta a bhaineann go sonrach le láithreán** – d'fhéadfadh úsáid a bhaint as tírdhreacha reatha nádúrtha nó as bonneagar reatha a bheith i gceist leis seo chun tuile a laghdú
- Bearta cineálacha** – ar nós Córais Draenála Uirbí Inbhuanaithe (SuDS), atá éigeantach i dtaobh gach forbartha nua. Mura féidir soláthar a dhéanamh do SuDS ag an láithreán, caithfidh bealach eile a bheith ann chun rith chun srutha a laghdú. Chun rioscaí tuile a laghdú i bhforbairtí nua, luaitear i Staidéar Draenála Straitéiseach Mhór-Cheantar Bhaile Átha Cliath nach gceadaítear aon fhorbairt nua laistigh de 10-15 mhéadar ar an dá thaobh de shruthchúrsaí, caithfear a áireamh le hiarratais pleanála measúnú riosca formhuirir agus caithfear córais draenála a aonrú ó íoslaigh.
- Bainistíocht tuilte** - úsáid a bhaint as na Treoirlínte maidir leis an gCóras Pleanála agus Bainistíocht Riosca i gcás Tuilte a d'fhoilsigh Oifig na nOibreacha Poiblí (OOP), mar bheart le haghaidh bainistíocht tuilte agus oiriúnú do thuilte. Tá na treoirlínte seo le cur i bhfeidhm i gceart agus le cur san áireamh in aon bhearta forbartha, pleanála agus maolaithe/oiriúnaithe do thuilte.

Tomhas ar dhlús na dtruailléan ar leith atá díobhálach do shláinte daoine is ea cáilíocht an aeir. Imreoidh athruithe ar an aeráid, go háirithe méaduithe ar theocht, tionchar ar dhlús na dtruailléan san aer; fad a théann teochtaí i méid, agus rachaidh dlús na dtruailléan i méid, chomh maith. Is amhlaidh atá an scéal, chomh maith, nuair a chuirtear láidreacht agus minicíocht athraitheach ardluasanna gaoithe mar gheall ar athrú aeráide san áireamh, a d'fhéadfadh bheith mar chúis le scaipeadh truailléan agus a d'fhéadfadh difear a dhéanamh do limistéar agus daonra níos mó.

Díríonn beartas maidir le cáilíocht an aeir ar thruailléan, gáis cheaptha teasa (GCTanna) agus na cáithníní agus dé-ocsainí díobhálacha níos práinní a laghdú. Ciallaíonn dlús GCTanna a laghdú (i.e. a mhaolú) an úsáid a bhaintear as breoslaí carbónbhunaithe a laghdú nó a dhíothú agus aistriú chuig foinsí in-athnuaite d'fhuinneamh agus ionsú carbóin ag fásra ^[23, 24, 25].

MEASÚNÚ BONNLÍNE

Tá cáilíocht an aeir i Réigiún Bhaile Átha Cliath go maith, faoi láthair, agus ní sháraíonn na leibhéil de dhé-ocsaíd nítrigine (NO_2), dé-ocsaíd sulfair (SO_2), aonocsaíd charbóin (CO), agus ábhar cáithnínach (PM_{10} agus $\text{PM}_{2.5}$) go léir laistigh de leibhéil inghlactha, de réir na treorach ón Aontas Eorpach (an AE). Díríonn treoir nua ón Eagraíocht Dhomhanda Sláinte (an EDS) ar impleachtaí sláinte cháilíocht an aeir (fiú cáilíocht an aeir atá laistigh de leibhéil inghlactha) agus conas maolú a dhéanamh ina aghaidh seo. Le maolú, daingean áitiúil a chinntiú le haghaidh saincheisteanna sláinte, teastaíonn sonraí cruinne faoi cháilíocht aeir réigiúin. Tá 13 stáisiún monatóireachta ar cháilíocht an aeir gníomhach faoi láthair ar fud Bhaile Átha Cliath; ach ní dhéanann siad monatóireacht, áfach, ar gach GCT agus ábhar cáithnínach ag gach stáisiún. Mar aitheantas ar an ngá atá le sonraí níos daingne, tá Comhairle Cathrach Bhaile Átha Cliath ag oibriú faoi láthair leis an GCC chun sonraí a bhailiú ar cháilíocht an aeir i do Réigiún iomlán Bhaile Átha Cliath faoin gClár náisiúnta nua Monatóireachta ar Cháilíocht an Aeir Chomhthimpeallaigh (AAMP). Cabhróidh braiteoirí a úsáid chun sonraí áitiúla inrochtana fíor-ama a bhailiú chun beartas a fhorbairt chun dul i ngleic le cáilíocht an aeir agus truailléan, ar nós na Straitéise Náisiúnta Aeir Ghlain, atá le scaoileadh in 2019.

TRUAILLIÚ AEIR AGUS RIOSCAÍ I LEITH CHÁILÍOCHT AN AEIR

Braitheann truailléan aeir ar aeráid agus saintréithe an cheantair. Tá an Contae leochaileach i leith truailléan mar gheall ar astaíochtaí Bhaile Átha Cliath ón earnáil iompair, an tionscal tógála, dramhaíl a dhó agus astaíochtaí ón tionscal.

Baineann truaillíú aeir agus rioscaí i leith cháilíocht an aeir leis an tsláinte agus le rioscaí i leith éiceachóras, go príomha. Is iad saoránaigh leochaileacha (leanaí, mná torracha, daoine aosta agus iad siúd a bhfuil drochshláinte acu) is mó is dóchúla a bheidh i mbaol. D'fhéadfaí a áireamh leis an riosca i leith sláinte saincheisteanna riospráide a éiríonn níos measa agus laghdú ar thréimhse saoil.

I dturas an ama, d'fhéadfadh droch-cháilíocht an aeir ar leibhéal na talún riosca a chruthú do tháirgeadh bia. D'fhéadfadh báisteach aigéadach mar gheall ar thruaillíú aeir agus eotrófú a bheith mar thoradh ar thruailléan iomarcacha, agus is é is cúis leis ná truailléan a scaiptear ar phlandaí agus aibhneacha ó uisce a ritheann chun srutha.

Déanann méaduithe ar theochtaí aeir é seo a ghéarú, chomh maith. Bhrath monatóirí ar cháilíocht an aeir ar an líonra náisiúnta monatóireachta ar cháilíocht an aeir chomhthimpeallaigh dlús ardaíthe ózón i rith thonn teasa shamhradh 2018, anuas ar leibhéil mhéadaithe de thruaillíú aeir ar leibhéal na talún.

RIOSCAÍ AMACH ANSEO

D'fhéadfaí rioscaí reatha a ghéarú amach anseo, go háirithe nuair a chuirtear san áireamh go dtuairt go dtiocfaidh borradh ar an daonra. De réir mar a théann daonra an réigiúin i méid, is amhlaidh a théann an gá atá le gréasáin iompair agus iompraíochta, fuinnimh, diúscair dramhaíola agus tithíochta. Beidh gá le haon teicneolaíochtaí nua (bithmhais, etc.) a tugadh isteach chun dul i ngleic le hathrú aeráide a mheasúnú i dtaobh an tionchair a imrítear ar cháilíocht an aeir.

Is iad astaíochtaí truailléan aeir, go háirithe PM_{10} agus NO_x (ocsaíd de nítrigin) a scaoiltear as trácht ar bhóithre, is mó a bhagraíonn ar cháilíocht an aeir i gceantair uirbeacha ^[26]. Fiú cé go bhfuil breoslaí níos glaine agus gur laghdaigh an teicneolaíocht astaíochtaí, tá méadú tugtha faoi deara fós féin in Éirinn ar an méid gluaisteán agus méideanna a n-innill. Chomh maith leis sin, aistríodh chuig innill díosail le blianta beaga anuas, a scaoileann níos lú CO_2 ach a scaoileann níos mó ábhar cáithnínach.

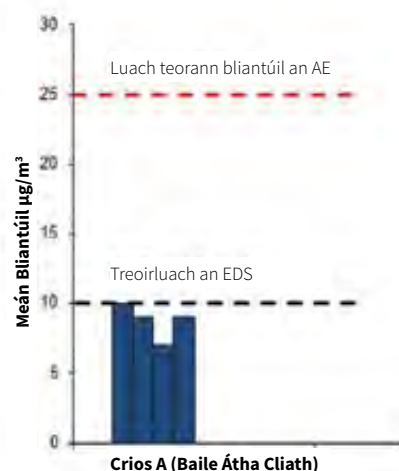
Tháinig méadú i nDún Laoghaire-Ráth an Dúin ar thógáil agus forbairt le blianta beaga anuas, agus tuairt go rachaidh tógáil i méid mar gheall ar an éileamh méadaithe ar thithíocht i measc daonra atá ag fás. Fad a mhéadaíonn tógáil agus scartáil sa Chontae, is amhlaidh a mhéadóidh astaíochtaí ar eitilt agus cáithníní deannaigh, a dhéanann saincheisteanna sláinte i measc an daonra níos measa.

GNÍOMHARTHA OIRIÚNAITHE DO THRUAILLIÚ AEIR AGUS CÁILÍOCHT AN AEIR

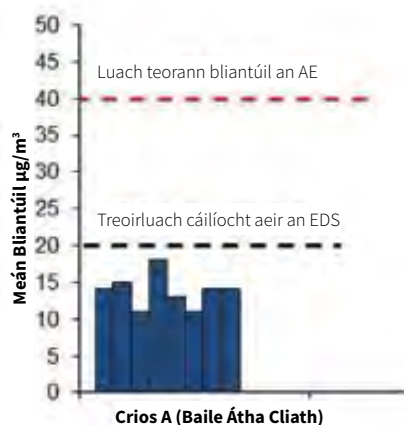
Tá de chuspóir ag gníomhartha oiriúnaithe do thruailliú aeir agus cáilíocht an aeir chun na héifeachtaí a bhíonn ag thruailliú aeir a laghdú agus monatóireacht a dhéanamh orthu. Déantar seo trí bheartas agus reachtaíocht chun truailléain a rialáil a ghin earnálacha éagsúla fuinnimh i nDún Laoghaire-Ráth an Dúin. Is iad an dá earnáil is mó a imríonn tionchar ar cháilíocht an aeir ná téamh baile agus iompar. Beidh aer níos glaine agus timpeallacht níos sláintiúla do shaoránaigh mar thoradh ar aistriú ó bhreosla soladach a dhó go dtí modhanna téimh baile níos glaine agus níos éifeachtúla i dtaobh fuinnimh agus aistriú ó úsáid a bhaint as gluaisteáin phríobháideacha díosail agus pheitрил chuibh modhanna eile iompair, ar nós siúil, rothaíochta agus feithiclí leictreacha. Tá seo thar a bheith tábhachtach inár dtimpeallachtaí uirbeacha atá i mbaol. Chun na hathruithe iompraíochta seo a dhreasú agus chun cur leo go poiblí, tá sé ríthábhachtach go nglacann Éire le réitigh bheartais ar féidir leo an dá shaincheist a nascadh, is é sin, cáilíocht an aeir chomhthimpeallaigh agus athrú aeráide a mhaolú. Ba cheart go ndéanfaí Straitéis Aer Ghlain Náisiúnta an rialtais, atá le foilsiú, an bealach chun cinn a threorú i dtaobh réitigh bheartais d'Éirinn ina leith seo.

Áirítear leis na gníomhartha ar ghlac Comhairle Contae Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin leo an méid seo a leanas:

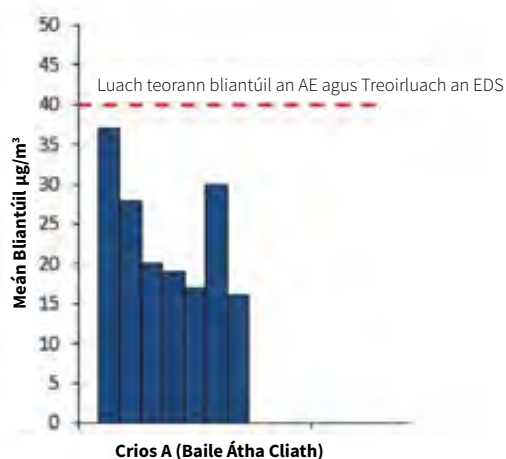
- Rialuithe éifeachtacha forfheidhmithe - *an tAcht um Thruailliú Aeir, 1987* a rialálann agus a dhéanann monatóireacht ar dhó neamhdhleathach, astaíochtaí iomarcacha ón tionscal agus astaíochtaí deannaigh ón tionscal tógála
- Beartais iompair chun truailléain a laghdú. Áirítear leis seo rotharbhealaí, saoraidí méadaithe páirceála agus taistil, agus srian ar fheithiclí earraí troma.
- Forbairt a rialú fad a dtugtar tús áite d'fhorbairtí áitíochta ard-dlúis atá i ngar do bhealaí agus chonláistí iompair phoiblí.
- Teastaíonn Measúnú ar an Tionchar ar an gComhshaol (MTC) agus Ráitis ar an Tionchar ar an gComhshaol ó fhorbairtí móra a chuireann isteach ar chead pleanála. Ba cheart do MTCanna sonraí a thabhairt faoin tionchar a imreoidh an fhorbairt ar cháilíocht an aeir.
- Fardail astaíochtaí a athbhreithniú agus a nuashonrú, samhaltú de cháilíocht an aeir uirbigh agus monatóireacht ar cháilíocht an aeir chomhthimpeallaigh.

Fíor 13 Meándlúsanna Ábhair Cháithnínigh Bhliantúil_{2.5} (Mínábhair Cáithnínach) ag Stáisiúin Aonair in 2016 (Foinse: an GCC)

Fíor 14 Meándlúsanna Ábhair Cháithnínigh Bhliantúil_{2.5} ag Stáisiúin Aonair in 2016 (Foinse: an GCC)

Fíor 15 Meándlúsanna NO₂ Bhliantúil (Dé-ocsaíd Nítrigine) ag Stáisiúin Mhonatóireachta Aonair in 2016 (Foinse: an GCC)

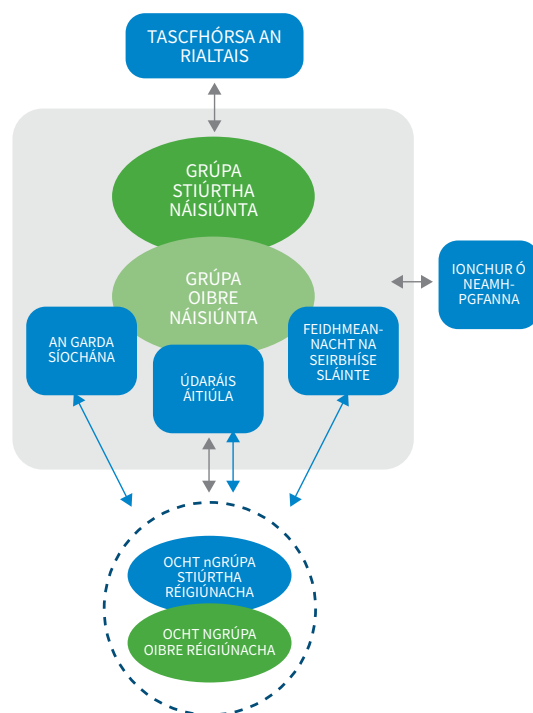
Léirigh an bhonnlíne oiriúnaithe go bhfuil teagmhais adhairsire mar gheall ar aeráid athraitheach ag méadú i dtaobh minicíochta agus déine araon, agus gur féidir leo baol a chruthú do shaoránaigh agus don bhonneagar. Tugann seo chun solais an gá atá le pleanáil éigeandála, agus le pleananna a dhéantar a nuashonrú go leanúnach ar aon dul leis na teagmhais adhairsire seo. Leagtar amach sa Chreat Bainistíochta Mór-Éigeandála (BMÉ) an caidreamh oibre idir na gníomhaireachtaí éagsúla atá sa fhreagairt éigeandála túslíne.

Déantar éigeandáil mhór a sháinmhíniú sa BMÉ mar seo a leanas:

Aon teagmhas, a dtugtar fógra gearr nó fógra ar bith ina thaobh, de ghnáth, is cúis le nó a bhagraíonn ar bhás nó gortú, nó cur isteach tromchúiseach ar sheirbhísí bunriachtanacha nó díobháil a dhéanamh do réadmhaoin, an timpeallacht nó bonneagar a sháraíonn gnáthachmhainneacht na bpríomhsheirbhísí éigeandála sa cheantar ina dtarlaíonn an teagmhas, agus ag a bhfuil gá le nósanna imeachta breise ar leith a ghníomhachtú agus ar gá acmhainní breise a shlógadh le freagairt éifeachtach chomhordaithe a chinntiú [27].

Cuireann an Creat BMÉ ar chumas Príomhghníomhaireachtaí Freagartha (PGFanna), ina bhfuil an Garda Síochána, Feidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte agus údaráis áitiúla, chun freagairt chomhordaithe a ullmhú agus a dhéanamh d'éigeandálaí móra. Déileálann Príomhsheirbhísí Éigeandála (PSÉanna) le teagmhais ar scála beag, lena n-áirítear an Garda Síochána, an tSeirbhís Otharcharranna, an tSeirbhís Dóiteáin agus Garda Cóta na hÉireann. Is féidir leis na Fórsaí Cosanta, seirbhísí éigeandála deonacha, cuideachtaí iompair agus pobail a ndearnadh difear dóibh tacú le PGFanna trí bhainistiú ar éigeandálaí móra.

Léirítear i bhFíor 16 thíos na struchtúir náisiúnta, réigiúnacha agus áitiúla a bunaíodh chun tacú le forbairt an Chreata.

Fíor 16 Struchtúir le haghaidh Cur i bhFeidhm (Foinse: Creat Bainistíochta Mór-Éigeandála))

FREAGAIRT ÉIGEANDÁLA AR LEIBHÉAL ÁITIÚIL AGUS RÉIGIÚNACH

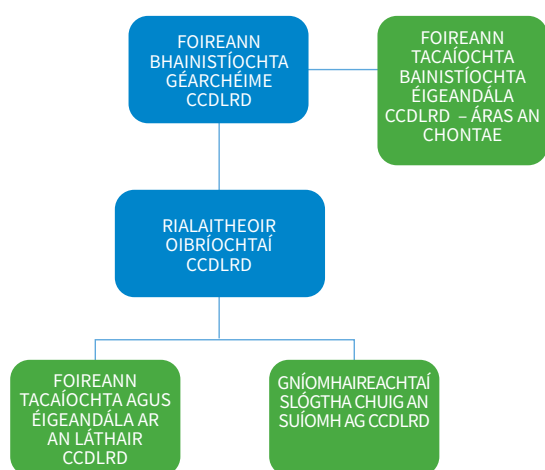
Tá Comhairle Contae Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin mar chuid de Mhór-Éigeandáil an Réigiúin Thoir agus is Príomhghníomhaireacht Freagartha (PGF) í, agus is í Briogáid Dóiteáin Bhaile Átha Cliath a Príomhsheirbhís Éigeandála (PSÉ). Riarann Comhairle Cathrach Bhaile Átha Cliath Briogáid Dóiteáin Bhaile Átha Cliath thar ceann Chomhairle Contae Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin, Chomhairle Contae Fhine Gall agus Chomhairle Contae Bhaile Átha Cliath Theas.

Tá i bPlean Mór-Éigeandála Chomhairle Contae Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin 2017^[28] clár éigeandála leanúnach éigeandála a dhéanann anailís ar ghuaiseacha agus measúnú riosca, pleanáil freagartha, pleanáil aisghabhála agus bíonn baint aige in oiliúint idirghníomhaireachta, cleachtaí agus fóraim réigiúnacha.

Tugann gach roinn den Chomhairle faoi bhreithmheas ar a nósanna imeachta agus pleananna oibríochtúla reatha le comhoiriúnacht do na cáipéisí pleanála mór-éigeandála a chinntiú.

Nuair a dhearbhaítear mór-éigeandáil, bunaíonn an bhainistíocht shinsearach laistigh den údarás áitiúil, an Garda Síochána agus Feidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte grúpa áitiúil comhordaithe. Áirítear le príomhróil sa ghrúpa seo rialaitheoir oibríochtaí, comhordaitheoir ar an láthair agus Foireann Bainistithe Géarchéime (FBG) CCDLRD.

Fíor 17 Rialú Údaráis Áitiúil ar Acmhainní (Foinse: Plean Mór-Éigeandála CCDLRD 2017)

Foireann bhainistíochta ar leibhéal straitéiseach é an FBG laistigh den Chomhairle agus tuairiscíonn sé go díreach leis an bPríomhfheidhmeannach. Tionóltar an FBG i rith mór-éigeandála, agus bíonn sé freagrach as an méid seo a leanas:

- Freagairt fhoriomlán CCDLRD don mhór-éigeandáil a bhainistiú, a rialú agus a chomhordú
- Tacaíocht a sholáthar do Rialaitheoir Oibríochtaí CCDLRD atá ar an láthair agus acmhainní a ghnóthachtáil ó CCDLRD nó go seachtrach
- Idirchaidreamh a dhéanamh leis na ranna rialtais ábhartha maidir le saincheistanna straitéiseacha
- Rannpháirtíocht CCDLRD a chinntiú sna struchtúir chomhordaithe idirghníomhaireachta

SEIRBHÍSÍ AGUS ACMHAINNÍ FREAGARTHA ÉIGEANDÁLA

Cuireann Briogáid Dóiteáin Bhaile Átha Cliath an príomhfhreagairt ar fáil d'éigeandálaí sa Chontae. Tacaíonn CCDLRD leis an bhfreagairt seo trí na feidhmeanna seo a leanas a sholáthar, i measc cinn eile::

- Soláthar seirbhísí a chomhordú ó gach roinn den Chomhairle
- Gach foirgneamh, ar nós ionaid fóillíochta agus ionaid phobail, a chur ar fáil do dhaoine a dhíláithrigh an éigeandáil
- Eagraíocht Cosanta Sibhialta dheonach a sholáthar
- Comhairle agus cúnamh a sholáthar leis an nglantachán i ndiaidh tuile nó truailliú mór
- Measúnú a dhéanamh ar dhíobháil struchtúrach a rinneadh d'fhoirgnimh
- Cruinnithe ilghníomhaireachta a chomhordú agus a stiúradh chun aisghabháil pobail a phleanáil

Déanann Briogáid Dóiteáin Bhaile Átha Cliath cruinnithe, gníomhaíochtaí, oiliúint agus tacaíocht d'Foireann Bainistithe Géarchéime (FBG) CCDLRD, tabhairt faoi athbhreithniú ina measc ar an bPlean Mór-Éigeandála agus Pleananna Drochaimsire.

FOPHLEANANNA CHUN FREAGAIRT DO DHROCHAIMSIR AGUS ÉIGEANDÁLAÍ TUILE

Fophlean den Phlean Éigeandála iad Pleananna Drochaimsire, agus is féidir iad a ghníomhachtú chun ullmhú nó freagairt do mhór-éigeandáil nó mór-éigeandáil a athshlánú. D'fhéadfadh éigeandálaí troma aimsire bagairtí suntasacha a chruthú don limistéar údaráis áitiúil agus eisiúnn Met Éireann rabhaidh drochaimsire seirbhíse poiblí do CCDLRD, agus is é an spriocam chun rabhadh a eisiúint 24 uair an chloig roimh thús an teagmhais, nó a fhad le 48 uair an chloig roimh ré nuair a bhíonn muinín ard.

Leag foireann mheasúnaithe adhamsire CCDLRD bearta amach chun rabhaidh drochaimsire seirbhíse poiblí a d'eisigh Met Éireann a fháil agus freagairt go pras dóibh. Stiúran an Stiúrthóir Seirbhísí Cathrach freagairt CCDLRD do theagmhais tuilte.

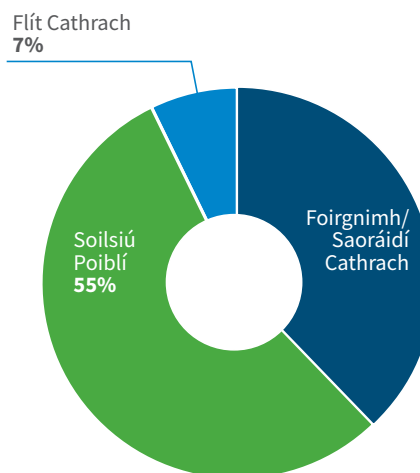
BONNLÍNE MHAOLAITHE

ÚSÁID FUINNIMH AGUS ASTAÍOCHTAÍ CHOMHAIRLE CONTAE DHÚN LAOGHAIRE-RÁTH AN DÚIN

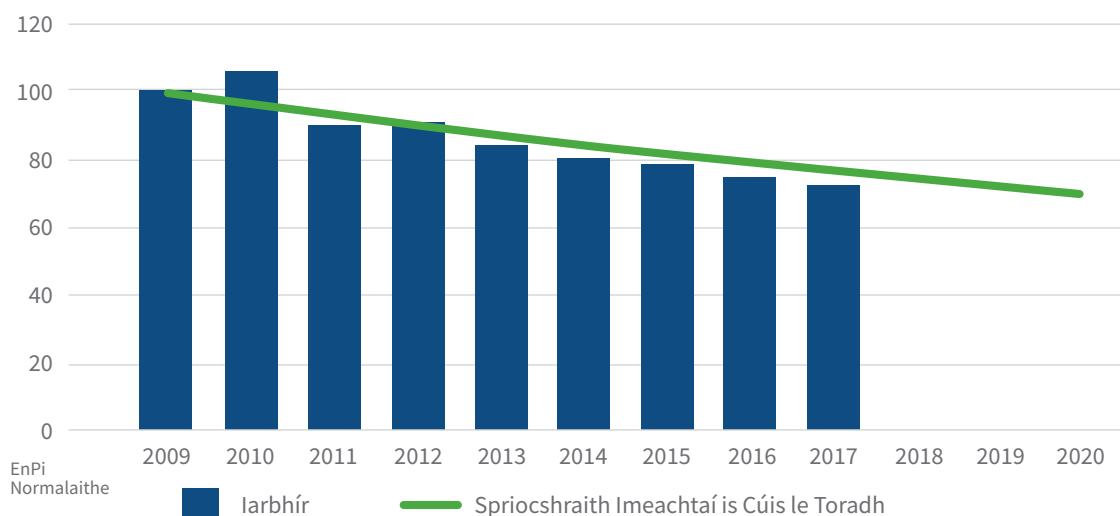
Tá Comhairle Contae Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin (CCDLRD) freagrach as úsáid fuinnimh agus astaíochtaí óna foirgnimh agus saoraidí, a soilsiú poiblí, agus a flít feithiclí, chomh maith. Léiríonn an fhaisnéis ó bhunachar sonraí Monatóireachta agus Tuairiscithe (M agus T) Údarás Fuinnimh Inmharthana na hÉireann (an SEAI) gur úsáid CCDLRD 50.57 gigeavatuair (GWh), ar an iomlán, de phríomhfhuinneamh in 2017. Léiríonn an bunachar sonraí fuinnimh, chomh maith, gur fheabhsaigh CCDLRD a feidhmíocht fuinnimh 28.2% idir bliain na bonnlíne (2009) agus 2017. Tugann seo bearna in aghaidh sprice 4.8% chun solais, a chiallaíonn gur gá do CCDLRD feabhas 4.8% sa bhreis a chur ar a fheidhmíocht fuinnimh idir an t-am i láthair agus 2020, chun a sprioc laghdaithe fuinnimh 33% a bhaint.

Ba é soilsiú poiblí ba mhó a d'úsáid fuinneamh, agus d'úsáid sé 55% d'ídiú fuinnimh foriomlán na Comhairle, ar an iomlán. Ba iad foirgnimh agus saoraidí an dara rud ba mhó a d'úsáid fuinneamh (38% den ídiú fuinnimh iomlán), agus b'ionann an méid a d'úsáid an flít cathartha agus 7% den úsáid fuinnimh iomlán.

Mar shínitheoir le Conradh na Méaraí um an Aeráid agus Fuinneamh, tá CCDLRD tiomanta dá hastaíochtaí féin a laghdú 40% faoin mbliain 2030, i gcomparáid le bliain na bonnlíne.

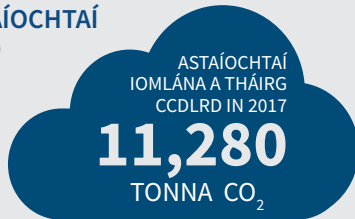

Fíor 18 Príomhearnálacha Ídithe Fuinnimh

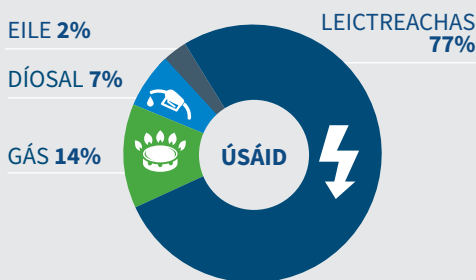

Fíor 19 Feidhmíocht Fuinnimh Bhliantúil CCDLRD i gComparáid leis an tSraith Imeachtaí is Cúis le Toradh 33%

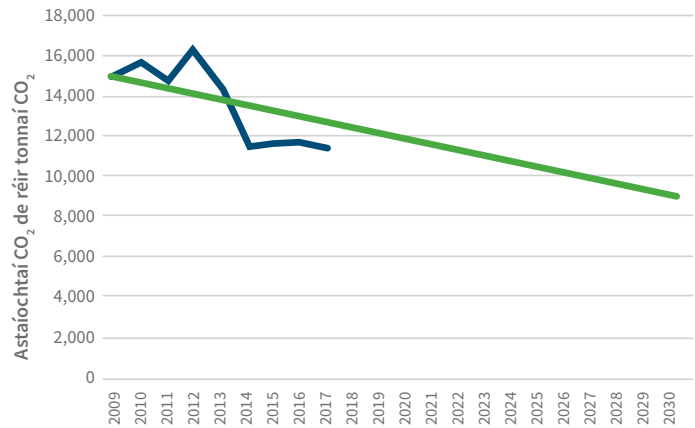
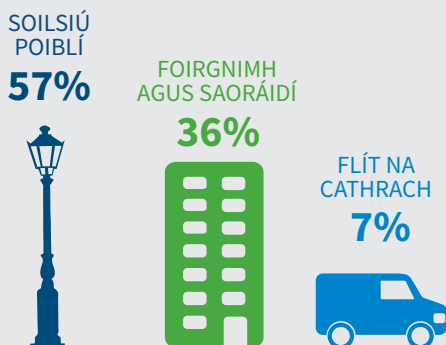
LÉARGAS GINEARÁLTA AR ASTAÍOCHTAÍ CCDLRD

ASTAÍOCHTAÍ CCDLRD DE RÉIR SAGHAS BREOSLA

ASTAÍOCHTAÍ CCDLRD DE RÉIR CATAGÓIRE

— Astaíochtaí iomlána (tonnaí CO₂) — Spriocshraith Imeachtaí is Cúis le Toradh

Fíor 20 Astaíochtaí CCDLRD 2009-2017, le Sraith Imeachtaí is Cúis leis an Sprioc chun Laghdú 40% a bhaint amach faoi 2030

Léirítear i bhFíor 20 gur tháinig laghdú ar astaíochtaí CCDLRD anuas ó 14,920 tonna CO₂ in 2009 go dtí 11,280 tonna CO₂ in 2017. Ciallaíonn seo gur gá do CCDLRD a hastaíochtaí CO₂ a laghdú 2,330 tonna (16%) chun sprioc 2030 chun laghdú 40% a bhaint amach ar a bliain bhonnlíne.

In 2017, b'ionann astaíochtaí iomlána na Comhairle agus 11,280 tonna CO₂. Ba é soilsiú poiblí an rud ba mhó a chuir leis seo, agus b'ionann é agus 57% de na hastaíochtaí iomlána. Ba iad foirgnimh agus saoráidí, agus an flít cathartha, an dara rud ba mhó a chuir le hastaíochtaí na Comhairle (36% agus 7%, faoi seach).

In 2017, ghn leictreachas 77% d'astaíochtaí na Comhairle; ba é ba phríomhchúis leis seo ná an mórmhéid leictreachais a úsáidtear i soilsiú poiblí agus i bhfoirgnimh agus saoráidí na Comhairle. Ba é gás nádúrtha an dara rud ba mhó a chuir le hastaíochtaí 14%. Úsáideadh tromlach an gháis seo le haghaidh téamh spáis i bhfoirgnimh agus saoráidí na Comhairle. Chuir díosal, arbh é tromlach an fhuinnimh a úsáideadh don fhlít feithiclí, 7% leis na hastaíochtaí iomlána.

TITHÍOCHT SHÓISIALTA CHOMHAIRLE CONTAE DHÚN LAOGHAIRE-RÁTH AN DÚIN

Tá CCDLRD freagrach as leithdháileadh, cothabháil agus athchóiriú a stoic tithíochta sóisialta, ach níl sí freagrach as úsáid fuinnimh laethúil a tionóntaí. Is féidir leis an gComhairle dul i mbun beart chun na hastaíochtaí seo a laghdú, trí uasghráduithe ar éifeachtúlacht fuinnimh.

Tá an fhaisnéis is déanaí atá ar fáil do thithíocht shóisialta CCDLRD bunaithe ar shonraí tithíochta sóisialta 2016 na Comhairle agus ar Uirlis Taighde Rátáil Fuinnimh Foirgnimh (RFF) an SEAL. Deimhniú éifeachtúlachta fuinnimh réadmhaoin is ea RFF. Is réadmhaoin a bhaineann rátáil 'A1' amach is éifeachtúlacht i dtaobh fuinnimh, agus is réadmhaoin a bhfuil rátáil 'G' acu is lú is éifeachtúil. Léirítear i bhFíor 21 thíos na rátálacha fuinnimh foirgnimh measta don stoc tithíochta sóisialta iomlán i nDún Laoghaire-Ráth an Dúin. Tugtar faoi deara gurbh é an rátáil ba choitianta C2, arbh ionann sin agus 21% den stoc tithíochta sóisialta iomlán sa cheantar; tá seo níos airde ná an mheánrátáil D ar fud an chontae. Rinneadh 59% den stoc tithíochta a rátáil C3 nó níos fearr, a léiríonn an obair iarfheistithe faoinar thug an Chomhairle cheana féin chun an stoc tithíochta sóisialta nach bhfuil chomh héifeachtúil a uasghrádú.

Árasáin atá i gceist le formhór na rátálacha níos airde A agus B, mar gheall nár tógadh go leor díobh seo chomh fada ó shin. Tógadh an chuid ba mhó den stoc tithíochta i nDún Laoghaire-Ráth an Dúin sula raibh feidhm le rialacháin foirgníochta tí 2011, atá níos déine maidir le héifeachtúlacht fuinnimh, agus mar thoradh air sin, éiríonn níos fearr le háiteanna cónaithe nuathógtha nó athchóirithe, go ginearálta. Níorbh ann d'aon rátálacha A1 A2 san earnáil tithíochta sóisialta i nDún Laoghaire-Ráth an Dúin in 2016 agus ní raibh aon áiteanna cónaithe A1 nó A2 sna sonraí a bailíodh ó Uirlis Taighde RFF an SEAL, agus ní léirítear iad seo, dá bharr, sna cairteacha. Ba cheart a thabhairt faoi deara gur sholáthair CCDLRD tithíocht shóisialta nua ó shin i leith (i.e. ar nós Theach Bhaile an Róistigh) a bhfuil caighdeán Tí Éighníomhaigh bainte amach aige. Deimhníodh nach raibh rátáil F agus G ach ag 5% de na foirgnimh.

LÉARGAS GINEARÁLTA AR ASTAÍOCHTAÍ TITHÍOCHTA SÓISIALTA

ASTAÍOCHTAÍ IOMLÁNA ÓN EARNÁIL TITHÍOCHTA SÓISIALTA IN 2016

14,050 tCO₂

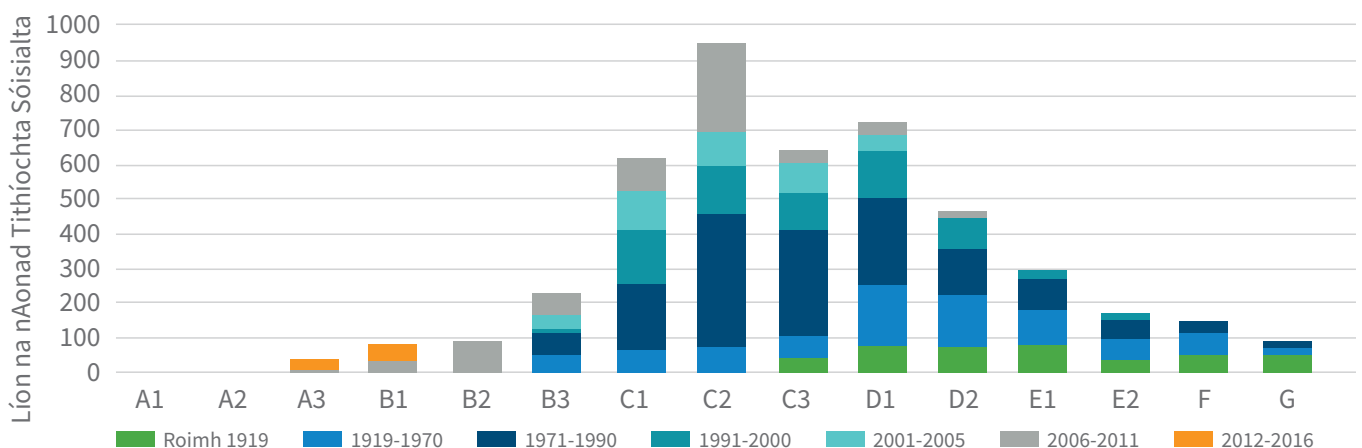

RÁTÁIL C3 NÓ NÍOS FEARR FAIGHTE AG 59%

74%

D'ASTAÍOCHTAÍ ÓGHÁS NÁDÚRTHA

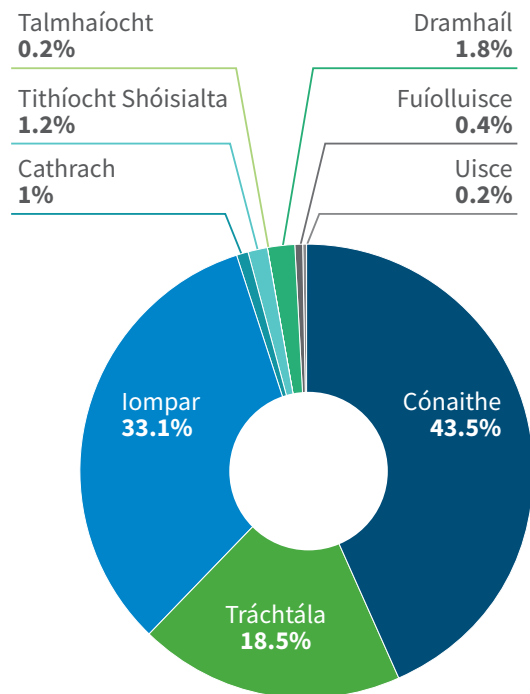

Fíor 21 Aonaid Tithíochta Sóisialta CCDLRD de réir Tréimhse Tógála agus Rátáil RFF, de réir 2016

ASTAÍOCHTAÍ IOMLÁNA CHEANTAR DHÚN LAOGHAIRE-RÁTH AN DÚIN

Tá an fhaisnéis is déanaí atá ar fáil d'astaíochtaí iomlána i gceantar iomlán Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin bunaithe ar shonraí Dhaonáireamh 2016. Trí úsáid a bhaint as na sonraí seo, bhí Codema in ann a ríomh gurbh ionann na hastaíochtaí iomlána do cheantar Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin agus 1,139,570 tonna CO₂, coibhéiseach in 2016. Ba iad na hearnálacha a tháirg na hastaíochtaí ba mhó na hearnálacha cónaithe, iompair agus tráchtála, agus b'ionann na hastaíochtaí a ghin siad agus 43.5%, 33.1%, agus 18.5% de na hastaíochtaí iomlána, faoi seach. B'ionann astaíochtaí féin Chomhairle Contae Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin agus díreach 1% d'astaíochtaí iomlána an Chontae, agus chuir tithíocht shóisialta 1.2% sa bhreis leis seo. Leagann seo an bhéim ar an ngá atá le comhoibriú agus gníomh i measc na bpáirtithe leasmhara go léir chun na 97.8% eile d'astaíochtaí a chomhrac ó fhoinsí earnála poiblí agus príobháidí sa Chontae.

Fíor 22 Astaíochtaí Iomlána Gás Ceaptha Teasa do Cheantar Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin in aghaidh na hEarnála

Foinse an ghrianghraif: Fáilte Ireland

Breis faisnéise

Chun teacht ar bhreis faisnéise agus ar anailís níos mionsonraithe ar astaíochtaí Gás Ceaptha Teasa Chomhairle Contae Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin agus cheantar DLRD, féach, le do thoil, Aguisín I den cháipéis seo, nó léigh 'Tuarascáil Astaíochtaí Bonnline Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin 2016' de chuid Codema ag www.codema.ie/publications.

GARSPRIOC 3: PLEAN

I ndiaidh an cás reatha astaíochtaí, leochaileacht do rioscaí a bhaineann le hathrú aeráide agus tionchar féideartha amach anseo Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin a dheimhniú, ba é an chéad chéim eile chun gníomhartha a chur le chéile chun na rioscaí seo a laghdú. Leanadh leis an eolas a bailíodh trí agallaimh aghaidh ar aghaidh, taighde agus ceardlann tosaigh agus cuireadh an dara ceardlann ar siúl chun gníomhartha a bheachtú agus chun ionchur ón bhfoireann a fhiosrú. Thug seo deis, chomh maith, do cheithre Udarás Áitiúla Bhaile Átha Cliath eolas a mhalartú agus grúpaí réigiúnacha a bhunú sna limistéir éagsúla ghníomhaíochta. Leagtar amach sa mhír seo na gníomhartha faoina dtabharfaidh CCDLRD chun cuspóirí an phlean seo a bhaint amach.

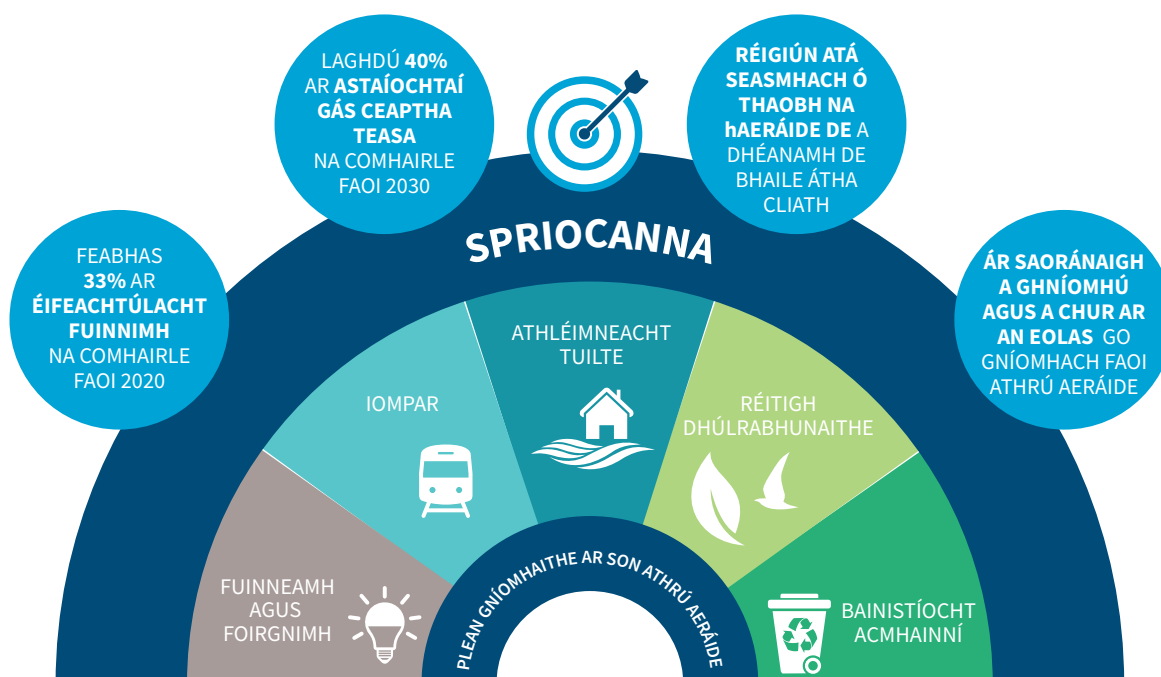

GNÍOMHARTHA A BHAILIÚ AG TÁSCAIRÍ A FHORBAIRT

Eagraíodh na gníomhartha isteach sna cúig limistéir seo a leanas - Fuinneamh agus Foirgnimh, Iompar, Athléimneacht do Thuile, Réitigh Dhúlra bhunaithe, agus Bainistíocht Acmhainní - sainchúram CCDLRD a léiriú agus é mar chuspóir comhoibriú níos fearr a chothú i measc na ranna éagsúla laistigh den Chomhairle.

Tuigean CCDLRD go bhfuil ról le glacadh aige chun astaíochtaí a laghdú agus athléimneacht aeráide a chruthú lasmuigh dá sainchúram, mar shínitheoir le Conradh na Méaraí um an Aeráid agus Fuinneamh agus cur le spriocanna

náisiúnta. Glacfaidh sé le ról mar cheannaire aeráide, agus tabharfaidh sí faoi réitigh nua nó cleachtais oibre ar féidir le saoránaigh, gnólachtaí nó comhlachtaí poiblí eile iad a aithris. Chun méadú ar agus glacadh le rioscaí athraithe aeráide a mhéadú, cuirfidh CCDLRD saoránaigh ar an eolas trí ghníomhartha a mhúsclaíonn feachtas ar shaincheisteanna agus réitigh aeráide agus éascóidh siad tionscadail faoina dtugann saoránaigh agus gnólachtaí i dtreo athléimneacht aeráide. Moltar cur chuige comhtháite i leith cinnteoireachta maidir leis na gníomhartha athraithe aeráide seo.

Fíor 23 An Plean Gníomhaíochta a Shamhlú

LIMISTÉIR GHNÍMH:

FUINNEAMH AGUS FOIRGNIMH

IOMPAR

ATHLÉIMNEACHT TUILTE

RÉITIGH DHÚLRABHUNAITHE

BAINISTÍOCHT ACMHAINNÍ

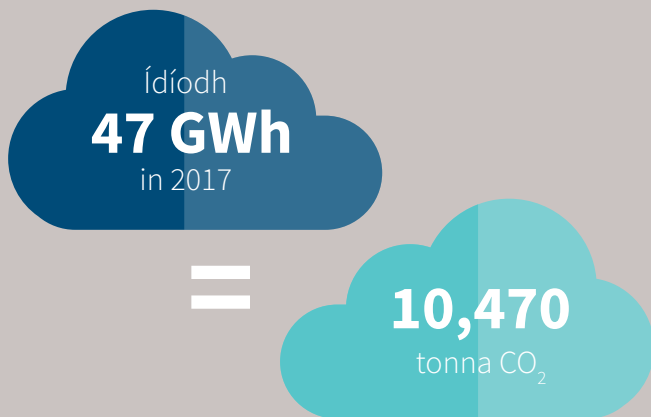

FUINNEAMH AGUS FOIRGNIMH

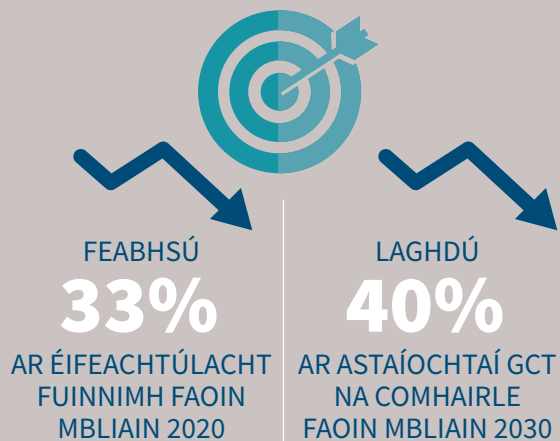

LÉARGAS GINEARÁLTA

SPRIOCANNA

SAMPLAÍ DE NA PRÍOMHSHAGHSANNA GNÍMH

SAMPLAÍ DE PHÁIRTITHE LEASMHARA LE HOIBRIÚ LEO AGUS LE TIONCHAR A IMIRT ORTHU

GNÓLACHTAÍ
PRÍOBHÁIDEACHA

AN SEAI

SAORÁNAIGH
PHRÍOBHÁIDEACHA

SOLÁTHRAITHE
FUINNIMH

RANNA RIALTAIS,
e.g. CCBÁC

FORBRÓIRÍ

3

Tá sé mar bheartas na Comhairle chun tacú, ar bhonn leanúnach, le Clár an Rialtais um Beartas agus Reachtaíocht Fuinnimh a fhorbairt trí bheartais tacaíochta a chur i bhfeidhm sa Phlean Forbartha Contae seo - go háirithe iad siúd a dhéanann úsáid foinsí fuinnimh in-athnuaite, éifeachtúlacht fuinnimh, iompar inbhuanaithe agus pleanáil úsáide talún a chur chun cinn.

- Plean Forbartha Contae 2016-2022

In 2017, d'ídhigh Comhairle Contae Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin 47 GWh de phríomhfhuinneamh i measc a cuntas foirgneamh agus soilsithe phoiblí, arb ionann sin agus 10,470 tonna CO₂. Léiríonn na gníomhartha a dtugtar cuntas orthu sa mhír seo conas a laghdóidh CCDLRD na hastaíochtaí óna oibríochtaí agus soláthar seirbhíse trí mháistirphleanáil fuinnimh, uasghrádúithe ar fhuinneamh foirgnimh, agus trí athnuaiteáin a úsáid. Cé nach bhfuil CCDLRD freagrach go díreach as foinse fuinnimh an leictreachais agus as dáileadh agus tarchur leictreachais, tá gníomhartha ann is féidir le CCDLRD a chur i bhfeidhm chun tacú le glacadh le teicneolaíochtaí fuinnimh in-athnuaite chun feabhas a chur ar éifeachtúlacht fuinnimh agus chun éileamh laistigh den Chontae a laghdú.

Cé nach bhfuil CCDLRD freagrach as foirgnimh phríobháideacha a uasghrádú i nDún Laoghaire-Ráth an Dúin, ná as an bhfuinnimh a úsáideann a thionóntaí tithíochta sóisialta, is féidir leis a stoc tithíochta sóisialta a iarfheistiú chun go mbíonn sé níos éifeachtúla i dtaobh fuinnimh agus is féidir leis cabhrú le saoránaigh a bheith níos feasaí ar a n-úsáid fuinnimh trí thriail a bhaint as na Pacaí Coigilte Fuinneamh Baile ina leabharlanna poiblí.

PLEANÁIL FUINNIMH

Tugtar faoi anailís ar an úsáid a bhaintear as fuinneamh agus astaíochtaí gaolmhara ar leibhéal náisiúnta agus úsáidtear iad chun beartais fuinnimh straitéiseacha ar leibhéal náisiúnta a fhorbairt. Cuireann pleanáil fuinnimh ar leibhéal áitiúil ar chumas réitigh ísealcharbóin a shainaithint, áfach, a dheartar go sonrach i leith shaintréithe fuinnimh ar leith an réigiúin a scrúdaítear.

Chuir Codema *Anailís ar Éileamh Fuinnimh Spásúil Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin* (AÉFS) le chéile in 2016 chun tuiscint níos fearr a fháil ar an éileamh reatha agus amach anseo ar fhuinneamh atá ag ceantar Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin, laistigh de chomhthéacs spásúil. Cheadaigh a mhodheolaíocht 'limistéir shaintréithe fuinnimh' a shainiú, i.e. limistéir ina bhfuil saghsanna ar leith de riachtanais fuinnimh, patrúin ídithe agus na saghsanna breosla a úsáidtear. Rinneadh na riachtanais seo a mheaitseáil ansin leis an réiteach teicniúil is fearr atá ar fáil a chuimsíonn acmhainní in-athnuaite agus réitigh atá éifeachtúil ar fhuinneamh.

Aithnítear go bhfuil gá ann ar fud na hEorpa le comhtháthú méadaithe údaráis áitiúil idir pleanáil d'athrú aeráide agus uirlisí agus straitéisí pleanála spásúlachta. I gcomhthéacs Bhaile Átha Cliath, tá príomhról le glacadh ag Pleananna Forbartha Contae agus pleananna agus straitéisí eile chun freagairtí beartais fianaisebhuanaithe a stiúradh d'athrú aeráide a mhaolú agus oiriúnú dó.

Foinse an ghrianghraif: Fáilte Ireland / Jason Baxter

Is iad na príomhchuspóirí atá ag beartas athraithe aeráide fianaisebhunaithe atá ag teacht chun cinn ar an leibhéal áitiúil:

- Nasc níos dlúithe a fhorbairt idir beartas athraithe aeráide agus beartas pleanála spásúlachta náisiúnta agus Eorpach i dtaobh athrú aeráide a mhaolú agus oiriúnú dó
- Beartais agus cuspóirí athraithe aeráide a bhunú ar thuiscint dhaingean spásúil ar na próifíilí fuinnimh reatha agus amach anseo i measc earnálacha ar scála údaráis áitiúil
- Roghanna eile ísealcharbóin agus aird ar fuinnimh in-athnuaite a ghiniúint agus a sholáthar a chur chun cinn, agus aird ar na deiseanna a chuireann ordlathas lonnaíochta limistéir údaráis áitiúil ar fáil, éagsúlacht na n-úsáidí talún atá ann faoi láthair, agus an timpeallacht thógtha
- Forbairt modheolaíochta réigiúnaí níos fianaisebhunaithe a spreagadh chun léarscáilíú spásúil a dhéanamh ar rioscaí agus leochaileacht aeráide agus ar forbairt beartas oiriúnaithe d'athrú aeráide amach anseo
- Eolas a chur ar fáil d'údaráis áitiúla, eagraíochtaí earnála poiblí agus príobháidí agus páirtithe leasmhara aeráide maidir le bearta agus freagairtí is mó a bhaineann le hábhar ar an leibhéal áitiúil
- Baint níos agus ceannaireacht fearr i measc údaráis áitiúla a spreagadh nuair a bhíonn tionscadail athraithe aeráide á dtabhairt isteach i gcomhpháirtíocht le páirtithe leasmhara eile
- Eolas agus tacaíocht a chur ar fáil do Chonradh Méaraí um Aeráid agus Fuinneamh an AE, a bhfuil gníomhú 'le chéile i dtreo cathracha inbhuanaithe, atá seasmhach ó thaobh na haeráide agus beoga' mar phríomhchuspóir de.

Maidir le Pleananna Forbartha Contae, Scéimeanna Pleanála Crios Forbartha Straitéisí agus Pleananna Ceantair Áitiúil amach anseo a ullmhú, tá deis ann chun caibidlí comhtháite agus aonair 'Athraithe Aeráide' a fhorbairt nó a bhreisfhorbairt a théann i ngleic le hathrú aeráide a mhaolú agus oiriúnú dó. Tá beartais agus cuspóirí pleanála spásúlachta amach anseo in ann éirí níos bunaithe ar chúrsaí spásúla, agus aird ar limistéir léarscáilithe atá oiriúnach do líonraí fuinnimh, tionscadail téimh ceantair, tionscadal fuinnimh in-athnuaite ar scála níos mó, limistéir atá oiriúnach do chórais draenála uirbeacha inbhuanaithe agus bonneagar glas etc. sa chomhthéacs uirbeach.

CÁS-STAIDEAR

Máistirphlean Fuinnimh do Réigiún Bhaile Átha Cliath

Ba SEDA DLRD an pointe tosaigh i dtaobh pleanáil fuinnimh iomlánaíoch sa cheantar agus, ag cur leis an obair seo, forbróidh Codema máistirphlean fuinnimh do Réigiún Bhaile Átha Cliath ina iomláine. Tacóidh clár Taighde, Forbartha agus Taispeána (TF agus T) an SEAI le Máistirphlean Fuinnimh do Réigiún Bhaile Átha Cliath ar feadh breis agus dhá bhliain agus cruthóidh sé bealaí fianaisebhunaithe, réalaíochta agus costáilte do Réigiún Bhaile Átha Cliath chun a spriocanna laghdaithe astaíochtaí carbóin a bhaint amach faoin mbliain 2030 agus 2050. Áireofar leis an anailís ar an gcás gach limistéar úsáide fuinnimh i Réigiún Bhaile Átha Cliath, agus déanfar meastóireacht air bunaithe ar an tionchar socheacnamaíoch agus comhshaoil. Bronnfaidh na cásanna a eascróidh as na huirlisí ar phleanálaithe, ailtirí, innealtóirí agus déantóirí eile beartais ar an údarás áitiúil chun beartais éifeachtacha ísealcharbóin agus chun cinneadh straitéiseacha a dhéanamh a imreoidh tionchar ar an úsáid a bhaintear as fuinneamh i mBaile Átha Cliath. Díreoidh an Plean ar na limistéir inar féidir dul i mbun gníomhartha chun bearta éifeachtúlachta fuinnimh a thabhairt isteach iontu agus astaíochtaí CO₂ a laghdú iontu, ar nós córais fuinnimh ceantair agus teicneolaíochtaí fuinnimh in-athnuaite.

ÉIFEACTÚLACHT FUINNIMH AGUS ATHNUAITEÁIN

Trí fhoirmeacha a bhfuil déine charbóin níos ísle acu a thógáil, cuirfear le hathléimneacht in aghaidh Athrú Aeráide. Baineann seo buarthaí, chomh maith, maidir le slándáil an tsoláthair bhreosla iontaise agus leis na costais atá ag dul i méid mar thoradh ar an bhfáil theoranta amach anseo ar bhreosla iontaise.

- Plean Forbartha Contae 2016-2022

Foireann Bhainistíochta Fuinnimh CCDLRD

Tá Foireann Fuinnimh CCDLRD ag dul i mbun gníomh nuálach chun contae a sheasfaidh an aimsir a dhéanamh den Chontae trí tionscadail a laghdaíonn brath ar bhreoslaí iontaise trí éifeachtúlacht fuinnimh agus glacadh le fuinneamh in-athnuaite a chur chun cinn. Foireann ildisciplíneach daoine aonair a bhfuil saineolas acu i bhfuinneamh, innealtóireacht, ailtireacht, tithíocht, seirbhísí fóillíochta, forbairt pobail agus chultúrtha é Foireann Fuinnimh CCDLRD. Úsáideann an foireann an réimse seo eolais chun tionscadail fuinnimh den chéad scoth a fhorbairt agus a chur i bhfeidhm.

Buaicphointí:

- In Aibreán 2017, bronnadh Deimhniú Chóras Bainistíochta Fuinnimh ISO 50001 ar CCDLRD.
- Ainmníodh CCDLRD ag Dámhachtainí Fuinnimh 2018 an SEAI i ngeall gur thug sé 12 aonad tithíochta sóisialta chun críche ag Plás Naomh Seoirse, a bhaineann na caighdeáin timpeallachta is airde amach agus a bhfuil rátáil ‘A1’ acu.
- I Lúnasa 2017, ainmníodh Foireann Fuinnimh CCDLRD do Dhámhachtain Fuinnimh an SEAI sa chatagóir Bainisteoir/Foireann Fuinnimh na Bliana.
- Bhronn IRAÉ dámhachtain ar Chéim 2 de Theach Bhaile an Róistigh don Tionscadal Inbhuanaithe is Fearr in 2017. Ba chraobhiomaitheoir an tionscadal, chomh maith, ag Dámhachtainí Fuinnimh an SEAI in 2016.
- Tabhairt faoi chláir phíolótacha chun tacú le gnólaigh glasa; áirítear leis seo stóráil fuinneamh gréine i gcadhnraí ar leictreachas fótavoltach-ghinte (PV) ag Ardán Mhichíl, triail Plusheat - Téitheoirí Infridhearga, agus trialacha beartaithe a bhaint as Méadair Chliste.

Tabharfaidh CCDLRD ceannaireacht le dea-shampla maidir le glacadh le fuinneamh in-athnuaite agus éifeachtúlacht fuinnimh trína fhoirgnimh agus stoc tithíochta sóisialta a iarfheistiú. Tá roinnt cláir leanúnacha ag CCDLRD faoi láthair

chun coirí a ionadú, soilsiú a uasghrádú, feabhas a chur ar insliú, fuinneoga agus doirse a uasghrádú. Sa chás gur féidir, tá painéil FV á suiteáil ag CCDLRD, chomh maith, chun brath ar breoslaí iontaise a laghdú, ar nós thionscadal tithíochta sóisialta The Mews, a bhain caighdeán Foirgnimh nach mór Neodrach ó thaobh Fuinnimh (nZEB) amach.

Conraitheoireacht Feidhmíochta Fuinnimh

In 2017, chas Codema le Foireann Fuinnimh Chomhairle Contae Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin chun tús a chur le chéad tionscadal Conradh Feidhmíochta Fuinnimh (CFF) na Comhairle a fhorbairt, ina raibh baint ag Ionad Fóillíochta Bhaile Uí Lachnáin, Shruthán na Cluana agus Bhaile na Manach.

Comhaontú conarthach é CFF atá ag Cuideachta Seirbhíse Fuinnimh (CSF) a chinntíonn coigilteas fuinnimh i gcaitheamh tréimhse ama lena gcomhaontaítear. Tá an chéim bhreithmheasa tosaigh den tionscadal seo críochnaithe anois ag Codema, ina raibh suirbhé mionsonraithe ar gach ceann de na foirgnimh a bheartaítear i gceist chun measúnú a dhéanamh ar a n-oiriúnacht do CFF, agus chun measúnú a dhéanamh ar an bhféidearthacht chun coigilteas fuinnimh a bhaint amach. D'fhéadfadh an tionscadal 2.3 GWh d'fhuinneamh agus 495 tonna CO₂ a choigilt sa bhliain. Tá an cháipéisíocht riachtanach soláthair agus chonartha á n-ullmhú ag Codema faoi láthair, agus é mar chuspóir chun conradh sínithe a bheith ann in 2019.

Teach Bhaile an Róistigh

Tá Teach Bhaile an Róistigh ar cheann de Tionscadail Eiseamláireacha CCDLRD, agus b'éard a bhain leis ná foirgneamh reatha dhá stór a athchóiriú agus a athmhúnlú ina fhoirgneamh 34 aonad aon leapa do shaoránaigh bhreacaosta atá incháilithe do thithíocht shóisialta. Tá limistéir chomhchoiteanna sa tionscadal do ghníomhaíochtaí sóisialta na gcónaitheoirí. Leag an tionscadal seo caighdeán nua amach, agus tá CCDLRD meáite anois go mbaineann a thithíocht go léir caighdeán Foirgnimh nach mór Neodrach ó thaobh Fuinnimh (nZEB) amach.

Foirgnimh Stairiúla

Caithfidh tograí chun feabhas a chur ar fheidhmíocht theirmeach teicneolaíochtaí in-athnuaite nó na teicneolaíochtaí siúd a shuiteáil i bhfoirgnimh stairiúla a bheith íogair i dtaobh modhanna traidisiúnta tógála lena chinntiú go bhfuil na hoibreacha a bheartaítear cuí agus nach mbíonn siad mar chúis le díobháil a dhéanamh don struchtúr, nach gá creatlach stairiúil a bhaint, ar nós fuinneoga, doirse agus urláir bhunúla, chun na hoibreacha a dhéanamh ná nach n-imríonn siad tionchar díobhálach amhairc. Bhí na hábhair a úsáideadh riamh anall in ann taise a ionsú agus a scaoileadh gan stró chun go mbeadh an foirgneamh in ann “análú” agus tugann aerú na spásanna inmheánacha faoi fheidhm thábhachtach dá bharr. D'fhéadfadh iarmhairtí neamhbheartaithe díobhálacha i dtaobh foirgnimh stairiúla agus thraidisiúnta a bheith ag idirghabháil a d'fhéadfadh bheith cuí i dtaobh foirgnimh a tógadh trí mhodhanna nua-aimseartha tógála agus d'ábhair nua-aimseartha thógála, ar nós táirgí neamhscagacha tógála nó spásanna aerdhíonacha. D'fhéadfadh nach mbeadh réitigh eile, ar nós cumhdra seachtrach, líneálacha balla inmheánaigh, nó athsholáthar fuinneog agus doirse a bheith cuí mar gheall go gclúdódís nó go mbainfidís gnéithe tábhachtacha. Caithfear breithniú cúramach a dhéanamh ar láthair agus úsáid grianphainéal, tuirbíní gaoithe, nó teicneolaíochtaí eile in-athnuaite agus a ngléasra agus cáblaí gaolmhara i dtaobh na timpeallachta stairiúla.

Tá treoir náisiúnta ar fáil d'úinéirí chun idirghabháil chuí a stiúradh tríd an bhfoilseacháin de chuid na Roinne Comhshaoil, Oidhreacht agus Rialtais Áitiúil, “Sraith Comhairle: Éifeachtúlacht Fuinnimh i bhFoirgnimh Thraidisiúnta” (‘Advice Series: Energy Efficiency in Traditional Buildings’ (2010). Tabharfaidh CCDLRD aird air seo nuair a thugann sí faoi oibreacha ar aon cheann dá stoc foirgneamh stairiúil féin a chur chun cinn agus lorgóidh sí chun deachleachtas a chur chun cinn agus a fhorbairt sa limistéar seo.

Foinse an ghrianghraf: WikiCommons / Sarah777

TAIGHDE AGUS NUÁLAÍOCHT

Earnálacha atá ag teacht chun cinn go mear iad fuinneamh agus teicneolaíocht. Chun na tairbhí a uasmhéadú a chruthaíonn dul chun cinn sa teicneolaíocht, tá úsáid á baint ag CCDLRD as clár Baile Átha Cliath Cliste ('Smart Dublin') mar ardán chun idirchaidreamh a dhéanamh leis an saol acadúil, an earnáil phríobháideach agus saoránaigh, chun réitigh a chomhchruthú i dtaobh na ndúshlán atá roimh Réigiún Bhaile Átha Cliath. Bunaíodh clár Baile Átha Cliath Cliste in 2016 lena chur ar chumas cheithre Udarás Áitiúla Bhaile Átha Cliath teacht i dtír go comhoibritheach ar roinnt de na treochtaí móra teicneolaíochta a athraíonn an bealach a mhairimid agus a oibrímid ó bhonn. I gcomhar le Fiontraíocht Nuálaíochta Gnólachtaí Beaga (TNGB) ar siúl, a chuireann dúshlán roimh sholáthraithe teicneolaíochta cliste, taighdeoirí agus saoránaigh chun na réitigh a chruthú a fheabhsóidh oibriú agus athléimneacht Réigiún Bhaile Átha Cliath. Go dtí seo, bronnadh cistiú €750,000 ar ghnólachtaí beaga chun réitigh a fhorbairt i limistéir ar nós rothaíochta, treorú, dumpáil neamhdhleathach agus tuile.

CÁS-STADÉAR

LEDanna agus Soilsiú Cliste

Cuid mhór d'úsáid fuinnimh CCDLRD é soilsiú poiblí. Amhail Samhain 2017, rinneadh 21% de shoilsiú poiblí DLRD a uasghrádú ina LEDanna, agus tá laghdú 15% ar úsáid fuinnimh bainte amach dá bharr. Mar gheall gur mian le CCDLRD úsáid a bhaint as an teicneolaíocht chun an t-éileamh ar fhuinneamh a laghdú níos mó, tá triail á baint ag CCDLRD as soilsiú cliste le Córais Lár-Bhainistíochta (CLB). Sa mhullach ar Theileachumarsáid BSL agus Silver Springs, chríochnaigh CCDLRD triail CLB soilsithe chliste i nDún Droma i Meán Fómhair 2017, agus thosaigh sé triail micri-SIM in eastát tionsclaíochta Áth an Ghainimh. Mar thoradh ar na trialacha seo, tá pleananna ar na bacáin chun leanúint le soilsiú poiblí a uasghrádú in CCDLRD trí shoilse LEDanna a chur in ionad shoilse sóidiam agus trí CLB a chur chun feidhme.

CÁS-STADÉAR

Energy Elephant – Monatóireacht Fuinnimh Chliste

Aip ghuthán póca é Energy Elephant ar féidir le daoine aonair agus gnólachtaí é a úsáid chun monatóireacht a dhéanamh ar a n-úsáid fuinnimh. Is féidir le húsáideoirí grianghraf a ghlacadh dá mbillí fuinnimh, agus déanann an aip anailís ar agus cuireann sé eolas ar fáil don úsáideoir ansin ar an deais a thaispeánann a n-úsáid fuinnimh agus astaíochtaí carbóin reatha agus tuartha. In 2016, thosaigh CCDLRD le húsáid a bhaint as Energy Elephant chun monatóireacht a dhéanamh ar a úsáideoirí móra fuinnimh laistigh de sholáthar foirgneamh na Comhairle. Tá sé nasctha le léamha míosúla méadair, a chabhraíonn le billí agus úsáid fuinnimh chruinn a ghiniúint chun dea-bhainistíocht fuinnimh a éascú. Cabhraíonn an córas le tuairiscí a ghiniúint chun cabhrú le hathbhreithniú agus bainistíocht fuinnimh.

FEASACHT AR FHUINNEAMH

Táimid ag oibriú chun brath a laghdú ar bhreoslaí iontaise trí athnuaiteáin a chur chun cinn agus pleanáil gréasáin fuinnimh a chur chun cinn amach anseo le gnólachtaí, tionscal, scoileanna, tithe agus taisteal inmharthana a éascú.

- Plean Forbartha Contae 2016-2022

Príomhghné d'úsáid fuinnimh a laghdú is eafeasacht, agus tá idirchaidreamh gníomhach á dhéanamh ag CCDLRD leis an bhfoireann agus le saoránaigh faoi fhuinneamh, maidir leis na tairbhí a chruthaíonn athnuaiteáin chun leideanna a sholáthar maidir le bearta beaga is féidir a dhéanamh chun úsáid fuinnimh a laghdú agus airgead a choigilt ar bhillí fuinnimh. Tá idirchaidreamh gníomhach á dhéanamh ag Foireann Fuinnimh CCDLRD le mic léinn ar an obair atá á dhéanamh chun Réigiún Bhaile Átha Cliath a aistriú chuig todhchaí fuinnimh ísealcharbóin. Tá seo á bhaint amach tríd an Éiceachomhdháil do mheánscoileanna agus clár na Scoileanna Glasa. Tá súil ag CCDLRD leis chun cur leis na cláir seo agus an t-idirchaidreamh atá á dhéanamh aige leis an bpobal a fhairsingiú.

Pacaí Coigilte Fuinneamh Baile

Tá saoránaigh á spreagadh go gníomhach ag CCDLRD, i gcomhar le Codema chun éirí níos feasaí ar fhuinneamh trí thriail a bhaint as Pacaí Coigilte Fuinneamh Baile i ngach ceann dá leabharlanna poiblí. Tá sna pacaí sé uirlis do shealbhóirí tí chun measúnú a dhéanamh ar cé chomh éifeachtúil atá a dtithe, agus le limistéir a shainaithint atá le feabhsú. Tá an scéim ar an gcéad cheann dá macasamhail in Éirinn, agus d'éirigh go geal léi, agus bronnadh gradaim uirthi agus bhain sí aitheantas amach, go náisiúnta agus ar leibhéal an AE araon.

Tá na pacaí á dtriail, chomh maith, go himmheánach leis an bhfoireann a oibríonn in Áras an Chontae CCDLRD, feachtas ar fhuinneamh a spreagadh ní hamháin sa bhaile ach i suíomh ionad oibre, chomh maith.

OIDHREACT SEANDÁLAÍOCHTA AGUS THÓGTHA

Áirítear le hoidhreacht seandálaíochta foirgnimh, séadchomharthaí páirce, láithreáin, tírdhreacha agus cuanta, a chuireann ní hamháin scéal fisiciúil ar fáil faoin am atá imithe thart, ach deiseanna turasóireachta, caitheamh aimsire agus oideachais, chomh, má leanann an oidhreacht sin a bheith slán. Mar gheall ar chineál féin na suíomhanna seo, bíonn go leor díobh suite i gceantair atá soghabhálach, de bharr a gcineáil, don tionchar a imríonn athrú aeráide, i.e. i ngar d'aibhneacha, cóstaí, oileáin, etc. Tá thart ar 438 suíomh agus séadchomhartha seandálaíochta curtha i dtaifead laistigh de DLRD atá faoi úinéireacht phríobháideach agus phoiblí a d'fhéadfadh bheith faoi réir mheascán agus idirghníomhú thionchar an athraithe aeráide. Tá sé bunriachtanach go ndéantar leochaileacht na hacmhainne seandálaíochta a thuiscint, a aithint agus a chomhtháthú isteach sna beartais oiriúnaitheacha agus sa phróiseas gnímh.

Maidir le hoidhreacht thógtha nó ailtireachta DLRD, tá soláthar foirgneamh fairsing stairiúil sa Chontae idir ailtireacht tí ar scála beag agus tithe Seoirseacha agus Victoiriacha, eaglaisí agus foirgnimh phoiblí, agus céanna, fánáin agus droichid. I measc na gcosaintí oidhreachta ailtireachta, tá réadmhaoin aonair ar a dtugtar Struchtúir faoi Chosaint agus ainmniúcháin cheantarbhunaithe, ar a dtugtar Limistéir Chaomhantais Ailtireachta. Tá thart ar 2,058 struchtúr faoi chosaint in DLRD agus tá 26 Limistéir Chaomhantais Ailtireachta ann. Tá oidhreacht ailtireachta cósta fhorleathan in DLRD laistigh dá bhailte cósta agus i suíomhanna cósta aonair a bheadh íogair d'aon tionchar a imríonn athrú aeráide ar leibhéil farraige. De bheis air sin, is fusa is féidir díobháil a dhéanamh do na hábhair agus na modhanna tógála a úsáidtear i bhfoirgnimh stairiúla trasna an Chontae iomláin ag idirghabháil neamhíogair agus mhíchuí. Tógadh na struchtúir seo, go ginearálta, d'ábhair inánálaithe agus a foinsíodh go háitiúil (tuí, láib, aol, cloch, bríce, slinn, etc.) agus, mar sin, is gá breithniú cúramach a dhéanamh ar aon uasghráduithe ar éifeachtúlacht fuinnimh agus caithfidh siad a bheith eolach chun nach mbíonn siad ina gcúis le díobháil a dhéanamh don chreatlach agus do na gnéithe stairiúla agus chun nach mbaineann siad iad. Tá ról ag údaráis áitiúla i dtaobh na n-acmhainní seandálaíochta agus ailtireachta a chosaint agus a chothabháil don ghlúin amach anseo. Ba cheart tabhairt faoi ghníomhartha athraithe aeráide i gcomhairle le hOifigigh Chaomhnaithe Ailtireachta, Oifigigh Oidhreachta agus páirtithe leasmhara ábhartha eile.

FUINNEAMH AGUS FOIRGNIMH

LÍON	GNÍOMH	AMFHRÁMA	PRÍOM- HEAGRAÍOCHT(AÍ)	TÁSCAIRÍ	SPRIOC(ANNA) AR IMRÍODH TIONCHAR ORTHU
------	--------	----------	---------------------------	----------	---

GNÍOMHARTHA ATÁ BUISÉADAITHE FAOI LÁTHAIR

PLEANÁIL FUINNIMH

E1	Máistirphlean Fuinnimh do Réigiún Bhaile Átha Cliath a chruthú	2018 ar aghaidh	Codema	Láithreán gréasáin ar a bhfuil ríomhléarscáil	
E2	Plean um Ghníomhú ar son na hAeráide agus Fuinneamh Inbhuanaithe a ullmhú	2019	Codema	Cáipeis an PGFAI	
E3	Máistirphlean Soilsithe Phoiblí a fhorbairt agus a chur i bhfeidhm	Leanúnach	An Comhshaol agus Athrú Aeráide	Cuireadh an plean i gcrích agus tá tiontú chuig LEDanna ar bun	
E4	Caibidil fhianaisebhunaithe ar athrú aeráide i bPlean Forbartha an Chontae 2022-2028	2020	Pleanáil	Caibidil ina bhfuil beartais agus caighdeáin bhainistíochta forbartha	

ÉIFEACTÚLACHT FUINNIMH AGUS ATHNUAITEÁIN

E5	Iarfheistiú domhain a dhéanamh ar an stoc tithíochta i leith chaighdeán nZEB nó EnerPHit	Leanúnach	Tithíocht	# na n-aonad a bhaineann Caighdeán nZEB or EnerPHit amach	
E6	Oibreacha éifeachtúlachta fuinnimh a dhéanamh i stoc tithíochta na Comhairle	Leanúnach	Tithíocht	% den stoc tithíochta a chuir bearta éifeachtúlachta fuinnimh i bhfeidhm	
E7	Athbhreithniú a dhéanamh ar na húsáideoirí fuinnimh móra go léir laistigh den Chomhairle chun éifeachtúlachtaí fuinnimh a mhéadú	Leanúnach	Foireann Fuinnimh CCDLRD, Codema	Athbhreithniú míosúil a dhéanamh ar choigilteas trí Energy Elephant	
E8	Tionscadal CFF a chur i bhfeidhm in 3 ionad fóillíochta na Comhairle	Leanúnach	Foireann Fuinnimh CCDLRD, Codema	Síníodh an conradh agus tá coigilteas á thomhas agus á fhíordheimhniú	
E9	Iarratas a dhéanamh ar chistiú fuinnimh trí chlár BEC, EXEED agus iarfheistithe dhomhain an SEAI	Leanúnach	Foireann Fuinnimh CCDLRD, Codema	# na n-Iarratas rathúil	
E10	Leanúint le soilsíú poiblí a uasghrádú ina LEDanna	Leanúnach	An Comhshaol agus Athrú Aeráide	# na soilse a rinneadh a uasghrádú	
E11	Comhlíonadh leanúnach ISO 50001	Leanúnach	Foireann Fuinnimh CCDLRD, Codema	Coimeádadh an deimhniúchán	
E12	Deimhnithe Fuinnimh Taispeána d'fhoirgnimh phoiblí	Leanúnach	Foireann Fuinnimh CCDLRD, Codema	# na DFTanna a gineadh d'fhoirgnimh phoiblí gach bliain	
E13	Monatóireacht agus Tuairisciú Bliantúil a dhéanamh leis an SEAI	Leanúnach	Foireann Fuinnimh CCDLRD, Codema	Cuirtear sonraí M agus T faoi bhráid an SEAI gach bliain	
E14	Ról eiseamláireach éifeachtúlachta fuinnimh DLRD a chur chun cinn san earnáil phoiblí	Leanúnach	Foireann Fuinnimh CCDLRD, Codema	# na dtionscadal eiseamláireach a cuireadh chun cinn	
E15	Athbhreithniú Fuinnimh a fhoilsiú gach bliain	2019 ar aghaidh	Codema	Athbhreithniú arna fhoilsiú Líon na moltaí curtha i bhfeidhm	

LÍON	GNÍOMH	AMFHRÁMA	PRÍOM-HEAGRAÍOCHT(AÍ)	TÁSCAIRÍ	SPRIOC(ANNA) AR IMRÍODH TIONCHAR ORTHU
E16	Iníúchadh fuinnimh a dhéanamh ar fhoirgnimh stairiúla faoi úinéireacht na Comhairle agus clár oibreacha a fhorbairt chun feabhas a chur ar éifeachtúlacht fuinnimh agus a chinntiú, i gcomhthráth, nach mbaineann bearta de shaintréithe an fhoirgnimh	2019 ar aghaidh	Foireann Fuinnimh/gach Roinn	# na n-iníúchtaí a críochnaíodh	

TAIGHDE AGUS NUÁLAÍOCHT

E17	An dúshlán Taighde Nuálaíochta Gnólachtaí Beaga (an TNGB) le haghaidh réitigh ar athrú aeráide a éascú	Leanúnach	Baile Átha Cliath Cliste	# na n-iarratas rathúil	
E18	Monatóireacht a dhéanamh ar thrialacha soilsithe chliste sa Chontae	Leanúnach	An Comhshaol agus Athrú Aeráide	Torthaí ón triail	
E19	Leanúint le húsáid a bhaint as Energy Elephant chun monatóireacht a dhéanamh ar úsáid fuinnimh i bhfoirgnimh na Comhairle	Leanúnach	Foireann Fuinnimh CCDLRD	Tuarascálacha fuinnimh míosúla	

FEASACHT AR FHUINNEAMH

E20	Tionscnaimh feasachta ar fhuinneamh i bhfoirgnimh faoi úinéireacht na Comhairle	Leanúnach	Foireann Fuinnimh CCDLRD, Codema	# na foirne a ghlacann páirt in imeachtaí agus gníomhaíochtaí	
E21	Monatóireacht agus forbairt a dhéanamh ar na Pacaí Coigilte Fuinneamh Baile i leabharlanna poiblí DLRD	Leanúnach	Foireann Fuinnimh CCDLRD, Codema	# na bpacaí a tugadh ar iasacht	

GNÍOMHARTHA ATÁ AR FEITHEAMH BUISÉID

E22	An clár cúnaimh tithíochta a fhairstingiú chun feasacht fuinnimh tionóntaí a chur san áireamh	2020	Tithíocht, Foireann Fuinnimh CCDLRD	% na dtionóntaí a fheastalaíonn ar an gclár	
------------	---	------	-------------------------------------	---	---

SAMPLAÍ DEN REACHTAÍOCHT / BEARTAIS / TREOIR ÁBHARTHA

- Cáipéis Treorach Teicniúla L – Breosla agus Fuinneamh a Chaomhnú – Áiteanna Cónaithe 2017
- Cáipéis Treorach Teicniúla L – Breosla agus Fuinneamh a Chaomhnú – Foirgnimh eile seachas Áiteanna Cónaithe 2017
- Plean Forbartha Contae CCDLRD 2016-2022
- An tAcht um Ghníomhú Aeráide agus Forbairt Ísealcharbóin, 2015
- An tAcht Fuinnimh, 2016
- An Treoir maidir le hÉifeachtúlacht Fuinnimh (Airteagal 14)
- Plean Gníomhaíochta Fuinnimh In-Athnuaite Náisiúnta na hÉireann (an PGFIAN) - Páipéar Bán Fuinnimh
- Plean Gníomhaíochta Náisiúnta um Éifeachtúlacht Fuinnimh (an PGNÉF)
- Scéim Tacaíochta do Theas In-athnuaite
- I.R. Uimh. 243/2012 - an tAontas Eorpach (Feidhmíocht Fuinnimh Foirgneamh)
- I.R. Uimh. 426/2014 - Rialacháin an Aontais Eorpaigh (Éifeachtúlacht Fuinnimh)

IOMPAR

LÉARGAS GINEARÁLTA

Ídíodh
3.5 GWh
in 2017

=

810
tonna CO₂

SPRIOCANNA

FEABHSÚ

33%

AR ÉIFEACHTÚLACHT
FUINNIMH FAOIN
MBLIAIN 2020

LAGHDÚ

40%

AR ASTAÍOCHTAÍ GCT
NA COMHAIRLE FAOIN
MBLIAIN 2030

SAMPLAÍ DE NA PRÍOMHSHAGHSANNA GNÍMH

Líon méadaitheach feithiclí
leictreacha i bhflít na Comhairle

Rotharbhealaí
scartha a thógáil

Gluaisteáin a roinnt a
chur chun cinn

Roinnt rothar a fhairsingiú

Feachtais rothaíochta a chur i
bhfeidhm agus tacú leo

Oibriú le páirtithe leasmhara chun
bealaí iompair phoiblí a fheabhsú

SAMPLAÍ DE PHÁIRTITHE LEASMHARA LE HOIBRÍÚ LEO AGUS LE TIONCHAR A IMIRT ORTHU

AN POBAL I
GCOITINNE

AN TÚDARÁS
NÁISIÚNTA IOMPAIR

BUS ÁTHA CLIATH,
BUS ÉIREANN, LUAS,
IARNRÓD ÉIREANN

GRÚPAÍ
POBAIL

GRÚPAÍ
COMHSHAOIL

RANNA RIALTAIS

Aithníonn Comhairle Contae Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin nach bhfuil na treochtaí reatha in iompar inbhuanaithe, go háirithe gurb é an gluaisteán príobháideach an rogha modha... Mar fhreagairt dó sin, caithfear béim a leagan ar ghréasán iompair éifeachtúil ina mbíonn comhréir mhéadaithe de chónaitheoirí an Chontae laistigh d'fhad réasúnta siúil/rothaíochta ó sheirbhísí áitiúla agus ó bhonneagar iompair phoiblí ardchaighdeán. Caithfear díriú, chomh maith, ar an úsáid is fearr a bhaint as seirbhísí iompair reatha (agus a bheartaítear) a chur chun cinn agus a éascú.

- Plean Forbartha Contae 2016-2022

Oibríonn CCDLRD le réimse páirtithe leasmhara chun feabhas a chur ar roghanna iompair inbhuanaithe i réigiún Bhaile Átha Cliath. Tá príomhról ag an Údarás Náisiúnta Iompair (an ÚNI), a chuir Straitéis Iompair Mhórchearntar Bhaile Átha Cliath 2016-2035 i dtoll a chéile le CCDLRD agus Údaráis Áitiúla eile Bhaile Átha Cliath. Leagtar amach fíis sa staidéar don iompar i Réigiún Bhaile Átha Cliath agus cuireann sé le tionscnamh Taisteal Níos Cliste – Todhchaí Iompair Inbhuanaithe de chuid an rialtais.

Is iad na bearta ar féidir le CCDLRD dul ina mbun sa limistéar seo:

- Éileamh ar thaisteal a bhainistiú trína chinntiú go mbíonn beartais agus cleachtais úsáide talún agus iompair ailínithe mar chuid den phróiseas pleanála
- Bonneagar taistil inbhuanaithe a phleanáil agus a chur i bhfeidhm, bealaí siúil agus rothaíochta feabhsaithe, limistéir fheabhsaithe ríochta poiblí, agus fairsingiú an ghréasáin phointí luchtaithe feithiclí leictreacha (FLanna) a éascú ina measc.
- Flít leictreach na Comhairle a fairsingiú
- Clubanna roinnte rothar agus gluaisteán a thabhairt isteach

Tionscnaimh taistil inbhuanaithe agus sábháilteachta ar bhóithre a chur chun cinn ar féidir leo feabhas a chur ar shábháilteacht na sráideanna. De bhreis air sin, tacaíonn na bearta le saoránaigh chun modhanna iompair inbhuanaithe a roghnú agus le haistriú na hÉireann, ar deireadh thiar, chuig todhchaí ísealcharbóin.

Foinse an ghrianghraif: Comhairle Contae Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin

OIBRÍOCHTAÍ

Tá 246 feithicil i bhflít feithiclí Chomhairle Contae Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin; tá an Chomhairle tiomanta dá flít leictreach a mhéadú ar bhonn céimnithe, agus tá cúig ghluasteán leictreacha agus sé veain leictreacha ina flít faoi láthair. In 2017, d'úsáid an flít 3.5 GWh de phríomhfhuinneamh. B'ionann seo agus 7% d'astaíochtaí iomlána na Comhairle mar gheall ar bhrath an fhlíit ar pheitreal agus díosal. Baineann bunriachtanas leis an bhflít a thiontú ina feithiclí ísealcharbóin chun astaíochtaí carbóin a laghdú, agus tá clár athsholáthair á chur i bhfeidhm ag an gComhairle chun flít CCDLRD a leictriú, sa chás gur féidir, a chríochnófar faoin mbliain 2030. Fiosróidh an Chomhairle, chomh maith leis sin, roghanna astaíochtaí níos ísle a chur in ionad feithiclí flít.

Trína cuid feithiclí a uasghrádú, laghdóidh an Chomhairle an tionchar a imríonn a flít ar cháilíocht an aeir áitiúil trí dhé-ocsaíd nítrigine a bhaineann le feithiclí díosail a laghdú.

PLEANÁIL AGUS AN RÍOCHT PHOIBLÍ

Tá coincheap an tsráidbhaile uirbigh inbhuanaithe bunaithe ar an mbuntuisceint gur cheart go mbeadh daoine in ann teacht a bheith acu ar fhormhór a riachtanas maireachtála laethúla gan stró, agus b'fhearr nach mbeidís suite níos faide ná fad siúil óna dtithe. Tá baint lárnach ag an gcoincheap seo, a dhíríonn ar an ngá atá le taisteal i ngluaisteán príobháideach a laghdú, maidir le prionsabail na forbartha inbhuanaithe

- Plean Forbartha Contae 2016-2022

Baineann spásanna a chruthú a thacaíonn le maireachtáil ardchaighdeán le pleanáil a dhéanamh do réigiún a dhéantar a oiriúnú d'athrú aeráide. Chun daoine a spreagadh chun siúl agus rothaíocht, tá sé ríthábhachtach sráideanna agus an ríocht phoiblí a dhearadh. Tá CCDLRD ag oibriú chun treoirlinnte a chur i bhfeidhm a dhéanann áiteanna níos mealltaí de na sráideanna agus a chuireann feabhas ar an ríocht phoiblí. Tá máistirphlean soilsithe phoiblí á fhorbairt ag CCDLRD, chomh maith, a chuirfidh le haistriú Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin chuig Contae Ísealcharbóin. Trí shoilse a thiontú ina LEDanna atá éifeachtúil ó thaobh fuinnimh de, tá feabhas á chur ag CCDLRD, chomh maith, ar atmaisféar agus sábháilteacht sráideanna do choisithe agus rothaithe.

Foinse an ghrianghraf: Fáilte Ireland

ATHRÚ GNÍOMHACH AR IOMPAR AGUS IOMPRAÍOCHT

Príomhaidhm den tionscnamh Taisteal Níos Cliste is ea a chinntiú go ndéantar an rogha modha le haghaidh turais áitiúla de shiúl agus rothaíocht. Leanfaidh an Chomhairle le forbairt rothaíochta agus siúil a chur chun cinn le soláthar a dhéanamh dóibh mar mhodhanna iompair sláintiúla inbhuanaithe mealltacha sa Chontae le haghaidh comaitéireachta, turais ghearra fónais, turais chaitheamh aimsire agus turas chuig scoileanna/coláistí. Beartaítear, i gcaitheamh shaolré an Phlean [Forbartha], go bhforbróidh an Chomhairle Beartas Siúil agus Rothaíochta don Chontae

- Plean Forbartha Contae 2016-2022

Cabhróidh daoine a spreagadh chun siúl nó rothaíocht le CCDLRD chun freagairt d'athrú aeráide. Tá an Chomhairle ag oibriú go gníomhach chun forbairt gréasán ardchaighdeán siúil agus rothaíochta a bhaint amach ar fud an Chontae chun tús áite a thabhairt do shábháilteacht choisithe agus rothaithe. Tá bealaí á n-iarfheistiú ar gach príomhnód sa Chontae chun barr feabhais a chur ar shaoraidí do choisithe agus rothaithe. Tá scéimeanna feabhsaithe sráidbhaile á bhforbairt, chomh maith, chun an ríocht phoiblí a shábháil agus chun feabhas a chur ar an timpeallacht choisithe agus rothaithe. De bhreis air sin, tá an fháil atá ar pháirceáil do rothair á méadú go gníomhach ag CCDLRD ar fud an chontae, ag stáisiúin iompair phoiblí ina measc, chun cur leis na 2,000 spás páirceála atá ann faoi láthair.

Mar chuid den phróiseas pleanála, teastaíonn forbairtí nua chun tréscailteacht agus nascacht a uasmhéadú do choisithe agus rothaithe chun naisc mhealltacha a chruthú le gréasáin bhóithre agus iompair phoiblí atá ina n-aice.

Le daoine a spreagadh chun an réigiún a fhiosrú, idir an cósta agus na sléibhte ar chos nó trí rothaíocht, d'fhorbair CCDLRD léarscáil rothaíochta ar fud an chontae agus bileoga do na príomhbhealaí easbhóthair chun tacú le cónaitheoirí, comaitéirí agus cuairteoirí.

Foinse an ghrianghraif: Comhairle Contae Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin

BleeperBike – Rothair gan Stáisiún a Roinnt

I Samhain 2017, sheol CCDLRD an chéad scéim roinnte rothar gan stáisiún ar fud an chontae in Éirinn. Rinneadh 50 rothar BleeperBike a chur chun feidhme sa triail ag 12 láthair ar fud an chontae, an Coláiste Ollscoile, Baile Átha Cliath (UCD), Deilgínis, Seanchill, agus Dún Laoghaire ina measc. Is féidir teacht ar na rothair ‘cliste’ trí aip ghuthán póca a úsáidtear chun rothair a aimsiú agus a dhíghlasáil. Is féidir rothair a pháirceáil ag Stáisiún BleeperBike nó is féidir iad a fhágáil ag ceann scríbe deiridh an úsáideora. Beartaíonn CCDLRD chun an scéim a fhairsingiú agus 100 rothar a chur ar fáil, ag brath ar an nglacadh atá leis.

ÚSÁID INBHUANAITHE GLUAISTEÁN

Feithiclí Leictreacha

Is í Comhairle Contae Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin an chéad údarás áitiúil in Éirinn a bhain triail as pointí luchtaithe d'fheithiclí leictreacha ar lampaí sráide, agus tá lampa píolótach sráide ag feidhmiú ar Bhóthar Crofton.

Tá breis agus 12 phointe luchtaithe leictirigh ar fáil don phobal sa Chontae agus beartaítear chun an líon pointí luchtaithe poiblí a mhéadú, chomh maith, agus chun aonaid luchtaithe a shuiteáil i gcuaillí soilsithe poiblí. Oibreoidh CCDLRD go dlúth leis an SEAI agus le BSL chun pointí luchtaithe breise a sholáthar ar an tsráid d'fheithiclí leictreacha timpeall an Chontae. Lorgaíonn CCDLRD, chomh maith, chun saoráidí luchtaithe leictirigh a sholáthar d'fhorbairtí cónaithe agus tráchtála mar chuid den phróiseas pleanála. Tá an Chomhairle tiomanta dá flít leictreach a mhéadú ar bhonn céimnithe, agus tá cúig ghluaisteán leictreacha agus sé veain leictreacha ina flít faoi láthair.

Foinse an ghrianghraif: Comhairle Contae Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin

Club Gluaisteán

Bunaíodh club píolótach gluaisteán (fruilíú gearrthéarmach gluaisteán) sa Chontae in 2017, i gcomhar le GoCar. Spreagann seo feithiclí club gluaisteán a úsáid do thurais ócáideacha seachas gluaisteán a bheith faoi úinéireacht duine. Beartaíonn CCDLRD, chomh maith, chun fodhlíthe a thabhairt isteach do chlubanna gluaisteán agus tá soláthar clubanna gluaisteán á spreagadh aige i bhforbairtí móra cónaithe agus tráchtála chun carrpháirceáil atá laghdaithe, ar an iomlán, a éascú.

IOMPAR POIBLÍ

Le córas éifeachtúil, iontaofa agus éifeachtach bus a chinntiú, beartaítear, mar chuid den Straitéis [Iompair], chun an Croíghréasán Bus a fhorbairt, chun tosaíocht leanúnach a bhaint amach, a mhéid agus is indéanta, do ghluaiseacht busanna ar na stráicí den Croíghréasán Busanna laistigh den Limistéar Cathrach. Beidh lánaí feabhsaithe bus sna conairí seo ag teastáil uaidh seo, chomh maith leis na moilleanna reatha le baint ar an ngréasán busanna sna láithreacha ábhartha agus a chur ar chumas an bhus rogha níos tapúla a sholáthar ar thrácht gluaisteán feadh na mbealaí seo, agus rogha níos mealltaí a dhéanamh d'iompar bus d'úsáideoirí bóithre.

- Straitéis Iompair do Mhórchéantar Bhaile Átha Cliath 2016-2035, an ÚNI

Bíonn baint dhíreach ag éifeachtúlacht aon chórais iompair le dlús an daonra. Ar an ábhar sin, ní féidir an luach iomlán in iompar a fhíorú ach nuair a ghabhann beartais agus cleachtais atreisithe úsáide talún leis.

Oibreoidh CCDLRD leis na comhlachtaí ábhartha iompair (an tÚdarás Náisiúnta Iompair, Bonneagar Iompair Éireann, Bus Átha Cliath, Luas, Iarnród Éireann, Bus Éireann, an tÚdarás um Shábháilteacht ar Bhóithre) chun barr feabhais a chur ar roghanna iompair phoiblí agus chun bonneagar taistil inbhuanaithe a fhorbairt.

Tá baint ag an ÚNI faoi láthair in go leor tionscadail iompair phoiblí sa Chontae, Metrolink agus Bus Connects ina measc. Tá réimse bearta imeasctha forbartha aige, chomh maith, chun soláthar iompair phoiblí a chur chun cinn agus a chomhtháthú, ar nós an chórais Faisnéise Fíor-ama do Phaisinéirí, córas ticéadaithe chomhtháite Chárta Leap agus an pleanálaí náisiúnta aistir, ar pleanálaí aistir ó dhoras go doras é a sholáthraíonn faisnéis seirbhíse, teoracha, agus meastacháin ama do gach aistear ar iompar phoiblí.

Foinse an ghrianghraif: WikiCommons / Terencewiki

IOMPAR

LÍON	GNÍOMH	AMFHRÁMA	PRÍOM- HEAGRAÍOCHT(AÍ)	TÁSCAIRÍ	SPRIOC(ANNA) AR IMRÍODH TIONCHAR ORTHU
------	--------	----------	---------------------------	----------	---

GNÍOMHARTHA ATÁ BUISÉADAITHE FAOI LÁTHAIR

OIBRÍOCHTAÍ

T1	An líon feithiclí leictreacha a mhéadú i bhflít na Comhairle	Leanúnach	Ionad Oibríochtaí Bhaile Uí Ógáin	# na FLanna a soláthraíodh	
-----------	--	-----------	-----------------------------------	----------------------------	--

PLEANÁIL AGUS AN RÍOCHT PHOIBLÍ

T2	Páirceáil a laghdú chun soláthar a dhéanamh do roghanna taistil inbhuanaithe eile	Leanúnach	Trácht	Laghdú ar líonta carrpháirceála ar an tsráid	
-----------	---	-----------	--------	--	--

TAISTEAL GNÍOMHACH AGUS ATHRÚ IOMPRAÍOCHTA

T3	Sábháilteacht ar bhóithre agus taisteal gníomhach a chur chun cinn i scoileanna	Leanúnach	Trácht	# na n-imeachtaí agus na dtionscnamh um shábháilteacht ar bhóithre	
T4	Gréasán siúil an Chontae a fhorbairt agus a fhairsingiú	Leanúnach	Trácht, Cothabháil Bóithre	Feabhsaíodh fad an chosáin, # na dtrasrianta nua coisithe, # na dtrasrianta coisithe a uasghrádaíodh le soilse LED	
T5	Siúlóidí a eagraíonn Comhpháirtíocht Spóirt DLRD	Leanúnach	Comhpháirtíocht Spóirt DLRD	# na siúlóidí, # na ndaoine a fhreastaíonn orthu	
T6	Tréscailteacht agus nascacht sa phróiseas pleanála	Leanúnach	Pleanáil Iompair	Áirítear leis an bplean forbartha ar glacadh leis tréscailteacht	
T7	An gréasán rothar a fhorbairt agus a shíneadh	Leanúnach	Trácht	# na gciliméadar de rotharbhealaí	
T8	Tacú le Plean Rothar Mhórchearntar Bhaile Átha Cliath	Leanúnach	Trácht	Tacaítear leis an bplean sa bheartas cuí	
T9	Clár Oiliúna Rothar i scoileanna	Leanúnach	Trácht	# na ndaltaí ar cuireadh oiliúint orthu	
T10	Scéim roinnte rothar Contae a fhairsingiú	Leanúnach	Trácht	# na rothar sa Chontae	
T11	Páirceáil rothar sa ríocht phoiblí	Leanúnach	Trácht	# na spásanna páirceála rothar breise	
T12	Luasteorainneacha 30 ciliméadar san uair	Leanúnach	Trácht	# na mbóithre ar a bhfuil luasteorainn 30 ciliméadar san uair	
T13	Feabhsúcháin ar chothabháil bóithre	Leanúnach	Cothabháil Bóithre	# na gciliméadar de bhóithre réigiúnacha agus áitiúla ar tugadh faoi oibreacha feabhsúcháin orthu	

LÍON	GNÍOMH	AMFHRÁMA	PRÍOM-HEAGRAÍOCHT(AÍ)	TÁSCAIRÍ	SPRIOC(ANNA) AR IMRÍODH TIONCHAR ORTHU
IOMPAR POIBLÍ					
T14	An gréasán busanna sa Chontae a fhairsingiú	Leanúnach	Trácht, an ÚNI	Oibriú leis an ÚNI ar Bus Connects	
T15	An gréasán iarnróid a fhairsingiú sa Chontae	Leanúnach	Pleanáil Iompair	Oibriú le an ÚNI agus Bonneagar Iompair Éireann maidir le Metrolink agus fairsingiú Luas	
T16	Clubanna gluaisteán a fhairsingiú sa Chontae	Leanúnach	Trácht	Clubanna gluaisteán agus líon na bhfeithiclí club gluaisteán a rialáil	
T17	An gréasán FL a fhairsingiú sa Chontae	Leanúnach	Trácht, Soilsiú Poiblí	# na bpoinítí luchtaithe FLanna	
T18	Idirchaidreamh a dhéanamh le saoránaigh ar thionscnaimh agus scéimeanna nua taistil inbhuanaithe	Leanúnach	Trácht	# an idirghníomhaithe a rinne saoránaigh ar Mhol Comhairliúcháin Phoiblí DLRD maidir le scéimeanna bonneagair agus tionscnaimh taistil inbhuanaithe	

GNÍOMHARTHA ATÁ AR FEITHEAMH BUISÉID

T19	Múnlaí leictreacha a chur in ionad scuabadóirí láimhe díosail/glantóirí cumhachta díosail	Leanúnach	Ionad Oibríochtaí Bhaile Uí Ógáin	% de laghdú anuas ón tagarmharc tosaigh; % de CO ₂ a sábháladh	
------------	---	-----------	-----------------------------------	---	---

SAMPLAÍ DEN REACHTAÍOCHT / BEARTAIS / TREOIR ÁBHARTHA

- An tAcht um Ghníomhú Aeráide agus Forbairt Ísealcharbóin, 2015
- Lámhleabhar Dearaidh do Bhóithre agus Sráideanna Uirbeacha (LDBSU)
- Plean Forbartha Contae CCDLRD 2016-2022 (Beartais STII; ST2; ST3; ST5; ST7; ST8; ST10; ST24)
- Faoiseamh ó Cháin Chláraithe Feithiclí agus an Scéim Deontais d'Fheithiclí Leictreacha
- Straitéis Iompair Mhórchearntar Bhaile Átha Cliath 2016-2035
- Creat an Pholasáí Náisiúnta Rothaíochta 2009-2020 agus an Lámhleabhar Rothaíochta Náisiúnta
- Treoir Chleachtais Tréscailteachta an Údaráis Náisiúnta Iompair
- An tAcht Iompair Phoiblí, 2016
- Taisteal Níos Cliste: Beartas Nua Iompair d'Éirinn 2009-2020

ATHLÉIMNEACHT TUILTE

LÉARGAS GINEARÁLTA

PRÍOMHAIBHNEACHA:

AN DOTHRA,
CARRAIG MHAIGHIN,
BAILE UÍ LACHNÁIN,
GRÁINSEACH AN DÉIN,
DÚN CARÚIN, MARETIMO
AGUS SEANGÁNACH

IMEALLBHORD

17

gCILIMÉADAR

SPRIOCANNA

RÉIGIÚN ATÁ SEASMHACH Ó
THAOBH NA HAERÁIDE DE
LAGHDÚ/ MAOLÚ RIOSCAÍ I
GCÁS TUILTE SA RÉIGIÚN

SAMPLAÍ DE NA PRÍOMHSHAGHSANNA GNÍMH

Scéimeanna maolaithe, cosanta nó
oiriúnaithe do thuilte a fhorbairt

Bainistíocht chrios
an chósta

Bainistíocht trasteorann le
húdarais áitiúla máguaird

Treoirínte draenála uirbí
inbhuanaithe a chur i bhfeidhm
i bhfoirgnimh na comhairle

Pleananna freagartha
éigeandála a chomhordú

Feachtas feasachta ar
thuilte le OOP

SAMPLAÍ DE PHÁIRTITHE LEASMHARA LE HOIBRIÚ LEO AGUS LE TIONCHAR A IMIRT ORTHU

OIFIG NA
nOIBREACHA
POIBLÍ

AN POBAL I
gCOITINNE

GRÚPAÍ COMHSHAOIL

RANNA RIALTAIS

GRÚPAÍ
POBAIL

FORBRÓIRÍ

Ar cheann d'éifeachtaí an Athraithe Aeráide ar féidir coinne a bheith leis, agus ar príomhshaincheist oiriúnaithe d'Athrú Aeráide é, is ea rith chun srutha báistí a bhainistiú agus caighdeán cháilíochta a choimeád de réir mar a théann an teocht dhomhanda i méid agus mar a athraíonn patrúin bháistí. Is gá breithniú a dhéanamh ar riosca i gcás tuilte ag gach céim den phróiseas pleanála úsáide talún agus is gá é a bhainistiú ar bhealach atá íogair i dtaobh an chomhshaoil de. Beartaíonn foilseachán an Rialtais, 'Treoirlínte maidir le Bainistíocht Riosca i gCás Tuilte', (2009) (Flood Risk Management Guidelines), chun cur chuige níos déine agus níos córasaí a chinntiú i leith bainistíocht riosca i gcás tuilte a chomhtháthú nuair a bhíonn Pleananna Forbartha agus Pleananna Ceantair Áitiúil á n-ullmhú agus nuair a bhíonn cinneadh á dhéanamh faoi iarratais pleanála aonair.

- Plean Forbartha Contae 2016-2022

Tá an Chomhairle ag oibriú le réimse páirtithe leasmhara, Uisce Éireann ina measc, chun bainistíocht a dhéanamh ar thuile bháistiúil ar fud an limistéir údaráis áitiúil. I gcomhar le hOifig na nOibreacha Poiblí (OOP) agus údaráis áitiúla sa chomharsanacht, tá CCDLRD ag oibriú chun limistéir a oiriúnú atá leochaileach do thuile, anois ag oibriú amach anseo. Tá cosaintí tuilte á dtógáil ag CCDLRD a chuireann san áireamh rioscaí reatha agus amach anseo; tá súil á caitheamh ag CCDLRD ar bhearta a chuireann an dúlra san áireamh agus a bhfuil tairbhí iolracha acu seachas cosaint i leith tuilte, ar nós spásanna nua a sholáthar le haghaidh áineasa agus gnáthóga d'éin agus ainmhithe.

Príomhriosca i leith athrú aeráide is ea tuile atá roimh Réigiún Bhaile Átha Cliath. Méadaíonn athrú aeráide minicíocht agus fad na dteagmhais báistí troime agus borrrha stoirme, a mhéadaíonn an riosca i leith tuile bháistiúil, abhann agus cósta i limistéir leochaileacha an Chontae. Is féidir le teagmhais throma bháistí agus aimsire brú breise a chur ar an ngréasán draenála uirbí, chomh maith, agus féadfaidh tuile a bheith mar thoradh air. Tá CCDLRD ag oibriú go gníomhach le OOP chun tionscadail agus cláir a chur i bhfeidhm atá ar aon dul leis an Treoir maidir le Tuilte ón AE agus an Chreat-Treoir Uisce, a iarrann ar bhallstáit chun tabhairt faoi mheasúnuithe riosca straitéiseacha i gcás tuilte agus chun feidhm a bhaint as réitigh dhúlra bhunaithe, ar nós bogaigh chomhtháite, bonneagar glas, agus Córais Draenála Uirbí Inbhuanaithe (SuDS,) a úsáidfear chun oiriúnú d'fhreagairtí agus freagairtí a mhaolú chun athléimneacht tuilte a bhaint amach.

BAINISTÍOCHT RIOSCA I LEITH TUILTE

Cinnteadh an Chomhairle go gcuirfear i bhfeidhm na Treoirlínte 'An Córas Pleanála agus Bainistíocht Riosca i gCás Tuilte' (2009) de chuid an RCORÁ/OOP agus Ciorclán PI2/2014 (nó aon cháipéis nuashonraithe/dhímholta) maidir le bainistíocht riosca i gcás tuilte laistigh den Chontae.

- Plean Forbartha Contae 2016-2022

Tá CCDLRD ag oibriú chun ceantair a oiriúnú atá i mbaol tuile trí úsáid a bhaint as léarscáiliú cuimsitheach riosca i leith tuilte. Oibríonn CCDLRD go hidir-rannach lena chinntiú go ndéantar measúnú ar gach réiteach i dtaobh roghanna a d'fhéadfadh an acmhainneacht a mhéadú le haghaidh bithéagsúlachta agus caitheamh aimsire.

COSAINT TUILTE

Tabharfaidh CCDLRD tús áite do chosaintí tuilte dúlrbhunaithe, sa chás gur féidir. Ní oireann ceantair áirithe den Chontae do réitigh bhoga, áfach, ar nós codanna d'Abhainn Bhaile Uí Lachnáinchor. Ar an ábhar sin, tá cosaintí tuilte fisiciúla á dtógáil ag CCDLRD chun na rioscaí reatha agus amach anseo a chur san áireamh.

CÁS-STADÉAR

Maolú Tuilte Pháirc Chill Bheagóige

Mar gheall go n-aithníonn CCDLRD an riosca i leith tuile abhann do cheantar Ghort na Mara/Radharc an Chuain de Bhaile Uí Lachnáin, beartaíonn CCDLRD chun beart maolaithe tuilte a chur i bhfeidhm i Sruth Ghráinseach an Déin i bPáirc Chill Bheagóige. Bainfidh comhréiteach glas agus liath leis an gcur chuige a ghlacfaidh CCDLRD, mar gheall ar thóchar reatha sa pháirc. Nuair a chuirtear san áireamh an líon tithe atá i mbaol síos an abhainn, dhear CCDLRD bealach chun sreabhadh uisce a rialáil i rith teagmhais bháistí troime, agus beartaíonn sé chun scáileán mór a thógáil sa pháirc ar a bhfuil struchtúr rialaithe sreabhaidh. Beidh ardán amhairc farraige ann, chomh maith, d' éanbhreathnóirí.

Foinse an ghrianghraif: Fáilte Ireland / Jason Baxter

ATHLÉIMNEACHT TUILTE

LÍON	GNÍOMH	AMFHRÁMA	PRÍOM- HEAGRAÍOCHT(AÍ)	TÁSCAIRÍ	SPRIOC(ANNA) AR IMRÍODH TIONCHAR ORTHU
------	--------	----------	---------------------------	----------	---

GNÍOMHARTHA ATÁ BUISÉADAITHE FAOI LÁTHAIR

BAINISTÍOCHTA RIOSCA I LEITH TUILTE

F1	Treoirlínte bainistíochta riosca i gcás tuilte a chur i bhfeidhm	2019 ar aghaidh	Ilrannach	# na dtionscadal a leanann na treoirlínte	
F2	Pleananna Freagartha Éigeandála a chomhordú ina gcuimsítear athrú aeráide	2020	Draenáil, príom-heagraíochtaí, AGS, FSS	Cruinnithe trasteorann le húdaráis áitiúla máguaird	
F3	Plean Bainistíochta Chrios an Chósta a ullmhú agus a chur i bhfeidhm a théann i ngleic leis an oidhreacht nádúrtha agus chultúrtha agus a leanann Treoir/Creat Pleanála Spásúla Muirí	2019	Páirceanna	Rinneadh an t-imeallbhord a chothabháil, feabhsaíodh gnáthóga	
F4	Oibreoidh an Chomhairle agus ORGA le Suirbhéireacht Gheolaíochta na hÉireann i limistéir na geolaíochta uirbí agus leochaileacht an chósta.	Leanúnach	ORGA agus Seirbhísí Cathrach	Bunaíodh Grúpa Oibre	
F5	Clár monatóireachta cósta agus léarscáil de cheantair leochaileacha a chur i bhfeidhm	2020	Páirceanna	Cuireadh an léarscáil le chéile	
F6	Clár oibre bithsféir a fhorbairt agus a chur i bhfeidhm laistigh den Chontae	Leanúnach	Páirceanna	Rinneadh clár oibre a fhorbairt agus a chur i bhfeidhm	
F7	Léarscáil riosca córas faisnéise geografaí (GIS) de thionchar an athraithe aeráide a fhorbairt ina bhfuil cásanna do Réigiún Bhaile Átha Cliath	2020	Climate Ireland, an Comhshaol agus Athrú Aeráide, ilrannach	Forbraíodh léarscáil GIS	
F8	Teimpléad a fhorbairt chun tionchar, freagairt agus costais a bhaillú (seirbhísí éiceachórais/costais chaipitil nádúrtha ina measc) do gach ceann de na teagmhais mhóra aeráide	2019	An Comhshaol agus Athrú Aeráide	Teimpléad arna fhorbairt agus eisithe	
F9	Ceardlanna riosca chun measúnú a dhéanamh ar sheirbhísí na Comhairle	2019	Gach roinn	Sainathníodh rioscaí	
F10	Grúpa Oibre a bhunú chun déileáil leis an tsaincheist lena mbaineann Riosca i gcás Tuilte Báistiúla. Áirítear leis seo: - Conas “sraoilleáil uirbeach” agus an méadú ar dhromchlaí neamhscagacha a bhainistiú - SuDS a chur chun cinn go luath sa phróiseas dearaidh - Tuar tuile báistiúla a fhorbairt trí úsáid a bhaint as fluichras baill a thuar - Úsáid eatramhach a bhaint as cruinnithe “BRATAÍ” (FLAG) CCBÁC mar shamhail do ÚÁanna BÁC maidir le tuar agus freagairt do thuilte báistiúla.	2019	Ilrannach	Nuashonraíodh beartais	
F11	Beartais draenála uirbí agus tuilte ÚÁ BÁC a nuashonrú a chuireann an t-eolas reatha ar riosca i gcás tuilte agus an dea-chleachtas is déanaí san áireamh i ndearadh draenála, a chuireann bearta nádúrtha tuilte chun cinn mar thosaíocht	2019	Multi-departmental	Policies updated	

LÍON	GNÍOMH	AMFHRÁMA	PRÍOM-HEAGRAÍOCHT(AÍ)	TÁSCAIRÍ	SPRIOC(ANNA) AR IMRÍODH TIONCHAR ORTHU
F12	Feachtais chumarsáide agus feasachta ar bhainistíocht riosca i gcás tuilte agus bearta bainistíochta tuilte nádúrtha le cur san áireamh in ORGA agus i dtionscnaimh feasachta poiblí údaráis áitiúil.	2020	Ilrannach	# na bhfeachtas a soláthraíodh	

COSAINT TUILTE

Cuimseofar sna gníomhartha seo a leanas stórála tuilte réitigh dhúlra bhunaithe agus bearta feabhsaithe bithéagsúlachta, sa chás gur féidir.

F13	Stóráil tuilte Pháirc Chábán tSíle	2022	Uisce agus Draenáil, Páirceanna	Tá céim indéantachta bainte amach ag an tionscadal	
F14	Staidéar indéantachta ar stóráil tuilte Pháirc Chnoc na Raithní	2021	Uisce agus Draenáil, Páirceanna	Tá céim indéantachta bainte amach ag an tionscadal	
F15	Stóráil tuilte Pháirc Chill Bheagóige	2021	Uisce agus Draenáil, Páirceanna	Críochnaíodh an tionscadal	
F16	Ceamaraí monatóireachta scáileáin a shuiteáil	Leanúnach	Uisce agus Draenáil, Páirceanna	Críochnaíodh an tionscadal	
F17	Stóráil tuilte agus bogach comhtháite Pháirc Ghleann Abhann	2021	Uisce agus Draenáil, Páirceanna	Críochnaíodh an tionscadal	
F18	Stóráil fheabhsaithe tuilte Pháirc Mharlaí	2022	Uisce agus Draenáil, Páirceanna	Críochnaíodh na tionscadail	
F19	Stóráil tuilte Pháirc Áth an Ghainimh	2022	Uisce agus Draenáil, Páirceanna	Críochnaíodh an tionscadal	
F20	Oibreacha cosanta cósta na Coirre Báine	2019	Cothabháil Bóithre	Críochnaíodh an tionscadal	

GNÍOMHARTHA ATÁ AR FEITHEAMH BUISÉID

F21	Rannpháirtíocht sa phobal a spreagadh agus a chur chun cinn nuair a dhéantar SuDS a iarfheistiú i bhforbairtí reatha	Tá cinneadh le déanamh air	Páirceanna, Uisce agus Draenáil	# na bpobal atá bainteach	
------------	--	----------------------------	---------------------------------	---------------------------	---

SAMPLAÍ DEN REACHTAÍOCHT / BEARTAIS / TREOIR ÁBHARTHA

- Na hAchtanna Siltin Artéirigh
- Pleananna Bainistíochta Riosca i gcás Tuilte atá Bunaithe i nDobharcheantar (PBRTBD)
- Straitéis Bonneagair Ghlais DLRD (Plean Forbartha Contae CCDLRD 2016-2022 Beartas OSR3)
- Cáipéis Treorach Díonta Glas DLRD (Plean Forbartha Contae CCDLRD 2016-2022)
- Plean Forbartha Contae CCDLRD 2016-2022 (Beartais CC14; CC15; CC16; CC17; EI3; LBH25; LHB34)
- Straitéis Taighde agus Caomhnaithe Bithéagsúlacht Bhithsféar Chuan Bhaile Átha Cliath 2016-2020
- Plean Bithéagsúlachta Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin
- Staidéar Bainistíochta agus Measúnaithe Riosca i gCás Tuilte Dhobharcheantar an Oirthir (BMRCTD) 2011-2016
- An Treoir maidir le Tuilte ón AE 2007/60/CE
- Staidéar ar Dhraenáil Straitéiseach Mhórchearntar Bhaile Átha Cliath
- Straitéis Tírdhreacha Náisiúnta d'Éirinn 2015-2025
- OOP - An Beartas Náisiúnta Riosca i gcás Tuilte a chur i bhfeidhm
- Na Treoirlínte maidir le Córas Pleanála agus Bainistíocht Riosca i gCás Tuilte
- An Chreat-Treoir Uisce 2000/60/CE
- Plean Straitéiseach Seirbhísí Uisce (2015)

RÉITIGH DHÚLRABHUNAITHE

LÉARGAS GINEARÁLTA

COTHABHÁIL DÉANTA
AG CCDLRD AR

30

PÁIRC PHOIBLÍ

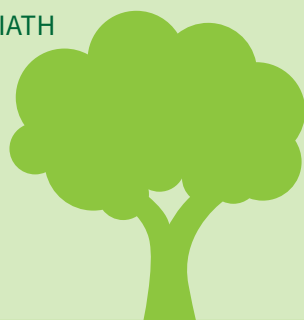
BITHSFÉAR CHUAN BHAILE ÁTHA CLIATH

300 CILIMÉADAR
CEARNACH

MEÁNBHRAT CRANN MEASTA

18.9%

IN DLRD

SPRIOCANNA

SPÁS LEANÚNACH GLAS FEADH
AIBHNEACHAAN TACHAR SÉALAITHE ITHREACH A
LAGHDÚ I mBAILE ÁTHA CLIATHSPEICIS DHÚCHASACHA,
PÁIRCEANNA AGUS BRAT CRANN A
CHOSAINT

SAMPLAÍ DE NA PRÍOMHSHAGHSANNA GNÍMH

Clár oibre bhithsféar a
chur i bhfeidhmCumhdach brat crann
a uasmhéadúBainistíocht inbhuanaithe
ar pháirceanna poiblíBonneagar glas an
chontae a fhorbairtBithéagsúlacht agus éiceachórais
a chosaint agus a fheabhsúCrainn a chosaint, a chothabháil
agus a chur ar fud an chontae

SAMPLAÍ DE PHÁIRTITHE LEASMHARA LE HOIBRIÚ LEO AGUS LE TIONCHAR A IMIRT ORTHU

RANNA RIALTAIS

SCOILEANNA AGUS
INSTITIÚIDÍ TRÍÚ
LEIBHÉALCOMHPHÁIRTÍOCHT
BHITHSFÉAR UNESCO CHUAN
BHAILE ÁTHA CLIATHGRÚPAÍ
POBAILAN POBAL I
gCOITINNE AGUS
BAILL THOFA

GRÚPAÍ COMHSHAOIL

3

Is ionann tírdhreach, oidhreacht agus bithéagsúlacht Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin agus cuid de na sócmhainní intreacha is tábhachtaí den Chontae. Tá siad mar shaintréithe an Chontae go mór mór, go deimhin féin. Cuimsítear in oidhreacht an Chontae oidhreacht thógtha, seandálaíochta, chultúrtha agus nádúrtha, agus cuireann an gréasán fairsing páirceanna poiblí agus spásanna oscailte limistéir thábhachtacha ar fáil le haghaidh caitheamh aimsire éighníomhach agus gníomhach, anuas ar phríomhspásanna chun barr feabhais a chur ar bithéagsúlacht.

- Plean Forbartha Contae 2016-2022

Tugann an tAontas Idirnáisiúnta um Chaomhnú an Dúlra sainmhíniú ar réitigh dhúlraibhunaíthe mar “*gníomhartha a dhéanann éiceachórais nádúrtha nó mhionathraithe a chosaint, a bhainistiú go hinbhuanaithe, agus a athchóiriú, a théann i ngleic le dúshláin shochaíocha go héifeachtach agus go hoiriúnaitheach, agus a sholáthraíonn tairbhí daonna folláine agus bithéagsúlachta i gcomhthráth*” [29].

Cuirtear réitigh dhúlraibhunaíthe ar fáil trí mheascán de thosca, an brat crann uirbeach, an bonneagar glas agus draenáil uirbeach inbhuanaithe ina measc. Baineann rithábacht leo seo maidir le hathrú aeráide a mhaolú agus oiriúnú dó agus tugann siad faoi go leor feidhmeanna tábhachtacha. Mar shampla, cabhraíonn siad le cosc a chur ar thuile agus creimeadh, teochtáil a rialáil, carbón a ionsú agus truailléin a scagadh ón aer.

I measc cuid de na feidhmeanna seo, tá an méid a leanas:

- Déanann fásra, go háirithe crainn trí fótaisintéis, carbón a leithlisiú agus a stóráil de réir mar a fhásann siad. Is féidir leis truailliú aer a laghdú, chomh maith, trí scagachán
- I rith teagmhais stoirme ina mbíonn gaoth láidir ag séideadh, gníomhaíonn crainn mar bhacainn nádúrtha chun luas gaoithe a laghdú agus chun fothain a sholáthar
- Déanann plandaí i limistéir bhogaigh uisce a mhaolú, a scagadh agus a ianú
- Laghdaíonn crainn agus plandaí uisce a ritheann chun srutha i dteagmhais trombháistí, a bhaineann an brú ón gcóras draenála uirbí, agus cuireann siad cosc, chomh maith, ar chreimeadh ithreach

Baineann breisluach leis an méid thuas go léir mar gheall go soláthraíonn siad deiseanna caithimh aimsire, agus cruthaíonn siad athléimneacht d'athrú aeráide i gcomhthráth. Tá CCDLRD ag oibriú lena chinntiú go ndéantar caillteanas bithéagsúlachta a íoslaghdú nó a chosc, agus go ndéantar cumhdach fásúil, go háirithe trí chrainn a chur, a uasmhéadú ar fud an Chontae. Is éard a bhaineann leis seo ná oibriú go himmheánach agus go comhoibritheach i measc cheithre Údarás Áitiúla Bhaile Átha Cliath chun láithreáin úrnua reatha a chosaint agus a fheabhsú, idir láithreáin phoiblí agus príobháideacha. Comhoibroidh

CCDLRD, sa mhullach ar Údarás Áitiúla Bhaile Átha Cliath eile, d'fhonn caighdeán a leagan amach chun bonneagar glas, córais draenála uirbí inbhuanaithe, bainistíocht crann, agus cosaint agus caomhnú na bithéagsúlachta a chuimsiú chun na tairbhí a bhaineann le réitigh dhúlraibhunaíthe a uasmhéadú.

Tá CCDLRD freagrach as 30 Páirc de mhéideanna éagsúla, agus as iliomad limistéar de Spás Oscailte Poiblí. Leanfar leo seo a chosaint agus le haire a thabhairt dóibh lena chinntiú gur féidir leis an nglúin amach anseo taitneamh a bhaint as na tairbhí a chuireann na conláistí seo ar fáil i dtaobh caitheamh aimsire, sláinte fhisiciúil agus meabhairshláinte agus folláine. Baineann rithábacht leo seo nuair a bhítear ag oiriúnú go seasmhach d'athrú aeráide agus chun tionchar amach anseo a mhaolú trí ghníomhú mar linnte carbóin agus cosaint ar thuile.

CÁS-STAIDEAR

Foinse an ghrianghraif: Comhairle Contae Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin

Páirc Chnoc na Raithní

In 2017, rinneadh CCDLRD Eastát agus Gairdín Chnoc na Raithní a éadail agus thug sé faoi phlean uailmhianach chun an t-eastát a thiontú ina pháirc phoiblí. Is í an fhís don pháirc seo ná chun spás a chruthú inar féidir le cónaitheoirí agus cuairteoirí tabhairt faoi ghníomhaíochtaí áineasa, agus foghlaim i gcaitheamh an ama chéanna, faoi oidhreacht nádúrtha agus chultúrtha an réigiúin. Nuair a chuirtear éagsúlacht timpeallacht nádúrtha an eastáit san áireamh, ina gcuimsítear coillearnach, fearann páirce, talamh thalmhaíochta agus gairdíní, cruthaíonn forbairt na páirce deis chun pleananna bithéagsúlachta agus crann CCDLRD a chur i ngníomh. I nDeireadh Fómhair 2018, fuair an Chomhairle cistiú €100,000 chun cabhrú le gairdín pobail a fhorbairt laistigh den pháirc, a rachaidh chun sochar díreach na ndaoine áitiúla go díreach sa cheantar agus a chothódh meanma láidir phobail mar gheall gurb áit a bheidh ann inar féidir le gach duine cuairt a thabhairt air agus idirghníomhú i dtimpeallacht chothaitheach agus phléisiúrtha.

Tríd an ngairdín pobail seo a fhorbairt, tá de chuspóir ag CCDLRD feasacht a mhúscailt ar an timpeallacht, agus ar an ngá atá leis an bhflóra agus fána áitiúil agus, dar ndóigh, táirgeadh bia inbhuanaithe a chosaint, ar féidir é a dhíol sa chaifé ar thailte na páirce.

BONNEAGAR GLAS

Tá sé mar bheartas na Comhairle chun gréasán cuimsitheach de Ghlasbhealaí Contae a fhorbairt a cheanglaíonn páirceanna agus spásanna oscailte poiblí agus chun idirchaidreamh a dhéanamh le húdaráis áitiúla máguaird agus le páirtithe leasmhara eile chun naisc agus conairí níos fairsinge seachtracha a bhaint amach agus a fheabhsú.

- Plean Forbartha Contae 2016-2022

Cuireann bonneagar glas réimse fairsinge seirbhís ar fáil, idir ianú uisce agus bainistíocht cháilíocht an aeir agus spás caithimh aimsire. Cabhraíonn bonneagar glas, chomh maith leis sin, chun athrú aeráide a mhaolú agus oiriúnú dó, trí CO₂ a laghdú san aer, uisce a ionsú, agus an timpeallacht uirbeach a fhuarú.

Eolaíocht atá i mbonneagar glas a chuimsiú isteach sa timpeallacht uirbeach a aithníonn cén speicis phlandaí a oirfidh don timpeallacht áitiúil agus nach mbeidh mar chúis le nó nach mbagróidh chun díobháil a dhéanamh don éiceachóras áitiúil. Is éard a bhaineann le planáil a dhéanamh don bhonneagar glas a chuimsiú sa timpeallacht uirbeach ná tuiscint a fháil ar ról an dúlra i dtaobh tacú leis an mbeatha agus áiteanna a dhéanamh níos éasca le cónaí iontu.

CÁS-STAIDÉAR

Bealach Choill na Silíní

Tá de chuspóir ag Scéim Pleanála Choill na Silíní gréasán inmharthana bonneagair ghlais agus spáis oscailte a chruthú a dhéanann saintréithe uathúla, oidhreacht agus éagsúlacht an Chreasa Forbartha Straitéisí (an CFS) a chaomhnú, a chothú agus a fheabhsú agus a chuireann ar chumas cónaitheoirí, oibríthe agus cuairteoirí taitneamh a bhaint as timpeallacht ardchaighdeán cuimsitheach ina bhfuil conláistí maithe fóillíochta agus caitheamh aimsire.

Tá baint lárnach ag gréasán beartaithe an bhonneagair ghlais ag 'Bealach Choill na Silíní', gréasán de spásanna oscailte agus bonneagar glas a bheartaítear ar fud limistéar Scéim Pleanála Choill na Silíní. Ag a chroílár, tá suíomh Eaglais na Tuláí agus an ceantar máguaird atá íogair i dtaobh na seandálaíochta de, a leagann an bonn faoi pháirc shuaitheanta uathúil agus ar leith. Déanfaidh gréasán glasbhealaí, a shíneadh thar theorainn na Scéime Pleanála i ndeireadh na dála, na príomhspásanna oscailte a cheangal.

BAINISTÍOCHT CRANN

Tá sé mar bheartas na Comhairle chun cuspóirí agus beartais na Straitéise Crann don Chontae a chur i bhfeidhm... go ndéantar an brat crann sa Chontae a bhainistiú agus a fhorbairt chun na tairbhí comhshaoil, aeráide agus oideachais a bharrfheabhsú a eascraíonn ó 'foraois uirbeach'.

- Plean Forbartha Contae 2016-2022

Baineann tairbhí iolracha leis na crainn seo chun an riosca i leith tionchar athraithe aeráide a laghdú. Laghdaíonn siad creimeadh ithreach trína gcórais fréamhacha agus déanann siad carbón atmaisféarach a leithlisiú mar chuid den chóras carbóin, a chiallaíonn gur féidir le crann amháin roinnt tonnaí de dhé-ocsaíd charbóin atmaisféarach a ionsú i gcaitheamh a shaolré. Is féidir leis an gcrann ceart san áit cheart foscadh a sholáthar ón ngaoth agus ón ngrian agus is féidir leis cabhrú leis an iarmhairt teasoileáin uirbigh a laghdú.

CÁS-STAIDÉAR

Foinse an ghrianghraif: Comhairle Contae Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin

Tóraíocht Crainn Oidhreacht

Acmhainn rithabhachtach iad na crainn ar fud an Chontae agus cabhraíonn siad le háit iontach a dhéanamh de Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin le cónaí ann, le hoibriú ann agus le cuairt a thabhairt air. Tá straitéis crann ar fud an chontae forbartha ag Foireann Páirceanna CCDLRD (CRAINN DLRD/DLLR TREES 2011-2015); príomhchuid den straitéis seo is ea an Tóraíocht Crainn Oidhreacht náisiúnta a chur chun cinn, a chuireann Comhairle Crann na hÉireann ar siúl.

Suirbhé ar chrainn oidhreacht in Éirinn atá i gceist leis an Tóraíocht Crainn Oidhreacht. Tá de chuspóir aige eolas faoi chrainn oidhreacht na hÉireann a chur i dtaifead agus a chatalógú, agus a scéalta agus íomhánna ar leith a bhailiú. Tá láithreán gréasáin ainmnithe aige a chuireann an deis ar fáil do gach duine chun teacht ar thaifid faoin Tóraíocht Crainn Oidhreacht, na grianghraif a fheiceáil agus na scéalta a bhaineann leis na crainn iontacha seo a léamh.

Meastar sa Staidéar ar an mBrat Crann a rinne Scoil Tíreolaíochta UCD nach gclúdaíonn crainn i nDún Laoghaire-Ráth an Dúin (áit a bhfuil 59.8% den talamh tógtha) ach 18.9% den achar iomlán, arb é sin an t-achar is airde i gceithre limistéar údarais áitiúil Bhaile Átha Cliath, ach bíonn seo a ísle le 3-10% i gceantair uirbeacha ^[30]. Tá ardchéim bainte amach anois ag CCDLRD i dtaobh an bhrait chrann reatha a thomhas agus thug sé faoi shuirbhé mionsonraithe ar a chrainn sráide. Tríd an daonra crann a léarscáiliú agus a dhoiciméadú, is féidir le CCDLRD figiúirí a bhaineann go sonrach le speicis a sholáthar anois maidir leis an mbealach a chabhraíonn na crainn seo le héifeachtaí an athraithe aeráide a mhaolú.

CAOMHNÚ AGUS COSAINT

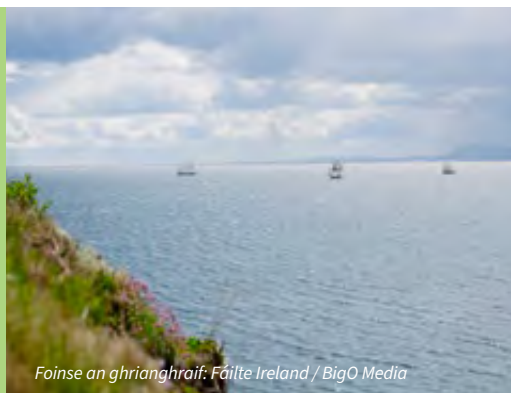
3 Glacfaidh an Chomhairle le cur chuige réamhghníomhach i leith an tírdhreacha le beartais a lorgaíonn chun saintréithe an-sainiúla tírdhreach an Chontae a chaomhnú agus a fheabhsú trí ghnéithe tábhachtacha tírdhreacha a chosaint a mbaineann tábhacht intreach leo nó a chuireann le taitneamh ghinearálta an Chontae. Acmhainní neamh-in-athnuaite iad sócmhainní tírdhreacha a lorgóidh an Chomhairle a chosaint.

- Plean Forbartha Contae 2016-2022

Glacann bogaigh, tuilemhánna, lochanna, aibhneacha agus éiceachórais taiscumair le ról tábhachtach sa rialáil a dhéantar ar thuille i gcórais intíre agus cuireann siad cosaint ar fáil ó dhrochiarmhairtí guaiseacha nádúrtha do dhaoine. Glacann siad le ról, chomh maith, i dteocht a rialáil agus tá bithéagsúlacht shaibhir d'fhlóra agus fána iontu.

D'fhorbair CCDLRD réimse pleananna agus straitéisí (an Plean Gníomhaíochta Bithéagsúlachta, CRAINN DLRD 2011-2015 agus an Plean Gníomhaíochta um Speicis Choimhthíocha Ionracha) chun a bithéagsúlacht a chosaint. Mar gheall go bhfuil ról ríthábhachtach ag éiceachórais Réigiún Bhaile Átha Cliath maidir le himirce idirnáisiúnta speicis éagsúla éin, is tábhachtach na gnáthóga seo a chosaint agus a chaomhnú. Déanfaidh fairsingiú Bithsféar Chuan Bhaile Átha Cliath a chuimseoidh an limistéir idir Ceann Bhinn Éadair agus Deilginis a chinntiú go gcosnaítear an meascán mearaí de chórais éiceolaíochta atá sa bithsféir. Is é an bithsféar an chéad cheann ar domhan ina gcuimsítear príomhchathair náisiúnta; deis atá ann seo do Bhaile Átha Cliath le bheith mar cheannaire domhanda i mbainistíocht na bithéagsúlachta sa chomhthéacs uirbeach.

CÁS-STAIDÉAR

Foinse an ghrianghraif: Fáilte Ireland / BigO Media

Bithsféar Chuan Bhaile Átha Cliath - Láithreán UNESCO

Sa bhliain 1981, d'aithin UNESCO an tábhacht a bhaineann le Cuan Bhaile Átha Cliath trí Oileán an Bhulla a ainmniú mar bithsféar mar gheall ar na gnáthóga lena mbaineann tábhacht náisiúnta agus na speicis fiadhúlra arb annamh a dtagtar orthu atá ann. Tá coincheap UNESCO i dtaobh bithsféir tagtha chun cinn agus áirítear leis ní hamháin limistéir lena mbaineann luach éiceolaíochta, ach na limistéir timpeall orthu agus na pobail a chónaíonn agus a oibríonn sna limistéir seo. Rinneadh ainmniúcháin bhreise idirnáisiúnta agus náisiúnta ó shin, a chumhdaíonn go leor de Chuan Bhaile Átha Cliath, lena chinntiú go ndéantar cáilíocht an uisce agus an bithéagsúlacht ann a chosaint.

Rinneadh an bithsféar a fairsingiú in 2015, agus cuimsítear anois ann Cuan Bhaile Átha Cliath go léir agus tá breis agus 300 ciliméadar cearnach ann. Cónaíonn breis agus 300,000 duine laistigh den bithsféar a fairsingíodh le déanaí.

Tá i mBithsféar Chuan Bhaile Átha Cliath trí chrios éagsúla, a bhainistítear ar bhealaí éagsúla:

- Tá 50 ciliméadar cearnach i gcríochríos bithsféar Bhaile Átha Cliath lena mbaineann ardluach nádúrtha. I measc na bpríomhlimistéar tá Inbhir na Tulchann agus Bhaile Dhúill, Riasc Bhaile an Bhóthair, Ceann Bhinn Éadair, Oileán an Bhulla, Inbhir Oileán Dheilginse agus Inis Mac Neasáin.
- Tá 82 ciliméadar cearnach sa chrios maolánach de spásanna poiblí agus príobháideacha glasa, ar nós críosanna glasa agus cúrsaí gailf, a thimpeallaíonn agus a dhéanann imeall leis na críochríosanna.
- Tá 173 ciliméadar cearnach san idirchrios agus cruthaíonn sé cuid den chuid amuigh den bithsféar. Tá ceantair chónaithe, calafoirt, poirt agus limistéir thionsclaíocha agus thráchtála ann.

RÉITIGH DHÚLRABHUNAITHE

LÍON	GNÍOMH	AMFHRÁMA	PRÍOMHEAGRAÍOCHT(AÍ)	TÁSCAIRÍ	SPRIOC(ANNA) AR IMRÍODH TIONCHAR ORTHU
------	--------	----------	----------------------	----------	--

GNÍOMHARTHA ATÁ BUISÉADAITHE FAOI LÁTHAIR

OIBRÍOCHTAÍ

N1	Bunaíodh grúpa oibre réigiúnach maidir le réitigh dhúlrbhunaithe	2019	Páirceanna agus Bithéagsúlacht	Bunaíodh grúpa oibre	
N2	Comhaontú a dhéanamh ar chomhphleananna gníomhaíochta chun gnáthóga agus speicis atá dúchasach sa Chontae a chosaint	2020	Páirceanna agus Bithéagsúlacht	Comhaontú déanta ar phleananna gníomhaíochta agus cuireadh i bhfeidhm iad	
N3	Grúpa oibriú idir-rannach a bhunú ina bhfuil innealtóirí agus pleanálaithe	2019 ar aghaidh	Páirceanna agus Bithéagsúlacht	Bunaíodh grúpa oibre	
N4	Ceardlann ar an NBS, bonneagar glas agus Córais Draenála Uirbí Inbhuanaithe (SuDS)	2019	Páirceanna agus Bithéagsúlacht	Tugadh faoi cheardlann, cuireadh tuarascáil le chéile ar na torthaí	
N5	Treoirlínte bainistíochta tuilemhá réigiúnacha a chur le chéile - Abhainn Sheantraibh a úsáid mar thaispeántas	2019	Páirceanna agus Bithéagsúlacht	Cuireadh treoirlínte le chéile	
N6	Tabhairt faoi staidéar indéantachta chun teimpléad iniúchóireachta éiceachóras a fhorbairt	2021	Páirceanna agus Bithéagsúlacht	Cuireadh an teimpléad le chéile	
N7	Measúnú a dhéanamh ar thionchar an athraithe aeráide ar an mbithéagsúlacht agus ar sheirbhísí éiceachórais	2019	Páirceanna agus Bithéagsúlacht, Draenáil	Tuarascáil agus moltaí	

BONNEAGAR GLAS

N8	Gníomhartha tacaíochta pailneoirí a fhorbairt agus a chur i bhfeidhm	2020	Páirceanna	Cuireadh an straitéis le chéile	
N9	Léarscáil den réigiún iomlán de ghréasáin ghlasa a chruthú chun tacú le siúl agus rotháil	2020	Páirceanna agus Trácht	Cuireadh an léarscáil le chéile	
N10	Straitéis Spáis Oscailte agus Páirceanna Poiblí a chur i bhfeidhm	Leanúnach	Páirceanna	Táirgeadh an straitéis	
N11	Spás nádúrtha súgartha a chuimsiú isteach i bpáirceanna reatha	Leanúnach	Páirceanna	# na spásanna arna gcuimsiú	

BAINISTÍOCHT CRANN

N12	Straitéis CRAINN DLRD 2011-2015 a chur i bhfeidhm trí léarscáil de chrainn sa Chontae a chur le chéile	Leanúnach	Páirceanna	Léarscáil ar líne de chrainn agus plandaí	
N13	Treoir maidir le crainn agus plandaí Bhaile Átha Cliath a fhorbairt	Leanúnach	Páirceanna	An treoir maidir le crainn agus plandaí a chríochnú	
N14	Straitéis CRAINN DLRD 2011-2015 a nuashonrú	2019	Páirceanna	# agus éagsúlacht na gcrann a rinneadh a chur nó a bhaint sa bhliain	
N15	An Tóraíocht Crainn Oidhreachta a chur chun cinn	Leanúnach	Páirceanna	# na gcuariteanna ar an láthair	

LÍON	GNÍOMH	AMFHRÁMA	PRÍOMHEAGRAÍOCHT(AÍ)	TÁSCAIRÍ	SPRIOC(ANNA) AR IMRÍODH TIONCHAR ORTHU
CAOMHNÚ AGUS COSAINT					
N16	An Plean Gníomhaíochta Bithéagsúlachta, an Plean Gníomhaíochta um Speicis Choimhthíocha Ionracha agus Straitéis CRAINN DLRD 2011-2015 a chur i gcrích	2019	Páirceanna	Críochnaíodh na pleananna	
N17	Athbhreithniú a dhéanamh ar Phlean Bithsféir Chuan Bhaile Átha Cliath agus limistéir a shainaithint atá leochaileach d'athrú aeráide	Leanúnach	Páirceanna, Pleanáil	Léarscáil de cheantair leochaileacha agus gnáthóga speiceas, # na heicteár a rinneadh a chosaint	
N18	Gníomhaíocht i dtaobh na bithéagsúlachta a chomhordú i measc cheithre Údarás Áitiúla Bhaile Átha Cliath	Leanúnach	Páirceanna	Bunaíodh grúpa oibre	
N19	Tuilemhánna, bogaigh, agus ceantair chósta a chosaint agus a chaomhnú faoi réir tuile	Leanúnach	Páirceanna	Léarscáil na gceantar atá le cosaint	
N20	Luach nádúrtha, stairiúil agus taitneamhachta sruthchúrsaí a chur chun cinn agus cosaint ar thuille á huasmhéadú i gcomhthráth	Leanúnach	Páirceanna	Léarscáil na gceantar atá le cosaint	
N21	Feachtas feasachta a sheoladh chun feasacht a mhúscailt ar speicis dhúchasacha	2019	Páirceanna	Seoladh an feachtas, # na saoránach a ghlacann páirt i ngníomhaíochtaí an fheachtais	
N22	Eastáit a Chothaíonn Beacha - flóra a chur a chothaíonn pailneoirí a chur chun cinn	2020	Páirceanna, an Comhshaol agus Athrú Aeráide	Méadú ar an daonra beach	
N23	An staidéar ar fhálta sceach a nuashonrú	2020	Páirceanna	Rinneadh staidéar ar fhálta sceach a nuashonrú	
N24	Gairdín pobail a fhorbairt ag Páirc Chnoc na Raithní	2018 ar aghaidh	Páirceanna	# na saoránach a úsáideann an gairdín pobail, # an bhia a tháirgtear ar an láthair	
N25	Díonta glasa a sholáthar ar fhoirgnimh chathartha	Leanúnach	Ailtirí	# na bhfoirgneamh de chuid na Comhairle ar a bhfuil díonta glasa	

GNÍOMHARTHA ATÁ AR FEITHEAMH BUISÉID

N26	Láithreáin taispeána a fhorbairt lena thaispeáint conas caomhnú an dúlra a chomhcheangal le húsáidí reatha talún	2022	Páirceanna	Láithreáin taispeána arna gcur i bhfeidhm	
N27	Treoir maidir le Maireachtáil Inbhuanaithe i gContae Bhaile Átha Cliath a chur le chéile	2022	Páirceanna, an Comhshaol agus Athrú Aeráide	Cuireadh an treoir le chéile	
N28	Suíomhanna bhreise a shainaithint atá oiriúnach do ghairdíní pobail do tháirgeadh bia áitiúil	Leanúnach	Páirceanna	# na suíomhanna ar fud an Chontae	
N29	Ceardlanna garraíodóireachta inbhuanaithe	Leanúnach	Páirceanna, an Comhshaol agus Athrú Aeráide	# na gceardlann a chuirtear ar siúl, # an lucht freastail	
N30	Tacú le pobail áitiúla trí Oideachas Bithéagsúlachta ar feadh an tSaoil	Leanúnach	Páirceanna, Cumarsáid	# na rannpháirtithe, tuarascálacha bliantúla	

LÍON	GNÍOMH	AMFHRÁMA	PRÍOMHEAGRAÍOCHT(AÍ)	TÁSCAIRÍ	SPRIOC(ANNA) AR IMRÍODH TIONCHAR ORTHU
N31	Measúnú a dhéanamh ar an tairbhe a bhaineann le fad maoláin 10 méadar ó shruthchúrsaí a mhéadú aníos go dtí fad 20 méadar, 50 méadar agus 100 méadar chun an bithéagsúlacht a chosaint agus chun maolú tuilte níos fearr a sholáthar.	Tá cinneadh le déanamh air	Páirceanna	Tugadh measúnú cuimsitheach chun críche	
N32	Scéim deontais a bhunú d'úinéirí talún gnáthóige bruachánaí chun crainn a chur agus gnáthóga bruachánacha a bharrfheabhsú chun athléimneacht in aghaidh athrú aeráide a mhéadú	2020	Bithéagsúlacht, Páirceanna, an Comhshaol agus Athrú Aeráide, Uisce agus Draenáil	# na heicteár a cuireadh agus a feabhsaíodh	
N33	Crainn a chur i limistéir a sainaitníodh d'athléimneacht d'athrú aeráide	2022	Bithéagsúlacht, Páirceanna, Uisce agus Draenáil	# na heicteár a cuireadh	
N34	Triail phíolótach a bhaint as Tionscadail do Ghairdíní Báistí agus Sráideanna Gorma-Glasa – tithe nua atá á dtógáil agus iarfheistiú	2020-2022	Seirbhísí Páirceanna agus Tírdhreacha, Draenáil, Cothabháil Bóithre	Triailacha píolótacha rathúla (fásra a bhunú, rannpháirtíocht chathartha, cáilíocht an uisce, maolú uisce stoirme)	
N35	Conairí fiadhúlra DLRD a léarscáiliú ar fud an Chontae agus measúnú a dhéanamh ar a seirbhísí éiceachórais, athléimneacht d'athrú aeráide ina measc agus conas is féidir é seo a chosaint agus a fheabhsú.	2020	Bithéagsúlacht, Páirceanna, an Comhshaol agus Athrú Aeráide	Cuireadh an léarscáil le chéile	
N36	Athléimneacht d'athrú aeráide a fheabhsú ar fud DLRD tríd an mbainistíocht tírdhreacha a athrú a dhéanamh ar bhonneagar glas, spásanna glasa, ciumhaiseanna cois bóthair agus cois sruthanna ina measc chun limistéir fiadhúlra, dhúlra agus phailneoirí a chruthú laistigh de DLRD. Ár bhfeachtas 'Slow to Mow' a shíneadh chun go gcuirtear ar bun é i ngach cuid den Chontae.	2020	Bithéagsúlacht, Páirceanna, an Comhshaol agus Athrú Aeráide	Cuireadh plean bainistíochta le chéile Síneadh Slow to Mow	
N37	Feasacht a mhéadú ar na tairbhí a bhaineann leis an mbithéagsúlacht agus le seirbhísí éiceachórais maidir le hathléimneacht d'athrú aeráide	Leanúnach	Bithéagsúlacht, Páirceanna, an Comhshaol agus Athrú Aeráide	# na saoránach a aimsíodh	

SAMPLAÍ DEN REACHTAÍOCHT / BEARTAIS / TREOIR ÁBHARTHA

- Plean Pailneora Uile-Éireann 2015-2020
- Straitéis Bonneagair Ghlais DLRD (Plean Forbartha Contae CCDLRD 2016-2022 Beartas OSR3)
- CRAINN DLRD 2011-2015
- Straitéis Taighde agus Caomhnaithe Bithéagsúlacht Bhihsféar Chuan Bhaile Átha Cliath 2016-2020
- Staidéar ar Bhrat Crann Bhaile Átha Cliath (2017)
- Plean Bithéagsúlachta Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin
- Plean Forbartha Contae CCDLRD 2016-2022 (Beartais LHB2, LHB4, LHB7, LHB11; LHB12; LHB13, LHB16, LHB18; LHB19; LHB19; LHB20; LHB21; LHB22; LHB23; LHB24; LHB25; LHB26; LHB28; OSR1; OSR2; OSR3; OSR6; OSR8; UD7)
- Straitéis Bithéagsúlachta an AE
- An Treoir maidir le hÉin ón AE 2009/147/CE
- An Treoir maidir le Measúnú ar an Tionchar ar an gComhshaol ón AE 2014/52/AE
- An Treoir maidir le Gnáthóga ón AE 92/43/CEE
- Rialachán an AE (Speicis Choimhthíocha Ionracha) (Gliomach Fionnuisce), 2018
- Rialachán na gComhphobal Eorpach (Éin agus Gnáthóga Nádúrtha), 2011 I.R. Uimh. 477 de 2011
- Rialachán an AE (Pleanáil agus Forbairt) (Measúnú ar an Tionchar ar an gComhshaol), 2018 I.R. Uimh. 296 de 2018
- Rialachán an AE um Speicis Choimhthíocha Ionracha - Rialachán an AE 1143/2014
- Straitéis an AE um Bonneagar Glas 2013
- An Scéim Ghlas do Thimpeallacht na Talmhaíochta ar Bheagán Carbóin (GLAS)
- An Plean Gníomhaíochta Bithéagsúlachta Náisiúnta 2017-2021
- Straitéis Tírdhreacha Náisiúnta d'Éirinn 2015-2025
- An Chreat-Treoir Uisce 2000/60/CE
- Na hAchtanna um Fhiadhúlra (agus Leasú), 1976-2012

BAINISTÍOCHT ACMHAINNÍ

LÉARGAS GINEARÁLTA

RÁTA ATHCHÚRSÁLA

64%

IN ÁRAS AN CHONTAE

B'IONANN DRAMHAÍL AGUS
FUÍOLLUISCE AGUS **2.2%**
D'ASTAÍOCHTAÍ IOMLÁNA
DLRD IN 2016

TARGETS

DIÚSCAIRT DRAMHAÍOLA IARMHARAÍ
NEAMHPHRÓISEÁILTE A THUGTAR
GO LÍONADH TALÚN A LAGHDÚ
ANUAS GO DTÍ 0%

RÁTA ATHCHÚRSÁLA 50% DE
DHARAMHAÍL BHAINISTITHE CHATHRACH
A BHAINT AMACH FAOI 2020

LAGHDÚ 10% AR DHARAMHAÍL A
GHINEANN ÚDARÁIS ÁITIÚLATALÚN A
LAGHDÚ ANUAS GO DTÍ 0%

SAMPLAÍ DE NA PRÍOMHSHAGHSANNA GNÍMH

Feachtais feasachta a chur ar
siúl d'fhoireann na comhairle

Feachtais frithdhumpála agus in aghaidh an
bhruscair a chur ar siúl don phobal i gcoitinne

Critéir mheasúnaithe a bhaineann
leis an aeráid a thabhairt isteach i
ngach tairiscint de chuid dlrd

400 araid chliste i
limistéar dlrd

Feachtas 'stop a chur le
cúr amú bia' a chruthú

Triail a bhaint as réitigh chliste
do dhumpáil neamhdhleathach

SAMPLAÍ DE PHÁIRTITHE LEASMHARA LE HOIBRIÚ LEO AGUS LE TIONCHAR A IMIRT ORTHU

AN POBAL I
gCOITINNE

UISCE ÉIREANN

RÉIGIÚN DRAMHAÍOLA
OIRTHEAR LÁR NA TÍRE

RANNA RIALTAIS

GNÓLACHTAÍ
PRÍOBHÁIDEACHA

GRÚPAÍ POBAIL, BAILTE
SLACHTMHARA, IBAL

I gcomhar le Réigiún Dramhaíola an Oirthir-Lár na Tíre, déanann Údarás Áitiúla Bhaile Átha Cliath na beartais agus gníomhartha a leagtar amach sa Phlean Bainistíochta Dramhaíola an Réigiúin a fhorbairt agus a chur i bhfeidhm. Is é an plean seo an creat chun dramhaíl a chosc agus a bhainistiú ar bhealach sábháilte agus inbhuanaithe.

Is é fíis straitéiseach an phlean dramhaíola réigiúnaigh chun athmhachnamh a dhéanamh ar an gcur chuige i leith dramhaíl a bhainistiú trí chaitheamh le sruthanna dramhaíola mar acmhainní luachmhara ábhartha. Trí úsáid níos fearr a bhaint as ár n-acmhainní agus sceitheadh ábhar a laghdú, cabhróidh sé leis an réigiún aistriú ó gheilleagar líneach go gheilleagar ciorclach agus tairbhí comhshaoil agus geilleagacha araon a sholáthar.

Leagtar amach sa phlean dramhaíola trí sprioc fhoriomlána feidhmíochta a bhuntacaíonn lena bheartais. Is iad seo:

- Laghdú 10% ar dhramhaíl a ghineann údarás áitiúla
- Laghdú 1% sa bhliain ar mhéid na dramhaíola tí a ghintear in aghaidh an duine i gcaitheamh thréimhse an Phlean
- Ráta athchúrsála 50% a bhaint amach ar dhramhaíl bhainistithe chathrach faoin mbliain 2020
- Diúscairt dhíreach dramhaíl neamhphróiseáilte iarmharach chathrach a thugtar go líonadh talún ó 2016 ar aghaidh a laghdú anuas go dtí 0%, i bhfabhar próisis réamhchóireála ar a bhfuil luach níos airde agus cleachtais dhúchasacha aisghabhála.

CÁS-STADÉAR

Dúshlán Dumpála Neamhdhleathai an NTGB

Sheol Baile Átha Cliath Cliste (Smart Dublin) Dúshlán Dumpála Neamhdhleathai an Taighde Nuálaíochta Gnólaichta Beaga (an NTGB), i gcomhar le Fiontraíocht Éireann, in Aibreán 2017 chun réitigh ísealchostais nuálacha a aimsiú chun an fhadhb leanúnach seo a chomhrac i gceantair uirbeacha agus thuaithe. Fuair sé chuideachta €12,500 i gCéim 1, agus bronnadh cistiú breise €130,000 ar cheithre cinn de na cuideachtaí seo chun triail a bhaint as a réitigh, lena n-áirítear:

- Sonraí reatha a chomhtháthú chun léargas níos fearr a sholáthar agus lena chur ar chumas Comhairlí chun cinntí atá de réir sonraí a dhéanamh
- Trí úsáid a bhaint as teicneolaíocht dróin agus as líonra de chlár phíolótacha cheadúnaithe chun bruscar a shainaithint agus a gheoichlíbeáil i gceantair thuaithe Bhaile Átha Cliath
- Trí úsáid a bhaint as córais ísealchostais ísealchumhachta cheamara agus mhonatóireachta chun dumpáil neamhdhleathach a ghabháil, a thuairisciú agus a dhíspreagadh i gceantair uirbeacha agus thuaithe araon.

BAINISTÍOCHT DRAMHAÍOLA

3 Sprioc an Phlean - diúscairt dhíreach dramhaíl neamhphróiseáilte iarmharach Chathrach a thugtar go líonadh talún (ó 2016 ar aghaidh) a laghdú anuas go dtí 0% i bhfabhar próisis réamhchóireála ar a bhfuil luach níos airde agus cleachtais dhúchasacha aisghabhála.

- Plean Bainistíochta Dramhaíola Réigiún an Oirthir-Lár na Tíre (2015-2021)

Tabharfaidh CCDLRD clár cuimsitheach um chosc agus athchúrsáil dramhaíola isteach laistigh den Chomhairle, i gcomhar le hOifig Dramhaíola Réigiún an Oirthir agus Lár Tíre agus beidh sí meáite ar an dramhaíl a tháirgtear i bhfoirgnimh agus oibríochtaí CCDLRD a laghdú. Tá páirt lárnach ag soláthar táirgí a athrú a úsáideann an Chomhairle chun cosc a chur ar dhramhaíl a tháirgeadh. Tugann CCDLRD tús áite d'athbhreithniú a dhéanamh ar nósanna imeachta soláthair agus deiseanna a shainaithint chun táirgí atá neamhdhíobhálach don chomhshaoil a fhoinsíú is féidir a úsáid ina cuid oibríochtaí. Mar shampla, tá CCDLRD tiomanta don úsáid a bhaintear as cupáin indiúscartha a laghdú. Tá sé ag tacú leis an bhFeachtas 'Conscious Cup' ina cheaintín foirne agus tá an fhoireann á spreagadh chun cupáin ath-inúsáidte a úsáid. Iarrann an Chomhairle, chomh maith, ar sholáthraithe seirbhísí lónadóireachta i bhfoirgnimh phoiblí agus ag imeachtaí na Comhairle a sheachaint chun earraí aonúsáide a úsáid agus dramhaíl a íoslaghdú. Déanfaidh an fhógairt a rinne an Rialtas le déanaí nach gceannóidh gach comhlacht poiblí cupáin dí, sceanra agus soip óil phlaisteacha aonúsáide i ndiaidh an 31 Márta 2019 an feachtas seo a neartú níos mó agus beidh orthu tuairisciú lena nAire faoi seach faoi dheireadh na Samhna 2019 ar na bearta a bhfuil siad ag tabhairt fúthu chun giniúint dramhaíola a íoslaghdú agus chun athchúrsáil a uasmhéadú.

BRUSCAR AGUS ATHCHÚRSÁIL SA RÍOCHT PHOIBLÍ

Sprioc an Phlean Bainistíochta Dramhaíola – Ráta Athchúrsála 50% a bhaint amach i dtaobh Dramhaíl Chathrach faoin mbliain 2020.

- Plean Bainistíochta Dramhaíola Réigiúnach an Oirthir agus Lár Tíre (2015-2021)

Mar chuid de dhramhaíl a laghdú, tá daoine a spreagadh chun athchúrsáil. Tá CCDLRD ag oibriú go gníomhach, chomh maith, le hOifig Dramhaíola Réigiún an Oirthir agus Lár Tíre (DROLT) chun daoine a chur ar an eolas faoin méid is féidir agus nach féidir leo a athchúrsáil.

CÁS-STAIDÉAR

Foinse an ghrianghraif: Comhairle Contae Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin

Araidí Cliste

D'fhiosraigh Comhairle Contae Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin éifeachtúlacht a seirbhíse bailithe dramhaíola poiblí a fheabhsú agus costais oibríochtúla agus astaíochtaí a laghdú. I Nollaig 2014, cheannaigh an Chomhairle 400 araid cliste bhoilge móire le triail a bhaint astu i gceantar DLRD.

Tá dlúthóir gréine ionsuite in araidí cliste, a chuirtear i ngníomh nuair a bhaineann bruscar leibhéal áirithe amach. De réir mar a dhéantar an bruscar a dhlúthú, is féidir a mhéid le hocht n-uaire níos mó bruscair a stóráil ná mar is féidir a stóráil i ngnátharaid. Tá an araid cumasaithe i dtaobh wifi, mar sin, is féidir leis cumarsáid a dhéanamh leis an rannán ábhartha bainistíochta dramhaíola nuair a bhíonn araid 85% lán le dramhaíl. A bhuíochas leis an gcóras seo, is féidir leis an gComhairle monatóireacht a dhéanamh ar leibhéil fíor-ama dramhaíola, agus pleanáil agus eagrú níos fearr a dhéanamh ar bhailiúchán dramhaíola bunaithe ar leibhéil iarbhair dramhaíola.

Chruthaigh an córas dramhaíola seo roinnt tairbhí, ar nós astaíochtaí níos ísle mar gheall ar an laghdú ar an líon bailiúcháin araidí is gá d'fheithicilí na Comhairle a dhéanamh, agus laghdaigh an éifeachtúlacht fheabhsaithe seo laistigh den fhliú fídiú fuinnimh 85,000 kWh sa bhliain.

CÁS-STAIDÉAR

Clár Ambasadóir Athchúrsála

Thacaigh CCDLRD leis an gClár Ambasadóir Athchúrsála, ar thionscnamh Voice of Irish Concern for the Environment (VOICE) é a chistigh an Roinn Cumarsáide, Gníomhaithe ar son na hAeráide agus Comhshaoil (an RCGAC) agus REPAK. Rinne an clár comhpháirtíocht, chomh maith, leis na hOifigí Bainistíochta Dramhaíola Réigiúnacha agus é mar chuspóir chun feabhas a chur ar rátaí athchúrsála na hÉireann agus leibhéil éillithe a laghdú in araidí athchúrsála tí.

Tá mearbhall tagtha ar go leor daoine maidir leis an méid is féidir agus nach féidir a athchúrsáil sna haraidí athchúrsála. Léirigh Clár Ambasadóir Athchúrsála Mywaste.ie agus VOICE Ireland an méid is féidir a athchúrsáil san araid tí, bunaithe ar an liosta nua athchúrsála lena gcomhaontaítear go náisiúnta.

Buaicphointí:

- 650 ceardlann ar fud na tíre faoi stiúir Ambasadóirí Athchúrsála oilte, a chuir oideachas agus tacaíocht agus spreagadh ar fáil don phobal chun athchúrsáil a dhéanamh níos éifeachtaí
- 30 ambasadóir ar fud na tíre

CÁS-STAIDÉAR

Ionaid Athchúrsála

Tá trí ionad athchúrsála ar fud an Chontae, is iad siúd Páirc Athchúrsála Bhaile Uí Ógáin, Ionad Athchúrsála Sheangánaí i Seanchill agus Ionad Athchúrsála Pháirc Éidin i nGlas Tuathail.

Is é Páirc Athchúrsála Bhaile Uí Ógáin an príomhionad athchúrsála sa Chontae agus tá sé lonnaithe i ngar do stad Luas Choill Bhaile Uí Ógáin. Tá dámhachtainí náisiúnta buaite aige i ngeall ar a dhearadh, éagsúlacht na n-ábhar a nglactar leo agus a inrochtana atá sé d'úsáideoirí na saoráide sa mhéid go mbíonn sé ar oscailt 360 lá sa bhliain. Glacann na hionaid athchúrsála le dramhaíl tí, dramhaíl leictreach ina measc atá le hathchúrsáil saor in aisce. Glacann Páirc Athchúrsála Bhaile Uí Ógáin, chomh maith, le dramhaíl ghairdín agus le réimse de dhramhaíl ghuaiseach tí agus earraí téagartha a ngearrtar muirear orthu bunaithe ar an bhfeithicil. Chun cabhrú le daoine, cuirtear athúsáid a bhaint as earraí chun cinn sna hionaid athchúrsála, chomh maith, agus cuirtear leideanna ar fáil iontu faoi conas athchúrsáil a dhéanamh.

BAINISTÍOCHT ACMHAINNÍ

LÍON	GNÍOMH	AMFHRÁMA	PRÍOMHEAGRAÍOCHT(AÍ)	TÁSCAIRÍ	SPRIOC(ANNA) AR IMRÍODH TIONCHAR ORTHU:
------	--------	----------	----------------------	----------	---

GNÍOMHARTHA ATÁ BUISÉADAITHE FAOI LÁTHAIR

BAINISTÍOCHT DRAMHAÍOLA

R1	Monatóireacht agus forfheidhmiú a dhéanamh ar rialáil dramhaíola	Leanúnach	WERLA agus Forfheidhmiú	Measúnú ar Fheidhmíocht Chomhshaoil ag an GCC	
R2	Measúnú a dhéanamh ar dhramhaíl i bhfoirgnimh faoi úinéireacht agus atá á n-oibriú ag an gComhairle agus gníomhartha a phleanáil atá le déanamh	Leanúnach	Bainistíocht Saoráidí	Tuascáil ina dtugtar cuntas ar an gcás reatha agus an plean gníomhaíochta a bhfuiltear le tabhairt faoi	
R3	Feachtas feasachta ar athchúrsáil foirne a chur ar siúl	Leanúnach	An Comhshaoil agus Athrú Aeráide	# na bhfeachtas a cuireadh ar bun	
R4	Comharsanachtaí/limistéir sa réigiún a shainaithint ina dteastaíonn ionaid fág anseo	Leanúnach	An Comhshaoil agus Athrú Aeráide	# na limistéir a sainaithníodh, # na n-ionad fág anseo a bunaíodh	
R5	Iarratas a dhéanamh ar dheontais Líonra um Chosc Údarais Áitiúil	Leanúnach	An Comhshaoil agus Athrú Aeráide	# na ndeontas do thionscadail a bhaineann le dramhaíl	
R6	Feachtais 'Stop a Chur le Cur Amú Bia' a fhorbairt	Leanúnach	An Comhshaoil agus Athrú Aeráide	# na ndaoine a gníomhaíodh	
R7	Leanúint le feachtais feasachta comhshaoil a chur ar siúl chun tacú leis an bpobal ina gcuid iarrachtaí chun a n-úsáid acmhainní a bhainistiú	Leanúnach	An Comhshaoil agus Athrú Aeráide	# na bhfeachtas a cuireadh ar bun	
R8	Mí na hAthúsáide a chur chun cinn gach bliain	Leanúnach	An Comhshaoil agus Athrú Aeráide	# na n-imeachtaí a chuireann an Chomhairle ar siúl	
R9	Tionscnaimh an Gheilleagair Chiorclaigh a chur chun cinn agus tacú leo	Leanúnach	An Comhshaoil agus Athrú Aeráide	# na dtionscnamh ar tacaíodh leo	
R10	Clár ÉcoMerit a úsáid chun comhairle a chur ar ghnólaicthe ar conas éirí éifeachtúil i dtaobh acmhainní	Leanúnach	An Comhshaoil agus Athrú Aeráide	# na ngnólaicthe a ghlacann páirt	
R11	Éiceachomhdháil Mheánscoileanna	Leanúnach	An Comhshaoil agus Athrú Aeráide	Rannpháirtíocht leanúnach scoileanna i gceardlanna comhdhála	
R12	Rannpháirtíocht i gClár na Scoileanna Glasa a choimeád agus a mhéadú	Leanúnach	An Comhshaoil agus Athrú Aeráide	# na scoileanna a ghlacann páirt	
R13	Oibriú i gcomhar le grúpaí cónaitheoirí/pobail i gclár a bhaineann leis an aeráid	Leanúnach	An Comhshaoil agus Athrú Aeráide	# na ngrúpaí pobail	

BRUSCAR AGUS ATHCHÚRSÁIL SA RÍOCHT PHOIBLÍ

R14	Feachtais frithdhumpála agus in aghaidh an bhruscair a chur ar siúl agus dúshláin an NTGB á n-úsáid	Leanúnach	An Comhshaoil agus Athrú Aeráide	# na bhfeachtas, # na ndaoine a aimsíodh	
R15	Tionscnaimh frithdhumpála/ feachtais in aghaidh an bhruscair, athchúrsáil saor in aisce DTLL agus cadhnaí a chur chun cinn ina measc	Leanúnach	An Comhshaoil agus Athrú Aeráide	# na bhfeachtas, # na ndaoine a aimsíodh	

LÍON	GNÍOMH	AMFHRÁMA	PRÍOMHEAGRAÍOCHT(AÍ)	TÁSCAIRÍ	SPRIOC(ANNA) AR IMRÍODH TIONCHAR ORTHU:
R16	Laethanta glanta bruscair mhuirí	Leanúnach	An Comhshaol agus Athrú Aeráide	# na laethanta a cuireadh ar bun, # na rannpháirtithe	
R17	Clár múirínithe duilleog a thabhairt isteach	Leanúnach	An Comhshaol agus Athrú Aeráide	# na gcumann cónaitheoirí a ghlacann páirt	
R18	Tacú le tionscnaimh áitiúla na mBailte Slachtmhara agus iad a chur chun cinn	Leanúnach	An Comhshaol agus Athrú Aeráide	# na dtionscnamh a dtacaíonn an Chomhairle leo gach bliain	
R19	Monatóireacht a dhéanamh ar Araidí Boilge Móire sa Chontae	Leanúnach	Glanadh	Ídiú laghdaithe fuinnimh an fhliú, # na n-araidí sa Chontae	
R20	Comhoibriú le Refill.ie chun buidéal uisce óil aonúsáide a laghdú http://scanmail.trustwave.com/?c=6600&d=vb-633G3ens37gMPde6-zhrLTUgKm3LL-Sld5Hrg6RwQ&s=347&u=http%3a%2f%2fRefill%2eie	2019	An Comhshaol agus Athrú Aeráide	Rinneadh measúnú ar indéantacht	
R21	Scrúdú a dhéanamh ar a indéanta atá sé clár cuisneoir pobail a chur ar bun	2019	An Comhshaol agus Athrú Aeráide	Rinneadh measúnú ar indéantacht	

SOLÁTHAR

R22	Critéir mheasúnaithe a bhaineann leis an aeráid a thabhairt isteach i ngach tairiscint de chuid CCDLRD Úsáid a bhaint as an Treoir maidir le Soláthar Glas don Earnáil Phoiblí de chuid an GCC chun tacú le nósanna imeachta soláthair inbhuanaithe	2019	Seirbhísí Corparáideacha	Forbraíodh agus cuireadh na critéir i bhfeidhm	
------------	---	------	--------------------------	--	---

GNÍOMHARTHA ATÁ AR FEITHEAMH BUISÉID

R23	An clár cúnaimh tithíochta a fhairsingiú chunfeasacht ar dhramhaíl agus ar uisce i measc tionóntaí a chur san áireamh	2020	Tithíocht, an Comhshaol agus Athrú Aeráide	Clár arna fhorbairt	
R24	Treoirlínte bainistíochta dramhaíola arna bhforbairt d'fhorbróirí scéimeanna nua tithíochta	2020	Tithíocht, an Comhshaol agus Athrú Aeráide	Forbraíodh na treoirlínte agus cuireadh ainm leo	

SAMPLAÍ DEN REACHTAÍOCHT / BEARTAIS / TREOIR ÁBHARTHA

- An tAcht um Ghníomhú Aeráide agus Forbairt Ísealcharbóin, 2015
- Treoir 2008/98/CE maidir le Dramhaíl (an Chreat-Treoir Dramhaíola)
- Plean Forbartha Contae CCDLRD 2016-2022 (Beartais EI16; SIO5; SI19; SN3; SN29; QHO2)
- Plean Bainistíochta Bruscair Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin 2018-2020
- Plean Áitiúil Eacnamaíochta agus Pobail Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin 2016-2021 (Beartais 14.7; 16.6)
- Plean Bainistíochta Dramhaíola Réigiún an Oirthir agus Lár Tíre 2015-2021
- Plean Straitéiseach Seirbhísí Uisce (2015)

GARSPRIOC 4: CUR I bhFEIDHM

Is soiléir go bhfuil Comhairle Contae Dún Laoghaire-Ráth an Dúin (CCDLRD) freagrach as úinéireacht agus cur i bhfeidhm an Phlean Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide (PGAA) seo. Teastaíonn cur chuige Comhairle iomláine ón bplean seo, mar gheall go bhfuil na gníomhartha ar son na haeráide i gceist i roinnt mhaith ranna agus rannóg laistigh den Chomhairle. Níl aon réiteach aonair ann; ina ionad sin, bainfear rath amach chun dul i ngleic le hathrú aeráide trí ghníomhartha iolracha aonair.

Bhunaigh CCDLRD Foireann Aeráide, a bhfuil de chuspóir aici na gníomhartha aonair seo a bhailiú agus a chomhordú chun dul i ngleic leis na dúshláin idirnasctha a bhaineann le maolú aeráide, oiriúnú don aeráid agus fuinneamh inbhuanaithe saor ó charbón. Is éard atá san Fhoireann Aeráide ná ionadaithe i measc na ranna lena mbaineann rithábacht chun athrú aeráide a chomhrac.

Is éard a bheidh i gceist le sainordú Chomhairle Contae Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin ná an méid seo a leanas a dhéanamh:

- Straitéisí corparáideacha, pleananna forbartha, agus pleananna forbartha geilleagraí áitiúla reatha agus amach anseo a dhéanamh aeráid-díonach
- Athrú aeráide a chuimsiú isteach ina beartais soláthair
- Struchtúr monatóireachta agus tuairiscithe a eagrú, sceideal ráithiúil cruinnithe chun meastóireacht a dhéanamh ar dhul chun cinn ina measc
- Gníomhartha nua a bhailiú agus spriocanna a fhorbairt
- Obair ar ghníomhartha a chomhordú
- Measúnú leantach a dhéanamh i measc ranna maidir le dul chun cinn
- Plean gníomhaíochta nua a fhorbairt gach cúig bliana
- Bheith mar phointe teagmhála don phobal chun foghlaim faoi ghníomhú ar son na haeráide i Réigiún Bhaile Átha Cliath

Lorgóidh CCDLRD, i gcomhar le ÚÁanna BÁC, Codema agus ORGA, tacaíochtaí teicniúla agus airgeadais le taighde ar an aeráid agus réitigh phraiticiúla ísealcharbóin ó shreafaí idirnáisiúnta cistithe, ar nós Interreg na hEorpa, Interreg Iarthuaisceart na hEorpa, LIFE agus Horizon 2020. Lorgóidh CCDLRD cistiú, chomh maith, ón SEAL trína scéim deontais Pobail Fuinnimh Níos Fearr, a chlár Taighde, Forbairt agus Taispeáint (TF agus T) do thionscadail nuálacha TF agus T fuinnimh, a thacaíocht chun tionscadail chonraitheoireachta feidhmíochta fuinnimh a fhorbairt agus a chistiú páirteach a chuirtear ar fáil chun Pacaí Coigilte Fuinneamh Baile a fhorbairt agus a thabhairt isteach chun idirchaidreamh a dhéanamh le saoránaigh. Leanfaidh ÚÁanna BÁC le haghaidh a thabhairt go gníomhach ar thionscadail atá incháilithe do chistiú ón gCiste um Ghníomhú ar son na hAeráide. Leanfaidh Codema agus ORGA le taighde a dhéanamh ar dheiseanna agus comhpháirtíochtaí féideartha cistithe le hinstiúidí tríú leibhéal. Ar deireadh, baineann tábhacht le comhpháirtíochtaí earnála príobháidí chun réitigh ísealcharbóin a fhíorú do ÚÁanna BÁC agus spreagfar agus éascófar seo, sa chás gur féidir.

Fuair CCBÁC agus CCBÁCT cistiú mór le déanaí ón gCiste um Ghníomhú ar son na hAeráide agus leanfaidh ÚÁanna BÁC le haghaidh a thabhairt go gníomhach ar thionscadail atá incháilithe don chistiú seo. Leanfaidh Codema agus ORGA le taighde a dhéanamh ar dheiseanna agus comhpháirtíochtaí féideartha cistithe le hinstiúidí tríú leibhéal. Ar deireadh, baineann tábhacht le comhpháirtíochtaí earnála príobháidí chun réitigh ísealcharbóin a fhíorú do ÚÁanna BÁC agus spreagfar agus éascófar seo, sa chás gur féidir.

Is soiléir, chomh maith, gur dúshlán trasteorann é athrú aeráide; tá níos mó i gceist leis ná díreach teorainneacha polaitiúla agus tíreolaíocha agus, ar an ábhar sin, rinne ceithre Udarás Áitiúla Bhaile Átha Cliath comhaontú ar chur chuige réigiúnach Bhaile Átha Cliath ina ndéanann siad comhoibriú go dlúth lena bpleanan-na gníomhaíochta a chur i bhfeidhm. I ndeireadh na dála, is iad na PGAAanna do cheithre Udarás Áitiúla Bhaile Átha Cliath an pointe tosaigh chun athléimneacht a fhorbairt, trí ghníomh reatha agus amach anseo ar son athrú aeráide ar fud an réigiúin.

Déanfaidh Oifig nuabhunaithe Réigiúnach Cathrach Bhaile Átha Cliath um Ghníomhú ar Son na hAeráide (ORGA) maoirseacht ar chur i bhfeidhm na PGAAanna. Tá sé ar cheann de cheithre oifig réigiúnacha um athrú aeráide a bunaíodh mar fhreagairt do Ghníomh 8 den Chreat Oiriúnaithe Náisiúnta. Faoi CON, tá pleananna oiriúnaithe earnála le forbairt agus le cur i bhfeidhm a dhéanfaidh difear d'obair ÚÁanna BÁC. Mar dheia, déanfaidh ORGA idirchaidreamh leis na ranna rialtais láir faoi seach chun gníomhartha a ailíniú faoina dtugann ÚÁanna BÁC le pleananna oiriúnaithe earnála.

Is é ról ORGA Cathrach Bhaile Átha Cliath chun an méid seo a leanas a dhéanamh:

- Cabhrú leis na húdaráis áitiúla laistigh den réigiún chun a bPlean Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide a ullmhú
- Tionscnaimh oideachais agus feasaigh a fhorbairt don phobal, scoileanna, eagraíochtaí neamhrialtasacha agus gníomhaireachtaí eile a thugann faoin gclár um athrú aeráide a thabhairt chun cinn agus cur leis an bPlé Náisiúnta ar Ghníomhú ar son na hAeráide (an PNGA) ar bhonn áitiúil agus réigiúnach
- Nasc a dhéanamh le hinstiúidí tríú leibhéal chun ionad sármhaitheasa a fhorbairt do rioscaí ar leith – i gcás an Réigiúin Chathrach, déanfar seo i dtaobh éifeachtaí aeráide uirbí
- Idirchaidreamh agus idirghníomhú a dhéanamh le gníomhaireacht fuinnimh Bhaile Átha Cliath, Codema

Go hidirnáisiúnta, déanfaidh CCDLRD idirchaidreamh go dlúth le Conradh na Méaraí um an Aeráid agus Fuinneamh agus le líonraí bunaithe eile de chathracha agus cumainn Eorpacha. I gcomhar le Codema, lorgóidh CCDLRD le tacaíochtaí teicniúla agus airgeadais ó chlár AE. Spreagfar deiseanna príobháideacha tráchtála, sa chás gur féidir, chun réitigh a sholáthar. Déanfar comhpháirtíochtaí taighde reatha agus nua tríú leibhéal a chorprú isteach i ngníomhartha ábhartha.

GARSPRIOC 5: MONATÓIREACHT AGUS ATRIALL

Próiseas leanúnach is ea monatóireacht agus deimhniú a dhéanamh ar dhul chun cinn ar ghníomhartha a chur i bhfeidhm chun astaíochtaí gás ceaptha teasa a laghdú nó a sheachaint. Cuirtear tús le monatóireacht a luaithe a chuirtear gníomhartha i bhfeidhm agus leanann sé ar feadh a saolré, agus cuireann sé aiseolas tábhachtach ar fáil ar féidir leis a bheith áisiúil chun feabhas a chur ar thabhairt isteach le himeacht ama.

Lena chinntiú go mbíonn an rath ar an bPlean Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide seo, déanfaidh an Fhoireann Aeráide laistigh de Chomhairle Contae Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin (a oibríonn i ndlúthchomhar le ORGA) tuairisciú go díreach leis an gCoiste Beartais Straitéisigh (CBS) um an gComhshaol, Athrú Aeráide agus Fuinneamh, agus le hOifig an Phríomhfheidhmeannaigh, tríd an Stiúrthóir Bonneagair agus Athraithe Aeráide. Cabhróidh seo chun dul chun cinn agus nuashonrú rialta a rianú a dhéantar ar an bPlean Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide seo. Léiríonn seo dea-chleachtas cathracha go domhanda, a d'aithin go dteastaíonn gníomh agus comhordú trasrannach i measc na bpáirtithe leasmhara go léir ó dhul chun cinn a dhéantar ar oiriúnú d'athrú aeráide agus athrú aeráide a mhaolú.

Dúshlán ríthábhachtach chun an plean seo a chur i bhfeidhm agus chun monatóireacht a dhéanamh air iad sonraí. Cé gur féidir leis an bhfoireann an leochaileacht a shainaithint agus a phlé a eascraíonn as athrú aeráide agus na gníomhartha chun dul i ngleic leo, leagadh béim ar an ngá atá le sonraí áitiúla, iontaofa agus bailí chun táscairí gnímh a fhorbairt. Braitheann na ÚAanna in BÁC faoi láthair ar ranna rialtais éagsúla lárnaigh (ní hamháin an Phríomh-Oifig Staidrimh) chun sonraí a fháil ar cháilíocht an aeir (an GCC), iompar (an ÚNI), fuinneamh (an SEAI) agus riosca i gcás tuille (OOP). Imríonn an dúshlán seo rochtana agus fála ar shonraí áitiúla tionchar ar chinntí beartais, agus ar chumas ÚAanna BÁC chun monatóireacht a dhéanamh ar dhul chun cinn ar ghníomhartha ar son athrú aeráide.

Ar an iomlán, déanfar monatóireacht agus nuashonrú ar an bPlean Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide seo ar bhonn bliantúil, agus déanfar athbhreithniú agus leasú air gach cúig bliana. Forbraíodh an Plean Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide seo trí CBS Comhshaoil, Athraithe Aeráide agus Fuinnimh CCDLRD agus d'fhaomh an Chomhairle Contae iomlán é. Déanfaidh an Stiúrthóir Bonneagair agus Athraithe Aeráide tuairisciú ar dhul chun cinn leis an CBS gach bliain agus déanfaidh an CBS monatóireacht ar dhul chun cinn i dtreo na spriocanna a leagtar amach. Déanfar athbhreithniú agus leasú iomlán gach cúig bliana ar an bplean, agus cuirfear san áireamh athruithe déimeagrafacha, teicniúla agus eile a thit amach chomh maith le haon spriocanna nua a tugadh isteach.

Tá monatóireacht ar leibhéal údaráis áitiúil ar aon dul le dea-chleachtas reatha, ar nós chur chuige Chonradh Méaraí an AE. Cuirfear gach PGAA faoi bhráid na Roinne Cumarsáide, Gníomhaithe ar son na hAeráide agus Comhshaoil agus beidh sé ar aon dul le, agus tabharfaidh sé aird ar an tuarascáil 'Athrú Aeráide: comhdhearcadh traspháirtí faoi ghníomhú ar son na haeráide' de chuid an Oireachtais (Márta 2019). Faoi oibleagáidí reatha, téitear i ngleic go leordhóthanach le monatóireacht sa PGAA agus MST. Is

féidir é seo a athrú i gcomhthéacs Straitéis Spásúlachta agus Gheilleagach Réigiúnach Deiridh an Oirthir agus Lár Tíre agus an Phlean Gníomhaithe ar son na hAeráide 2019 a chun Cliseadh na hAeráide a Chomhrac foilsíodh le déanaí.

PRÍOMHTHÁSCAIRÍ FEIDHMÍOCHTA

Comhaontaíonn ORGA Cathrach Bhaile Átha Cliath ar Phríomhtháscairí Feidhmíochta (PTFanna) le Grúpa Stiúrtha náisiúnta um Athrú Aeráide an Údaráis Áitiúil, a dhéanann monatóireacht, ar a uain sin, ar fheidhmíocht ORGA in aghaidh na PTFanna comhaontaithe siúd.

Déanann Grúpa Stiúrtha seo ceangal leis an Roinn Cumarsáide, Gníomhaithe ar son na hAeráide agus Comhshaoil (an RCGAC), an Gníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil (an GCC), Oifig na nOibreacha Poiblí (OOP), Met Éireann agus an Chomhairle Chomhairleach um Athrú Aeráide náisiúnta. Éascaíonn é seo idirchaidreamh leis na ranna éagsúla rialtais agus cabhraíonn sé le PTFanna an údaráis áitiúil a ailíniú leis na cuspóirí beartais aeráide náisiúnta agus AE.

OIFIG CHONRADH NA MÉARAÍ

Sínitheoir é CCDLRD, anuas ar 7,000 cathair agus réigiún in 57 tír, leis an gConradh Méaraí um an Aeráid agus Fuinneamh, arb é sin an ghluaiseacht is mó ar domhan do ghníomhartha áitiúla aeráide agus fuinnimh. Geallann na cathracha ar sínitheoir iad chun dul i mbun gnímh chun tacú le sprioc an AE a chur i bhfeidhm chun laghdú 40% a bhaint amach ar ghás ceaptha teasa faoin mbliain 2030 agus glacadh le comhchur chuige chun maolú agus oiriúnú d'athrú aeráide a chomhrac.

Dá réir, geallann CCDLRD chun Plean Fuinnimh Inbhuanaithe agus Gníomhaithe ar Son na hAeráide (PFIGA) a sheoladh ar aghaidh, ina dtugtar cuntas ar na príomhghníomhartha a bheartaíonn sé tabhairt fúthu, agus caithfear seo a sheoladh ar aghaidh laistigh de dhá bhliain i ndiaidh clárú leis an tionscnamh. Beidh an Plean Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide seo mar bhunchloch faoi aighneacht an PFIGA, ina mbeidh Fardal As-taíochtaí Bonnlíne chun gníomhartha maolaithe agus Measúnú ar Rioscaí agus Leochaileacht don Aeráid a rianú. Críochnaíodh fardal astaíochtaí bonnlíne ar fud an chontae de chuid CCDLRD in 2018 agus úsáidfear é mar thagarmharc chun monatóireacht a dhéanamh ar laghdaithe ar astaíochtaí a fhad leis an mbliain 2030. De bhreis air sin, forbróidh Codema máistirphlean fuinnimh do Réigiún Bhaile Átha Cliath iomlán. Cruthóidh Máistirphlean Fuinnimh Réigiún Bhaile Átha Cliath bealaí fianaisebhuanaithe, réalaiócha agus costáilte do Réigiún Bhaile Átha Cliath chun a spriocanna laghdaithe astaíochtaí carbóin a bhaint amach faoin mbliain 2030 agus ina dhiaidh sin, a fhad le 2050. Díreoidh an Plean ar na limistéir inar féidir dul i mbun gníomhartha chun bearta éifeachtúlachta fuinnimh a thabhairt isteach iontu agus astaíochtaí CO₂ a laghdú iontu. Is ionann an gealltanais leis Conradh na Méaraí agus tús próisis fhadtéarmaigh, agus tá cathracha tiomanta do thuairisciú a dhéanamh gach dhá bhliain ar an dul chun cinn atá déanta acu ar a bpleananna a chur i bhfeidhm.

AGUISÍN I MEASÚNÚ RIOSCA AR ATHRÚ AERÁIDE

Teastaíonn measúnú riosca ar athrú aeráide lena dheimhniú cén earnálacha i nDún Laoghaire-Ráth an Dúin is leochailí do rioscaí amach anseo a chruthaíonn aeráid athraitheach. Thug Codema faoi mheasúnú riosca meántéarmach a fhad leis an mbliain 2050. Tugadh faoin measúnú riosca a luaithe a bunaíodh bonnlíne d'imeachtaí agus treochtaí clíomacha a dhéanann difear do Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin.

MODHEOLAÍOCHT

Is é an chéad chéim lena mbaineann tabhairt faoi mheasúnú riosca ar athrú aeráide ná tuar a dheimhniú i leith athróga éagsúla aeráide (ar nós luasanna na gaoithe, ardú leibhéal na farraige, tuile, etc.). D'úsáid Codema foinsí éagsúla chun paraiméadair aeráide a thuar a fhad le 30 bliain. Is féidir an tuar seo i dtaobh athróga aeráide a aimsiú sa mhír Bonnlíne Oiriúnaithe.

Lena dheimhniú na héifeachtaí a bhíonn ag aeráid athraitheach ar Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin, shainiaithin Codema cúig limistéar gnímh lena n-áirítear na hearnálacha éagsúla sa Chontae:

- 1 Príomhbhonneagar agus an timpeallacht thógtha
- 2 Iompar
- 3 Bithéagsúlacht
- 4 Bainistíocht acmhainní
- 5 Acmhainní uisce

Roghnaíodh na limistéir ghníomhaíochta chun na limistéir ghníomhaíochta a léiriú a úsáideadh ar fud an Phlean Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide seo (Fuinneamh agus Foirgnimh, Iompar, Réitigh Dúlabbhunaithe, Bainistíocht Acmhainní agus Athléimneacht Tuile), a léiríonn sainchúram CCDLRD.

A luaithe a sainaithníodh na limistéir ghníomhaíochta, ba é an chéad chéim eile chun riosca na limistéar seo a ríomh i leith aeráid athraitheach. Rinneadh seo agus úsáid á baint as an gcothromóid riosca thíos chun rioscaí amach anseo a chainníochtú.

Riosca Amach Anseo = Iarmhairt x Dóchúlacht

Is ionann iarmhairt agus an leibhéal díobhála is cúis le teagmhas agus an dóchúlacht go dtarlóidh an t-imeacht céanna sin.

Bronntar réimse rátálacha ar an dóchúlacht agus iarmhairtí idir a haon agus a cúig agus is é a dtoradh an riosca amach anseo.

Meastachán atá sna hiarmhairtí ar chur isteach amach anseo is cúis leis na hathróga aeráide. Léirítear i dTábla 6 (arna oiriúnú ó Threoirínte Neamhpháipéir an Choimisiúin Eorpaigh ^[31]) an mhaitrís scórála iarmhairtí, agus tá rátálacha ann idir ríthábhachtach agus fánach.

Bunaítear rátáil na dóchúlachta ar an leibhéal muiníne atá inchurtha i leith na réamh-mheastachán ar athrú ar na réamh-mheastacháin inathraithe aeráide. Tá na rátálacha dóchúlachta in ann a bheith beagnach cinnte, dóchúil, féideartha, mídhóchúil nó annamh.

A luaithe a deimhníodh na rátálacha don iarmhairt agus an dóchúlacht, leagtar amach maitrís riosca i leith aeráide do gach ceann de na hathróga aeráide a dhéanann difear do na limistéir ghnímh chun rioscaí féideartha amach anseo a dheimhniú. Idir ardriosca agus ísealriosca iad na rioscaí amach anseo; léirítear seo i dTábla 7 ar an leathanach thíos, agus léirítear na hardrioscaí (iad siúd is práinní agus ar cheart dul i ngleic leo i dtosach) agus dath dearg agus oráiste dorcha orthu, agus léirítear na hísealrioscaí agus dath glas orthu (is siúd is lú is práinní).

Iarmhairt

Criticiúil	5
Mór	4
Measartha	3
Beag	2
Fánach	1

Dóchúlacht

Beagnach Cinnte	5
Dóchúil	4
Féideartha	3
Mídhóchúil	2
Annamh	1

Riosca Amach Anseo

Ardriosca	[15-25]
Meánriosca	[7-14]
Ísealriosca	[1-6]

Tábla 6 Maitrís Scórála Iarmharta

IARMHAIRT					
	DÍOBHÁIL SÓCMHAINNE/ INNEALTÓIREACHT	SLÁINTE AGUS SÁBHÁILTEACHT	TIMPEALLACHT	TOSAÍOCHT SEIRBHÍSE	CÁIL
Criticiúil [5]	Tubaiste a bhféadfadh dúnadh nó cliseadh na sócmhainne/an ghréasáin a bheith mar thoradh air	Bás/básanna aonair nó iolracha agus gortuithe buana	Díobháil shuntasach a bhfuil éifeacht fhorleathan aige. Glacann sé breis agus bliain ar theacht as. Dóchúlacht theoranta go dtiocfar as go hiomlán	Teip iomlán ar aghaidh a thabhairt ar thosaíocht seirbhíse	Tionchar náisiúnta fadtéarmach a d'fhéadfadh difear a dhéanamh do chobhsaíocht an rialtais
Mór [4]	Teagmhas criticiúil a dteastaíonn gníomhartha ollmhóra/éigeandála leanúnachais gnó uaidh	Gortú mór a n-eascaíonn éagumas/míchumas fadtéarmach as. Gortuithe iolracha suntasacha	Díobháil shuntasach a mbíonn éifeacht áitiúil aige. Glacann an téarnamh breis agus bliain. Teip ar na rialacháin chomhshaoil a chomhlíonadh	Tionchar mór ar thosaíocht seirbhíse	Tionchar náisiúnta gearrthéarmach ar thuairim an phobail. Droch-chlúdach sna meáin náisiúnta
Measartha [3]	Teagmhas tromchúiseach a dteastaíonn gníomhartha breise éigeandála leanúnachais gnó uaidh	Gortú measartha óna dteastaíonn idirghabháil ghairmiúil nó mionghortuithe iolracha	Díobháil mheasartha a bhféadfadh éifeacht níos leithne a bheith aige. Teacht as laistigh de bhliain	Tionchar measartha (dearfach nó diúltach) ar thosaíocht seirbhíse	Tionchar áitiúil fadtéarmach ar thuairim an phobail agus droch-chlúdach sna meáin áitiúla
Beag [2]	Drochtheagmhas ar féidir dul i ngleic leis trí ghníomhartha leanúnachais gnó	Mionghortú óna dteastaíonn idirghabháil nó cóireáil íosta	Díobháil áitiúil laistigh de theorainneacha suímh. Is féidir an téarnamh a thomhas laistigh de mhí i ndiaidh gur imríodh an tionchar	Miontionchar (dearfach nó diúltach) ar thosaíocht seirbhíse	Tionchar áitiúil sealadach ar thuairim an phobail
Fánach [1]	Is féidir dul i ngleic leis an tionchar trí ghnáthghníomhaíocht	Mionghortú nach dteastaíonn ach garchabhair uaidh	Tionchar ar bith ar an timpeallacht bhonn-líne. Tionchar áitiúil laistigh de phointe na foinse. Ní theastaíonn téarnamh ar bith	Tionchar dearfach ar sheirbhís nó tosaíocht	Tionchar áitiúil sealadach ar thuairim an phobail

Tábla 7 Maitrís Riosca i leith Aeráide chun Rioscaí Féideartha Amach Anseo a Shainaithint

IARMHAIRT	DÓCHÚLACHT				
	ANNAMH [1]	MÍDHÓCHÚIL [2]	FÉIDEARtha [3]	DÓCHÚIL [4]	BEAGNACH CINNTE [5]
Criticiúil [5]	5	10	15	20	25
Mór [4]	4	8	12	16	20
Measartha [3]	3	6	9	12	15
Beag [2]	2	4	6	8	10
Fánach [1]	1	2	3	4	5

Tábla 8 Maitrís Riosca i leith Athrú Aeráide Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin

LIMISTÉIR THIONCHAIR	RIOSCAÍ AERÁIDE	CUR SÍOS	PARAIMÉADAR	IARMHAIRT	DÓCHÚLACHT	RIOSCA AMACH ANSEO
Príomhbhonneagar agus an Timpeallacht Thógtha	Teagmhais Adhaim-sire	Cuirfidh méaduithe tuartha ar theocht, luasanna gaoithe, tréimhsí fuara agus báisteach brú ar an timpeallacht thógtha, go háirithe ar phríomhbhonneagar (ar nós líonraí leictreachais agus cumarsáide) agus forbairtí cónaithe (is iad na daonraí is leochailí is mó atá i mbaol)	Tréimhsí Fuara	4	3	12
			Tonnta Teasa	2	4	8
			Tréimhsí Tirime	3	5	15
			Báisteach Throm	4	3	12
			Luasanna Gaoithe	5	2	10
	Ardú Leibhéal na Farraige	Cruthóidh méaduithe ar leibhéil na farraige agus tonnta a sháráionn cosaintí an chósta, anuas ar stoirmeacha cósta ag tarlú níos minice baol don timpeallacht thógtha. Áireofar leis seo tithíocht agus príomhbhonneagar, ar gnách go dtógtar iad feadh an chósta	Ardú Leibhéal na Farraige	5	5	25
			Airde Thoinne	4	3	12
			Taoidí	4	4	16
			Creimeadh Cósta	3	3	9
			Borradh Stoirme	4	2	8
	Tuile	Cuirfidh tuile abhann, bháistiúil agus screamhuisce brú breise agus ar an timpeallacht thógtha agus cruthóidh sé riosca breise dó. Beidh gach ceantar sa timpeallacht thógtha thíos leis mar gheall ar an riosca breise seo (gnólachtaí, áiteanna cónaithe, príomhbhonneagar, etc.)	Cósta agus Taoide	5	5	25
			Abhann	5	5	25
			Báistiúil	4	4	16
Iompar	Teagmhais Adhaim-sire	Cuirfidh méaduithe ar luasanna gaoithe, tréimhsí fuara agus báisteach brú ar ghréasán iompair, agus d'fhéadfaí cur isteach ar sheirbhísí iompair i rith drochtheagmhas	Tréimhsí Fuara	5	3	15
			Tonnta Teasa	2	4	8
			Tréimhsí Tirime	2	5	10
			Báisteach Throm	3	3	9
			Luasanna Gaoithe	4	2	8
	Ardú Leibhéal na Farraige	Cruthóidh arduithe tuartha ar leibhéal na farraige, ar airdí toinne agus ar tharlú stoirmeacha cósta riosca méadaithe do sheirbhísí iompair (ar nós bóithre agus an DART) atá feadh an chósta agus i ngar d'aibhneacha taoide	Ardú Leibhéal na Farraige	4	5	20
			Airde Thoinne	4	3	12
			Taoidí	3	4	12
			Creimeadh Cósta	3	3	9
			Borradh Stoirme	4	2	8
	Tuile	Déanfaidh méaduithe ar thuile abhann agus bháistiúil díobháil do bhóithre, ar féidir le cur isteach ar sheirbhísí iompair bheith mar chúis leis	Cósta agus Taoide	5	5	25
			Abhann	5	5	25
			Báistiúil	4	4	16
Bithéagsúlacht	Teagmhais Adhaim-sire	Cuirfidh méaduithe tuartha ar theocht, luasanna gaoithe, tréimhsí fuara agus báisteach brú méadaithe ar an mbithéagsúlacht, trí dhíobháil a dhéanamh, caillteanas gnáthóg agus leitheadúlacht speiceas ionrach a mhéadú	Tréimhsí Fuara	5	3	15
			Tonnta Teasa	4	4	16
			Tréimhsí Tirime	4	5	20
			Báisteach Throm	3	3	9
			Luasanna Gaoithe	3	2	6

LIMISTÉIR THIONCHAIR	RIOSCAÍ AERÁIDE	CUR SÍOS	PARAIMÉADAR	IARMHAIRT	DÓCHÚLACHT	RIOSCA AMACH ANSEO
Bithéagsúlacht	Ardú Leibhéal na Farraige	Imreoidh leibhéal ardaithe farraige, airdí toinne agus creimeadh cósta tionchar mór ar ghnáthóga cósta, agus tá baol ar leith roimh inbhir agus bogaigh	Ardú Leibhéal na Farraige	4	5	20
			Airde Thoinne	4	3	12
			Taoidí	3	4	12
			Creimeadh Cósta	4	3	12
			Borradh Stoirme	4	2	8
	Tuile	Is féidir le teagmhais mhéadaitheacha tuilte bheith mar chúis le gnáthóga a chailleadh agus díobháil a dhéanamh d'éiceachórais	Cósta agus Taoide	4	5	20
			Abhann	3	5	15
			Báistiúil	2	4	8
Bainistíocht Acmhainní	Teagmhais Adhaim-sire	D'fhéadfadh méaduithe tuartha ar theocht, tonnta teasa agus triomaigh an riosca i leith dóiteán a mhéadú i láithreáin líonadh talún agus d'fhéadfaidís leitheadúlacht míolra agus boladh a mhéadú, chomh maith	Tréimhsí Fuarra	2	3	6
			Tonnta Teasa	4	4	16
			Tréimhsí Tirime	4	5	20
			Báisteach Throm	5	3	15
			Luasanna Gaoithe	1	2	2
	Ardú Leibhéal na Farraige	Cuirfidh méaduithe ar leibhéal na farraige agus taoidí brú ar chórais sláintíochta (is gnách go mbíonn iad seo suite ar íseal-leibhéal) i ngar don chósta	Ardú Leibhéal na Farraige	4	5	20
			Airde Thoinne	4	3	12
			Taoidí	4	4	16
			Creimeadh Cósta	2	3	6
			Borradh Stoirme	2	2	4
	Tuile	Méadaíonn tuile ar láithreáin líonadh talún an riosca go ndéanfar uisce dromchla a éilliú	Cósta agus Taoide	4	5	20
			Abhann	3	5	15
			Báistiúil	4	4	16
Acmhainní Uisce	Teagmhais Adhaim-sire	Imreoidh méaduithe tuartha ar theocht, tréimhsí fuara agus báisteach tionchar ar shreafaí agus cáilíocht acmhainní uisce. Laghdófar an fháil atá ar acmhainní uisce mar gheall ar mhéaduithe ar theocht agus tréimhsí fuara, agus is féidir le tréimhsí fuara bheith mar chúis le cur isteach ar sheirbhísí uisce	Tréimhsí Fuarra	5	3	15
			Tonnta Teasa	4	4	16
			Tréimhsí Tirime	5	5	25
			Báisteach Throm	5	3	15
			Luasanna Gaoithe	1	2	2
	Ardú Leibhéal na Farraige	Cuireann leibhéal na farraige, airdí toinne agus taoidí atá ag ardú soláthar uisce agus cáilíocht an uisce i mbaol	Ardú Leibhéal na Farraige	4	5	20
			Airde Thoinne	3	3	9
			Taoidí	4	4	16
			Creimeadh Cósta	2	3	6
			Borradh Stoirme	3	2	6
	Tuile	Cuireann méaduithe ar theagmhais tuile brú níos mó ar chórais uisce, ar gnách go mbíonn siad suite ar an airde is ísle agus is féidir agus bíonn baol níos mó rompu i dtaobh tuile dá bharr.	Cósta agus Taoide	5	5	25
			Abhann	4	5	20
			Báistiúil	4	4	16

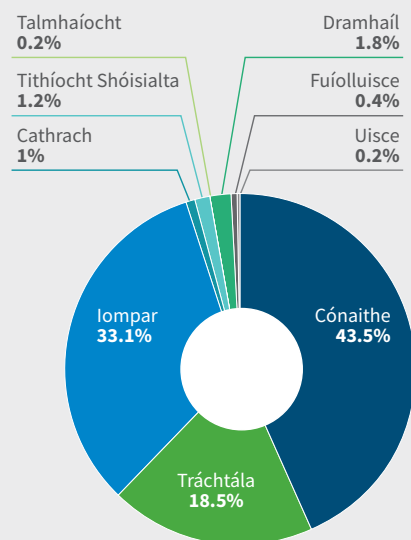
AGUISÍN II ASTAÍOCHTAÍ IOMLÁNA I nDÚN LAOGHAIRE-RÁTH AN DÚIN

Scrúdaítear sa mhír seo na hastaíochtaí iomlána iarmharacha ó na hearnálacha éagsúla i nDún Laoghaire-Ráth an Dúin. Is ionann na hastaíochtaí iomlána ó na hearnálacha éagsúla i nDún Laoghaire-Ráth an Dúin agus 1,139,570 tonna CO₂ coibhéiseach. Ba iad na hearnálacha a tháirg na hastaíochtaí ba mhó na hearnálacha cónaithe, iompair agus tráchtála, agus b'ionann na hastaíochtaí a ghin siad agus 43.5%, 33.1%, agus 18.5% de na hastaíochtaí iomlána i nDún Laoghaire-Ráth an Dúin, faoi seach. Ón anailís seo, ba cheart go ndíreodh tionscnaimh laghdaithe fuinnimh agus astaíochtaí go príomha ar na trí earnáil seo.

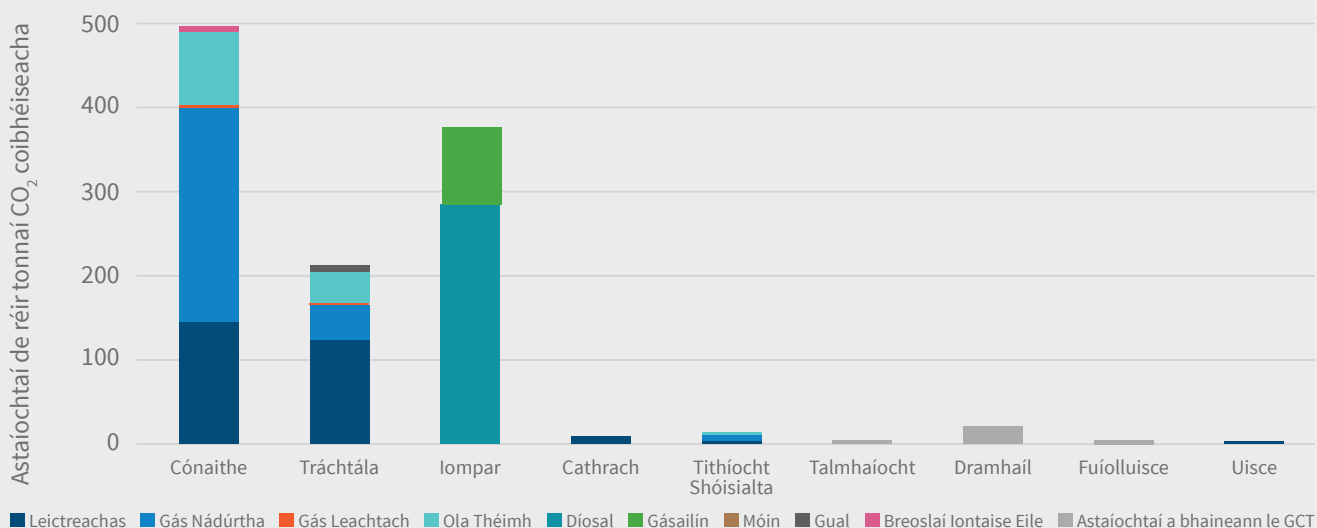
Léirítear i bhFíor 25 na hastaíochtaí iomlána coibhéiseacha CO₂ i dtonnaí CO₂ de réir earnála agus shaghas an bhreosla. Léirítear dramhaíl agus fuíolluisce go léir mar choibhéis CO₂ agus ní mhiondealaítear iad de réir shaghas an bhreosla, mar gheall go raibh na sonraí a soláthraíodh dóibh seo i dtaobh astaíochtaí GCT éagsúla, seachas saghas an bhreosla.

Ón anailís seo, dheimhnigh Codema gur úsáid an earnáil chónaithe an leictreachas ba mhó i nDún Laoghaire-Ráth an Dúin, agus is san earnáil seo a bhí na hastaíochtaí ab airde ó leictreachas (51%). Bhí na hastaíochtaí CO₂ ab airde san earnáil chónaithe i dtaobh gás nádúrtha, arbh ionann iad agus 83% de na hastaíochtaí iomlána gáis i nDún Laoghaire-Ráth an Dúin. I dturas an ama, gineadh 99.7% de na hastaíochtaí díosail go léir i nDún Laoghaire-Ráth an Dúin san earnáil iompair. Ba cheart a thabhairt faoi deara go raibh na hastaíochtaí ab airde sna hearnálacha cónaithe, iompair agus tráchtála agus rinne siad níos mó breoslaí iontaise a ídiú ná earnálacha eile.

Is féidir teacht ar athbhreithniú níos doimhne ar úsáid fuinnimh, astaíochtaí agus modheolaíochtaí Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin don bhonnlíne seo i bhfoilseachán *Tuarascáil Astaíochtaí Bonnliné Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin 2016* de chuid Codema.

Fíor 24 Sciar de na hastaíochtaí iomlána i nDún Laoghaire-Ráth an Dúin

Fíor 25 Astaíochtaí iomlána i dtonnaí dé-ocsáid charbóin coibhéiseacha in Earnálacha Éagsúla

Tábla 9 Fardal Fuinnimh agus Astaíochtaí 2016 Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin sa Chonradh Méaraí um an Aeráid agus Fuinneamh

EARNÁIL		IDÚ DEIRIDH FUINNIMH (MWh)															IOMLÁN	
		LEICTREACHAS	TEAS/FUACHT	BREOSLAÍ IONTAISE			BREOSLAÍ IN-ATHNUAITE				BREOSLAÍ IONTAISE EILE				GEOTÉIRMEACH			
				GÁS NÁDÚRTHA	GÁS LEACHTACH	OLA THÉIMH	DÍOSAL/OLA GHÁS	GÁSAILÍN	LIGNÍT	GUAL	BREOSLAÍ IONTAISE EILE	PLANDOLA	BITH-BHREOSLA	BITHMHAIS EILE	TEIRMEACH GRIANTEASA			
BUILDINGS, FOIRGNIMH, TREALAMH/SAORÁIDÍ AGUS TIONSCAIL																		
Foirgnimh, trealamh/saoráidí cathartha Foirgnimh, trealamh/saoráidí theasacha (neamhchathartha) Foirgnimh chónaithe Soilsiú poiblí	6,364	-	6,873	74	969	-	-	-	-	-	-	-	-	348	-	-	14,627	
	226,748	-	162,645	4,647	139,410	-	-	-	-	-	-	-	-	15,800	-	-	562,262	
	316,347	-	1,296,780	5,855	352,453	-	-	-	225	2,441	14,766	-	3	1,779	-	-	1,990,648	
	12,637	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	12,637	
Tionscal	46,246	-	37,138	5,133	11,330	-	-	-	48	11,137	-	-	145	10,071	-	-	121,248	
FO-IOMLÁN	608,341	-	1,503,436	15,708	504,163	-	-	-	273	13,578	14,766	-	148	27,997	-	13,012	2,701,422	
IOMPAR																		
Flít cathrach	-	-	-	-	-	-	2,584	54	-	-	-	-	-	-	-	-	2,638	
Iompar poiblí	582	-	-	361	-	-	405,690	137,822	-	-	-	-	-	-	-	-	544,455	
Iompar príobháideach agus tráchála	963	-	-	598	-	-	671,177	228,013	-	-	-	-	-	-	-	-	900,751	
FO-IOMLÁN	1,544	-	-	959	-	-	1,079,452	365,889	-	-	-	-	-	-	-	-	1,447,844	
EILE																		
Talmhaíocht, Foraoiseacht, Iascaigh	139	-	-	-	-	47	1,772	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1,957	
IOMLÁN	610,024	-	1,503,436	16,668	504,210	1,081,224	365,889	273	13,578	14,766	-	-	148	27,997	-	13,012	4,151,224	

EARNÁIL		ASTAÍOCHTAÍ CO ₂ [t] / ASTAÍOCHTAÍ CO ₂ COIBHÉISEACHA [t]														
		LEICTREACHAS	TEAS/FUACHT	BREOSLAÍ IONTAISE			BREOSLAÍ IN-ATHNUAITE					GEOITÉIRMEACH		IOMLÁN		
BUILDINGS, FOIRGNIMH, TREALAMH/SAORÁIDÍ AGUS TIONSCAIL																
Foirgnimh, trealamh/saoráidí cathartha	2,975	-	1,407	17	256	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4,655
Foirgnimh, trealamh/saoráidí theasacha (neamhchathartha)	106,005	-	33,293	1,064	35,828	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	176,191
Foirgnimh chónaithe	147,892	-	265,451	1,343	90,580	-	-	80	831	3,897	-	-	-	-	-	510,074
Soilsiú poiblí	5,908	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5,908
Tionscal	21,622	-	7,602	1,177	2,912	-	-	17	3,793	-	-	-	-	-	-	37,123
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
FO-IOMLÁN	284,399	-	307,753	3,597	129,570	-	-	97	4,630	3,897	-	-	-	-	-	733,952
IOMPAR																
Fílt cathrach	-	-	-	-	-	682	14	-	-	-	-	-	-	-	-	696
Iompar poiblí	272	-	-	83	-	107,102	34,731	-	-	-	-	-	-	-	-	142,188
Iompar próbháideach agus tráchála	450	-	-	137	-	177,191	57,459	-	-	-	-	-	-	-	-	235,237
FO-IOMLÁN	722	-	-	220	-	284,975	92,204	-	-	-	-	-	-	-	-	378,121
EILE																
Talmhaíocht, Foraoiseacht, Iascaigh	65	-	-	-	12	468	-	-	-	-	-	-	-	-	-	545
EILE NACH MBAINNEANN LE FUINNEAMH																
Bainistíocht dramhaíola																20,679
Bainistíocht fuíolluisce																4,997
Eile neamhbhainteach le fuinneamh (Astaíochtaí GCT talmhaíochta)																1,277
IOMLÁN	285,186	-	307,753	3,817	129,582	285,443	92,204	97	4,630	3,897	-	-	-	-	-	1,139,571

AGUISÍN III: BEARTA MONATÓIREACHTA MEASÚNACHT STRAITÉISEACH TIMPEALLACHTA

Tábla 10 Bearta Monatóireachta MST

ÁBHAR MST	SPRIOC	TÁSCAIRÍ	FOINSÍ SONRAÍ
Bithéag-súlacht, Flóra agus Fána ¹	B1: A sheachaint gnáthóga agus speicis thábhachtacha a chailleadh a shainaithnítear i bPlean Bithéagsúlachta Contae DLRD, anuas ar a ngnéithe comhshaoil tacaíochta, nó a n-acmhainní cothaitheacha agus a chinntiú, chomh maith, go gcomhlíontar na Treoracha maidir le Gnáthóga agus Éin maidir le Suíomhanna Natura 2000 agus Gnáthóga agus speicis atá ar an larscribhinn a chosaint	B2: Céatadán de mhéadú ar nascacht fheidhmeach agus seirbhísí éiceachórais mar gheall ar réiteach mar thoradh ar fhorbairt dá bhforáiltear sa Phlean	Monatóireacht inmheánach a dhéanamh ar éifeachtaí suntasacha dóchúla comhshaoil a bhíonn ag deonú cead (ar bhonn deonú ar dheonú)
	B2: Níl aon líonraí tábhachtacha éiceolaíochta nó codanna díobh a chuireann nascacht fheidhmeach ar fáil le cailleadh gan réiteach mar thoradh ar fhorbairt dá bhforáiltear sa Phlean	B3i: An líon tionchar suntasach ar chosaint na speiceas atá liostaithe	Léarscáiliú a dhéanamh ar ghnáthóga agus speicis thábhachtacha DLRD mar chuid de Phlean Bithéagsúlachta Contae nua DLRD
	B3: Drochthionchar suntasach a sheachaint, tionchar díreach, carnach agus indíreach ina measc, a eascraíonn ón bPlean a chur i bhfeidhm, ar ghnáthóga agus speicis thábhachtacha a shainaithnítear i bPlean Bithéagsúlachta Contae DLRD, anuas ar a ngnéithe comhshaoil tacaíochta, nó a n-acmhainní cothaitheacha agus a chinntiú, chomh maith, go gcomhlíontar na Treoracha maidir le Gnáthóga agus Éin maidir le Suíomhanna Natura 2000 agus Gnáthóga agus speicis atá ar an larscribhinn a chosaint	Faoi mar a shonraítear thuas	Tuarascáil na Roinne Ealaíon, Oidhreacht agus Gaeltachta ar chur i bhfeidhm na mbearta a chuimsítear sa Treoir maidir le Gnáthóga – faoi mar a cheanglaítear faoi Airteagal 17 den Treoir (gach 6 bliana). Tuarascáil Mhonatóireachta Náisiúnta na Roinne Ealaíon, Oidhreacht agus Gaeltachta don Treoir maidir le hÉin faoi Airteagal 12 (gach 3 bliana)
			Comhairliúcháin a chur ar bun leis an SPNF (nuair a bhíonn measúnú á dhéanamh ar mhonatóireacht – féach Mír 10.4)
	B4: Príomhphróisis éiceolaíochta a chothú agus a athchóiriú (e.g. éicihidreolaíocht, hidrigheolaíocht, hidrigeomoirfeolaíocht, cáiliúocht an uisce, próisis chósta)	Déanann sé idirghníomhú le hIthir agus Geolaíocht (S1) agus Uisce (W1, W2 agus W3). Féach na táscairí, le do thoil, chun teacht ar na paraiméadair seo.	Monatóireacht inmheánach a dhéanamh ar éifeachtaí suntasacha dóchúla comhshaoil a bhíonn ag deonú cead (ar bhonn deonú ar dheonú)
An Daonra agus Sláinte Daoine Torann	PHH1: Ní thagann aon tiúchan fadhbanna sláinte chun solais ó thosca comhshaoil mar thoradh ar an bPlean a chur i bhfeidhm	PHH1: (Aon) meath dlúth i dtaobh cúrsaí spásúla de a thagann ar shláinte daoine mar thoradh ar thosca comhshaoil de bharr forbartha dá bhforáiltear sa Phlean, faoi mar a shainaithníonn Feidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte agus an Ghníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil	Athshuirbhéireacht a dhéanamh ar léarscáiliú CORINE (thart ar gach 5 bliana)
			Athbhreithniú a dhéanamh ar Léarscáiliú Líonra Éiceolaíochta na Comhairle
			Léarscáiliú Phlean Conair Fiaidhúlra DLRD 2019
			Monatóireacht inmheánach a dhéanamh ar éifeachtaí suntasacha dóchúla comhshaoil a bhíonn ag deonú cead (ar bhonn deonú ar dheonú)
			Comhairliúcháin a chur ar siúl leis an SPNF
Ithir agus Geolaíocht	S1: Laghdú ar mhéid ithreach agus nascacht hiodrálach a íoslaghdú	S1: Méid ithreach agus nascacht hiodrálach	Monatóireacht inmheánach a dhéanamh ar éifeachtaí dóchúla suntasacha ag deonú cead (ar bhonn deonú ar dheonú)

¹ Rinneadh leasaithe ar Bithéagsúlacht; Sprioc B1, B3 agus B4 i gcomhairle leis an Oifigeach Bithéagsúlachta DLR

ÁBHAR MST	SPRIOC	TÁSCAIRÍ	FOINSÍ SONRAÍ
Uisce	W1i: Gan bheith mar chúis le meath ar stádas aon uisce dromchla ná gan dífeair a dhéanamh do chumas aon uisce dromchla chun 'dea-stádas' a bhaint amach W1ii: An méid seo a leanas a bhaint amach, ar a laghad - Luachanna éigeantacha agus, sa chás gur féidir, Treoirluachanna a bhaint amach faoi mar a leagtar amach iad sa Treoir maidir le Cáilíocht Uisce Snámha ón AE agus sna Rialacháin um Cháilíocht Uisce Snámha (I.R. Uimh. 79 de 2008)	W1i: Rangú an Stádais Fhoriomláin (ina gcuimsítear stádas éiceolaíoch agus ceimiceach) faoi Rialacháin um Chuspóirí Comhshaoil na gComhphobal Eorpach (Uisce Dromchla) (I.R. Uimh. 272 de 2009) W1ii: Luachanna éigeantacha agus Treoirluachanna a bhaint amach faoi mar a leagtar amach iad sa Treoir maidir le Cáilíocht Uisce Snámha ón AE agus sna Rialacháin um Cháilíocht Uisce Snámha (I.R. Uimh. 79 de 2008) lena dtrasaítear iad	Monatóireacht inmheánach a dhéanamh ar éifeachtaí dóchúlú suntasacha ag deonú cead (ar bhonn deonú ar dheonú) Sonraí a eisíodh faoi Chlár Monatóireachta na Creat-Treorach Uisce d'Éirinn (ilbhliantúil) An GCC: na tuarascálacha ar Cháilíocht an Uisce Snámha in Éirinn
	W2: Gan dífeair a dhéanamh do chumas screamhuiscú chun na Caighdeáin um Cháilíocht Screamhuisce agus Luachanna Tairisí a chomhlíonadh faoi Threoir 2006/118/CE	W2: Caighdeáin um Cháilíocht Screamhuisce agus Luachanna Tairisí a chomhlíonadh faoi Threoir 2006/118/CE	Monatóireacht inmheánach a dhéanamh ar éifeachtaí dóchúlú suntasacha ag deonú cead (ar bhonn deonú ar dheonú) Sonraí a eisíodh faoi Chlár Monatóireachta na Creat-Treorach Uisce d'Éirinn (ilbhliantúil)
	W3: Na forbairtí a ndéonaítear cead dóibh a íoslághdú ar thailte a chruthaíonn - nó ar dóchúil go gcruthóidh siad amach anseo - baol suntasach tuilte i gcomhlíonadh na dTreoirlínte maidir leis an gCóras Pleanála agus Bainistíochta Riosca i gCás Tuilte d'Údaráis Phleanála	Líon na bhforbairtí neamh-chomhoiriúnacha a ndéonaítear cead dóibh ar thailte a chruthaíonn - nó ar dóchúil go gcruthóidh siad amach anseo - baol suntasach tuilte	Monatóireacht inmheánach a dhéanamh ar éifeachtaí dóchúlú suntasacha ag deonú cead (ar bhonn deonú ar dheonú)
Sócmhainní Ábhartha	M1: Tá gach forbairt nua a ndéonaítear cead dóibh le bheith ceangailte le agus á fhreastal go leordhóthanach agus go cuí ag cóireáil fuíolluisce i gcaitheamh shaolré an Phlean	M1: Líon na bhforbairtí nua a ndéonaítear cead dóibh ar féidir le cóireáil fuíolluisce freastal go leordhóthanach agus go cuí orthu i gcaitheamh shaolré an Phlean	Monatóireacht inmheánach a dhéanamh ar éifeachtaí dóchúlú suntasacha ag deonú cead (ar bhonn deonú ar dheonú)
	M2: Neamhchomhlíonadh na 48 paraiméadar a shainithnítear i Rialacháin na gComhphobal Eorpach (Uisce Óil) (Uimh. 2), 2007 a chruthaíonn baol féideartha do shláinte daoine mar thoradh ar an bPlean a chur i bhfeidhm	M2: Líon neamhchomhlíonadh na 48 paraiméadar a shainithnítear i Rialacháin na gComhphobal Eorpach (Uisce Óil) (Uimh. 2), 2007 a chruthaíonn baol féideartha do shláinte daoine mar thoradh ar an bPlean a chur i bhfeidhm	An GCC: na tuarascálacha ar Cháilíocht an Uisce Snámha in Éirinn Liosta Gníomhartha Réitigh an GCC (gach ráithe)
	M3i: Méaduithe ar ghiniúint dramhaíl tí agus, sa chás gur féidir, é a laghdú M3ii: Méaduithe ar phacáistiú a aisghabhatar a uasmhéadú (tonnaí) pacáisteoirí féinchomhlíontacha	M3i: An dramhaíl tí iomlán a bailíodh agus a tugadh chun bealaigh M3ii: An pacáistiú a aisghabhadh (tonnaí) ag pacáisteoirí féinchomhlíontacha	Tuarascálacha Dramhaíola Náisiúnta an GCC Tuarascálacha Comhshaoil na hÉireann an GCC
Cáilíocht an Aeir agus Tosca Aeráide	C1: Méadú ar an gcéatadán den daonra a thaistealaíonn chuig an obair, an scoil nó an coláiste ar iompar poiblí nó trí mhodh neamh-mheicniúil	C1: céatadán den daonra a thaistealaíonn chuig an obair, an scoil nó an coláiste ar iompar poiblí nó trí mhodh neamh-mheicniúil	Sonraí Daonra an POS (thart ar gach 5 bliana)
Oidhreacht Chultúrtha	CH1: Iontrálacha chuig an Taifead ar Shéadchomharthaí agus Áiteanna a chosaint - Críosanna Féideartha Seandálaíochta ina measc (agus a gcomhthéacs den mhéid thuas laistigh den tírdhreach máguaird, sa chás gur cuí) ó dhrochéifeachtaí suntasacha a eascraíonn as forbairt nua ar deonaíodh cead di faoin bPlean	CH1: Céatadán na n-iontrálacha chuig an Taifead ar Shéadchomharthaí agus Áiteanna - Críosanna Féideartha Seandálaíochta ina measc (agus a gcomhthéacs den mhéid thuas laistigh den tírdhreach máguaird, sa chás gur cuí) ó dhrochéifeachtaí suntasacha a eascraíonn as forbairt nua ar deonaíodh cead di faoin bPlean	Monatóireacht inmheánach a dhéanamh ar éifeachtaí dóchúlú suntasacha ag deonú cead (ar bhonn deonú ar dheonú) Comhairliúchán leis an Roinn Ealaíon, Oidhreacht agus Gaeltachta (nuair a bhíonn measúnú á dhéanamh ar mhonatóireacht)

ÁBHAR MST	SPRIOC	TÁSCAIRÍ	FOINSÍ SONRAÍ
Oidhreacht Chultúrtha	CH2: Iontrálacha chuig an Taifead ar Dhéanmhais Chosanta agus Limistéir Chaomhantais Ailtireachta agus a gcomhthéacs a chosaint ó dhrochéifeachtaí suntasacha a eascraíonn as forbairt nua ar deonaíodh cead di faoin bPlean	CH2: Céatadán na n-iontrálacha chuig an Taifead ar Dhéanmhais Chosanta agus Limistéir Chaomhantais Ailtireachta agus a gcomhthéacs a chosaint ó dhrochéifeachtaí suntasacha a eascraíonn as forbairt nua ar deonaíodh cead di faoin bPlean	Monatóireacht inmheánach a dhéanamh ar éifeachtaí dóchúlacha suntasacha ag deonú cead (ar bhonn deonú ar dheonú) Comhairliúchán leis an Roinn Ealaíon, Oidhreacht agus Gaeltachta (nuair a bhíonn measúnú á dhéanamh ar mhonatóireacht – féach Mír 10.4)
	L1: Beartais LHB2 go dtí LHB6 den Phlean a chur i bhfeidhm, a dhéanann foráil do Limistéir Náduir Tírdhreacha, an Muirdhreach, Críosanna Ardaitneamhachta, Limistéir Náduir Tírdhreacha Stairiúil agus Radhairc a chosaint agus a bhainistiú	L1: Beartais LHB2 go dtí LHB6 den Phlean a chur i bhfeidhm, a dhéanann foráil do Limistéir Náduir Tírdhreacha, an Muirdhreach, Críosanna Ardaitneamhachta, Limistéir Náduir Tírdhreacha Stairiúil agus Radhairc a chosaint agus a bhainistiú	Monatóireacht inmheánach a dhéanamh ar éifeachtaí dóchúlacha suntasacha ag deonú cead (ar bhonn deonú ar dheonú)
Idirchaid-reamh	Sláinte daoine, éiceachórais agus próisis nádúrtha a chothú agus a fheabhsú Iarracht ghníomhach a dhéanamh chun deiseanna chun feabhas a chur ar an gcomhshaol a chomhtháthú fad a bhítear ag oiriúnú d'athrú aeráide	% nó líon na mbeart bonneagair ghairm agus ghlaís a cuireadh san áireamh in iarratais pleanála fhaofa laistigh de CCDLRD, SuDS, Bogaigh Chomhtháite, Fálta Sceach, an scéim um chrainn dhúchasacha a chur ina measc Bearta bonneagair ghairm/ghlaís pobail lena dtacaíonn CCDLRD	Athbhreithniú a dhéanamh ar gach iarratas ar dheontas agus líon na scéimeanna lena dtacaíonn CCDLRD, ar nós bogaigh chomhtháite

TAGAIRTÍ

1. **Rialtas na hÉireann.** An tAcht um Ghníomhú Aeráide agus Forbairt Ísealcharbóin, 2015.
Ar fáil ó: <http://www.irishstatutebook.ie/eli/2015/act/46/enacted/en/pdf>
2. **An Roinn Cumarsáide, Gníomhaithe ar son na hAeráide agus Comhshaoil.** An Plean Náisiúnta Maolaithe. 2017.
Ar fáil ó: https://www.dccae.gov.ie/documents/National_Plean_Maolaithe_2017.pdf
3. **An Roinn Cumarsáide, Gníomhaithe ar son na hAeráide agus Comhshaoil.** Creat Oiriúnaithe Náisiúnta 2018.
Ar fáil ó: https://www.dccae.gov.ie/documents/National_Adaptation_Framework.pdf
4. **An Roinn Tithíochta, Pleanála agus Rialtais Áitiúil.** Tionscadal Éireann 2040 - An Creat Pleanála Náisiúnta. 2018.
Ar fáil ó: <http://npf.ie/wp-content/uploads/Project-Ireland-2040-NPF.pdf>
5. **An Roinn Cumarsáide, Gníomhaithe ar son na hAeráide agus Comhshaoil.** Treoirínte maidir le Straitéis Oiriúnaithe a Fhorbairt d'Údaráis Áitiúla 2018. Ar fáil ó: <https://www.dccae.gov.ie/en-ie/climate-action/publications/Documents/14/LA%20Adaptation%20Guidelines.pdf>
6. **An PIRAA.** Tuarascáil Speisialta ar Théamh Domhanda 1.5 °C - Achoimre don Lucht Déanta Beartais. 2018.
Ar fáil ó: http://report.ipcc.ch/sr15/pdf/sr15_spm_final.pdf
7. **Eagraíocht Mheitreolaíochta an Domhain.** Staid na hAeráide in 2017 – Adhaimsir agus Ardtionchar [an tIdirlíon]. Ar fáil ó: <https://public.wmo.int/en/media/press-release/state-of-climate-2017---extreme-weather-and-high-impacts>
8. **Na Náisiúin Aontaithe.** Clár Forbartha na Náisiún Aontaithe [an tIdirlíon]. Ar fáil ó: <http://www.undp.org/content/undp/en/home/sustainable-development-goals.html>
9. **An Roinn Cumarsáide, Gníomhaithe ar son na hAeráide agus Comhshaoil.** Plean Náisiúnta um Chur i bhFeidhm na Spriocanna Forbartha Inbhuanaithe 2018-2020. 2018. Ar fáil ó: <https://www.dccae.gov.ie/documents/DCCAE-National-Implement-Plan.pdf>
10. **An Fóram Eacnamaíoch Domhanda.** Tuarascáil ar Rioscaí Domhanda 2017. An 12ú hEagrán. 2017. Ar fáil ag: http://www3.weforum.org/docs/GRR17_Report_web.pdf
11. **ICLEI.** ICLEI Próiseas na gCúig Gharspíoc [an tIdirlíon]. Ar fáil ó: <http://archive.iclei.org/index.php?id=810>
12. **An Coimisiún Eorpach.** Baraiméadar Speisialta Eorpach 479 Todhchaí na hEorpa – Athrú Aeráide. 2018. Ar fáil ó: <http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/survey/getsurveydetail/instruments/special/surveyky/2217>
13. **Tionól na Saoránach.** An Tríú Tuarascáil agus Moltaí Thionól na Saoránach: Conas is féidir leis an Stát Ceannaire a dhéanamh d'Éirinn i dtaobh Athrú Aeráide a Chomhrac. 2018. Ar fáil ó: <https://www.citizensassembly.ie/en/How-the-State-can-make-Ireland-a-leader-in-tackling-climate-change/Final-Report-on-how-the-State-can-make-Ireland-a-leader-in-tackling-climate-change/Climate-Change-Report-Final.pdf>
14. **An Phríomh-Oifig Staidrimh.** Daonáireamh 2016 [an tIdirlíon]. Ar fáil ó: <https://www.cso.ie/en/census/census2016reports/>
15. **Comhairle Contae Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin.** Aguisín 13 Measúnú Riosca Straitéiseach i gCás Tuilte i bPlean Forbartha Contae Chomhairle Contae Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin 2016-2022. 2016. Ar fáil ó: <http://www.dlrcoco.ie/sites/default/files/atoms/files/appendix13.pdf>
16. **Met Éireann.** Met Éireann - Mórtheagmhais [an tIdirlíon]. Ar fáil ó: <http://www.met.ie/climate-ireland/major-events.asp>
17. **Met Éireann.** Aeráid na hÉireann [an tIdirlíon]. Ar fáil ó: <http://www.met.ie/climate-ireland/climate-of-ireland.asp>
18. **Aeráid na hÉireann [an tIdirlíon].** Ar fáil ó: <https://www.climateireland.ie/#/>
19. **An GCC.** Ensemble réamh-mheastacháin ar shamhail aeráide réigiúnaí d'Éirinn. 2015. Ar fáil ó: http://www.epa.ie/pubs/reports/research/climate/EPA%20159_Ensemble%20of%20regional%20climate%20model%20projections%20for%20Ireland.pdf
20. **Walsh S, Dwyer N.** Gaoth Dhromchla, sa GCC. Stádas Aeráid na hÉireann. 2012.
Ar fáil ó: https://www.climateireland.ie/web_resource/resources/status-rep/Surface-Wind.pdf
21. **O'Dwyer B, Alexander PJ.** Essential Climate Information [an tIdirlíon].
Ar fáil ó: https://www.climateireland.ie/web_resource/pdf/localAuthority/essentialClimateInformation.pdf
22. **Coiste na hÉireann um Athrú Aeráide.** 3ú Ráiteas Eolaíochta ar Athrú Aeráide agus Leibhéal na Farraige [an tIdirlíon].
Ar fáil ó: <https://www.ria.ie/sites/default/files/climate-change-3rd-scientific-statement.pdf>
23. **Carter JG, Cavan G, Connelly A, Guy S, Handley J, Kazmierczak A.** Climate Change and the City: Building Capacity for Urban Adaptation. Progress in Planning. 95:1–66. 2015. Ar fáil ó: <http://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S0305900614000397>
24. **Campa-Lendrum D, Corvala C.** Climate Change and Developing-Country Cities: Implications For Environmental Health and Equity. Sláinte Uirbeach. 84(1):109–17. 2007.
25. **Hunt A, Watkiss P.** Climate Change Impacts and Adaptation in Cities: A Review of the Literature. Athrú Aeráide. 104(1):13–49. 2011. Ar fáil ó: <https://doi.org/10.1007/s10584-010-9975-6>

- 26. An GCC.** Timpeallacht na hÉireann 2008. 2008. Ar fáil ó: <http://www.epa.ie/pubs/reports/indicators/irlenv/>
- 27. An Grúpa Stiúrtha Náisiúnta um Bainistíocht Mór-Éigeandála.** Creat um Bainistíocht Mór-Éigeandála. 2006. Ar fáil ó: <http://mem.ie/wp-content/uploads/2015/05/A-Framework-For-Major-Emergency-Management.pdf>
- 28. Comhairle Contae Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin.** Plean Mór-Éigeandála Chomhairle Contae Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin. 2017. Ar fáil ó: http://www.dlrcoco.ie/sites/default/files/atoms/files/dlrc_mep_2017_feb_28th_version_3.1_external_no_appendices.pdf
- 29. An tAontas Idirnáisiúnta um Chaomhnú an Dúlra [an tIdirlíon].** Available from: <https://www.iucn.org/>
- 30. Brennan M, Mills G, Ningal T.** Staidéar ar Bhrat Crann Bhaile Átha Cliath. 2017. Ar fáil ó: https://www.researchgate.net/profile/Michael_Brennan/publication/316441902_Dublin_Tree_Canopy_Study_Final_Report/links/58fe8cc7a6fdcc8ed50c85bc/Dublin-Tree-Canopy-Study-Final-Report.pdf
- 31. An Coimisiún Eorpach.** Treoirínte Neamhpháipéir do Bhainisteoirí Tionscadail: Infheistíochtaí Leochaileacha a dhéanamh Seasmhach ó Thaobh na hAeráide [an tIdirlíon]. Ar fáil ó: <https://climate-adapt.eea.europa.eu/metadata/guidances/non-paper-guidelines-for-project-managers-making-vulnerable-investments-climate-resilient/guidelines-for-project-managers.pdf>

TÁBLA NA dTÁBLAÍ

- Tábla 1** Teagmhais Mhóra Aeráide i mBaile Átha Cliath
- Tábla 2** Tuar ar Athróga Aeráide: Léargas Ginearálta 30 Bliain
- Tábla 3** Maitrís Riosca Teagmhais Adhaimsire
- Tábla 4** Maitrís Riosca is Cúis le hArdú ar Leibhéal na Farraige
- Tábla 5** Maitrís Riosca Tuile
- Tábla 6** Maitrís Scórála Iarmharta
- Tábla 7** Maitrís Riosca i leith Aeráide chun Rioscaí Féideartha Amach Anseo a Shainaithint
- Tábla 8** Maitrís Riosca i leith Athrú Aeráide Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin
- Tábla 9** Fardal Fuinnimh agus Astaíochtaí 2016 Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin sa Chonradh Méaraí um an Aeráid agus Fuinneamh
- Tábla 10** Bearta Monatóireachta MST

TÁBLA FÍORACHA

Fíor 1	Samplaí de roinnt Réitigh Mhaolaithe agus Oiriúnaithe agus a nAistrithe
Fíor 2	Comhthéacs Institiúide agus Beartais
Fíor 3	Cur Chuige Cúig Gharspíoc an CITCÁ, arna oiriúnú do Chomhthéacs Bhaile Átha Cliath
Fíor 4	Amlíne na dTeagmhas Mór Aeráide i nDún Laoghaire-Ráth an Dúin
Fíor 5	Báisteach Bhliantúil (1941-2010)
Fíor 6	Meánteocht Aeir Dromchla (1900-2011)
Fíor 7	Treochtaí Gaoithe Aerfort Bhaile Átha Cliath (1944-2010)
Fíor 8	Meánleibhéal Farraige Bliantúil Bhaile Átha Cliath 2000-2016
Fíor 9	Méideanna Tuile Abhann Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin
Fíor 10	Teagmhais Tuilte i nDún Laoghaire-Ráth an Dúin, faoi mar a shainaithin OOP
Fíor 11	Riosca i gcás Tuilte Abhann
Fíor 12	Léarscáiliú Méideanna Tuile
Fíor 13	Meándlúsanna Ábhair Cháithnínigh Bhliantúil 2.5 (Mínábhar Cáithnínigh) ag Stáisiún Aonair in 2016
Fíor 14	Meándlúsanna Ábhair Cháithnínigh Bhliantúil 10 ag Stáisiún Aonair in 2016
Fíor 15	Meándlúsanna NO ₂ Bhliantúil (Dé-ocsaíd Nítrigine) ag Stáisiún Mhonatóireachta Aonair in 2016
Fíor 16	Struchtúir le haghaidh Cur i bhFeidhm
Fíor 17	Rialú Údarais Áitiúil ar Acmhainní
Fíor 18	Príomhearnálacha Ídithe Fuinnimh
Fíor 19	Feidhmíocht Fuinnimh Bhliantúil CCDLRD i gComparáid leis an tSraith Imeachtaí is Cúis le Toradh 33%
Fíor 20	Astaíochtaí CCDLRD 2009-2017, le Sraith Imeachtaí is Cúis leis an Sprioc chun Laghdú 40% a bhaint amach faoi 2030
Fíor 21	Tithíocht Shóisialta CCDLRD de réir Tréimhse Tógála agus Rátáil RFF, de réir 2016
Fíor 22	Astaíochtaí Iomlána Gás Ceaptha Teasa do Cheantar Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin in aghaidh na hEarnála
Fíor 23	An Plean Gníomhaíochta a Shamhlú
Fíor 24	Sciar de na hAstaíochtaí Iomlána i nDún Laoghaire-Ráth an Dúin
Fíor 25	Astaíochtaí Iomlána i dtonnaí dé-ocsaíd charbóin coibhéiseacha in Earnálacha Éagsúla

GIORRÚCHÁIN

AC	Aonocaíd Charbóin	MTC	Measúnú ar an Tionchar ar an gComhshaoil
AE	An tAontas Eorpach	NO₂	Dé-Ocsaíd Nítrigine
AÉFS	Anailís Éilimh ar Fhuinneamh Spásúil	NO_x	Ocsaíd de Nítrigin
BMÉ	Bainistíocht Mór-Éigeandála	nZEB	Foirgneamh beagnach nach mór Neodrach ó thaobh Fuinnimh
BMRCTD	Measúnú Riosca agus Bainistíocht i gCás Tuilte Dobharcheantair	OOP	Oifig na nOibreacha Poiblí
CBS	Coiste Beartais Straitéisigh	ORGA	Oifig Réigiúnach um Ghníomhú ar son na hAeráide
CCBÁC	Comhairle Cathrach Bhaile Átha Cliath	PBRTBD	Plean Bainistíochta Riosca i gcás Tuilte atá Bunaithe i nDobharcheantar
CCDLRD	Comhairle Contae Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin	PGAA	Plean Gníomhaithe ar son Athrú Aeráide
CFNA	Clár Forbartha na Náisiún Aontaithe	PGF	Príomhghníomhaireacht Freagartha
CFS	Crios Forbartha Straitéisí	PGAFI	Plean um Ghníomhú ar son na hAeráide agus Fuinneamh Inbhuanaithe
CITCÁ	An Chomhairle Idirnáisiúnta um Thionscnaimh Comhshaoil Áitiúla	PGFI	Plean Gníomhaíochta Fuinnimh Inmharthana
CLB	Córais Lárbhainistíochta	PGFIAN	Plean Gníomhaíochta Fuinnimh In-Athnuaite Náisiúnta
CMCAC	Clár Monatóireachta ar Cháilíocht an Aeir Chomhthimpeallaigh	PGNÉF	Plean Gníomhaíochta Náisiúnta um Éifeachtúlacht Fuinnimh
CO₂	Dé-Ocsaíd Charbóin	PIRAA	An Painéal Idir-Rialtasach ar Athrú Aeráide
CO₂ coibhéiseach	Dé-Ocsaíd Charbóin Choibhéiseach	PM_{2.5}	Ábhar Mín Cáithníneach
CON	Creat Oiriúnaithe Náisiúnta	PM₁₀	Ábhar Cáithníneach
CP	Comhdháil na bPáirtithe	PNGA	Plé Náisiúnta ar Ghníomhú ar son na hAeráide
CPN	Creat Pleanála Náisiúnta	PNM	Plean Náisiúnta Maolaithe
DBM	Difríocht Bhreathnaithe sa Mheán	PSÉ	Príomhsheirbhís Éigeandála
DLRD	Dún Laoghaire-Ráth an Dúin	PTF	Príomhtháscaire Feidhmíochta
DTSB	Dóchúlacht Teagmhais/Sáraithe Bhliantúil	RCGAC	An Roinn Cumarsáide, Gníomhaithe ar son na hAeráide agus Comhshaoil
EDS	An Eagraíocht Dhomhanda Sláinte	RFF	Rátáil Fuinnimh Foirgnimh
EMD	An Eagraíocht Mheitreolaíochta Dhomhanda	RITS	An Roinn Iompair, Turasóireachta agus Spóirt
FBG	Foireann Bhainistíochta Géarchéime	RTBM	An Roinn Talmhaíochta, Bia agus Mara
FV	Fótavoltach	RTPPRÁ	An Roinn Tithíochta, Pleanála, Pobail agus Rialtais Áitiúil
GCC	An Ghníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil	An SEAI	Údarás Fuinnimh Inmharthana na hÉireann
GCT	Gás Ceaptha Teasa	SO₂	Dé-Ocsaíd Sulfair
GLAS	An Scéim Ghlas do Thimpeallacht na Talmhaíochta ar Bheagán Carbóin	STA	Scéim Trádála Astaíochtaí
GWh	Gigeavatuair	SuDS	Córais Draenála Uirbí Inbhuanaithe
KM	Ciliméadar	T, F agus T	Taighde, Forbairt agus Taispeáint
KWh	Cileavatuair	tCO₂	Tonnaí Dé-Ocsaíd Charbóin
LDBSU	Lámhleabhar Dearaidh do Bhóithre agus Sráideanna Uirbeacha	TMO	Tástáil i leith Measúnú Oiriúnachta
M agus T	Monatóireacht agus Tuairisciú	TNGB	Taighde ar Nuálaíocht Ghnólaíochtaí Beaga
MCBÁC	Mórchéantar Bhaile Átha Cliath	ÚÁ BÁC	Údaráis Áitiúla Bhaile Átha Cliath
MLF	Meánleibhéal na Farraige	UCD	An Coláiste Ollscoile, Baile Átha Cliath
MLFB	Meánleibhéal Farraige Bliantúil	UNESCO	Eagraíocht Oideachais, Eolaíochta agus Chultúir na Náisiún Aontaithe
MST	Measúnacht Straitéiseach Timpeallachta	ÚNI	An tÚdarás Náisiúnta Iompair
		VOICE	Voice of Irish Concern for the Environment

